

Móra Ferenc

Csicseri történet

MESÉK, VERSEK, ELBESZÉLÉSEK

TARTALOM

ÖREG EMBER, ÖREG FA

A KÉT FORINTOS
A VÁSÁR
ROPOGÓS CSERESZNYE
SZÓLÓ SZŐLŐ
CSENGŐ BARACK
ÖREG EMBER, ÖREG FA
A PILLANGÓK KIRÁLYA
TÓT ANTAL KÖRTÉI

VASGYÚRÓ GYURKA

CINI, CINI, ZENE, ZENE
A CSALÓ
A HALÁSZINAS
BÖLCS PALKÓ
SELYEM JÁNOSKA
VASGYÚRÓ GYURKA
MINDENFÉLE HÁZAKRÓL
TÖRŐCSIK PALKÓ CSIZMÁI
PALI HÚGOM
TEMETJÜK A RÓZSAFÁKAT...
KERTEM ALJÁN
FALU ÉS VÁROS

SZÉLVÉSZ KISASSZONY

SÉTÁLNI MEGY PANKA
SZÉLVÉSZ KISASSZONY
VÉGES-VÉGIG CSUPA BOLT...
ESTE
VILÁGHÍRES SZAKÁCSNÉ
RÉTESFOLTOZÁS
AZ ARANYKRAJCÁR

MIKOR PANKA FŐZTE AZ EBÉDET...

NAGYMOSÁS VOLT NÁLUNK
PILLANGÓS PAPUCSOK...
A MI UTCÁNK
A MI BOCINK
REPCEVÁR
CSIRIBIRI BIRIKE
BEREC ÁNGYÓ KENYEREI
VILMÁCSKA KEZEI
DIÓBÉL KIRÁLYKISASSZONY
PIRI BABA NAGY HAJÁRÓL
A JÓ ORVOSSÁG
TÜKRÖS KATA

CSICSERI TÖRTÉNET

A KIRÁLY KENYERE
CSICSERI TÖRTÉNET
AZ ARATÓ EBÉDJE
A KECSKECSŐSZ
BŐSKE A TELET KERESI
ZÚGÓ PATAKON
CSALIMESE
FITYÓK
MOSOLYGÓ ALMA
SOHSEVOLT KIRÁLY BÁNATA
SZERETEM ÉN NAGYON
A VILÁG VÁNDORA
A KÍVÁNCSI HÓPELYHEK
SZELLŐCSKE, SZELECSKE, SZÉL
A FÜZFÁRÓL, AKI SZÉPET
ÁLMODOTT
A PÁRTFOGÓK
MI VAN A TALICSKÁN?
A DIDERGŐ KIRÁLY

ÖREG EMBER, ÖREG FA

A KÉT FORINTOS

Mikor éntőlem egyszer kis iskolás koromban azt kérdezte öreg tanítóm, hogy mi szeretnél lenni, azt mondtam rá:

- Forintos Gyurka.

- Hát aztán miért szeretnél te Forintos Gyurka lenni, mikor te Pajor Palkó vagy? - nevetett tanítóm.

- Azért, mert engem akkor szidnak meg otthon, ha nem tanulok, Forintos Gyurkára pedig akkor haragszanak, mikor tanul.

Nem volt pedig ennek a fele se tréfa. Magam is ott voltam, mikor Forintos Gyurka eldicsekedt az apjának a szép írásával.

- Ezt nézze meg, édesapám. Azt mondta a tanítóm, olyan az írásom, mint a metszés, lehet még belőlem íródeák is.

Kevély Forintos Gergely haragosan lökte el maga elől az irkát.

- Micsoda bolondság ez már megint? A Forintos Gergely fia nem szorult arra, hogy betintázza az ujját.

No, akkor én nagyon szerettem volna cserélni Forintos Gyurkával, ráadásul még a nyeletlen bicskám is neki adtam volna.

Hanem akkor nagyon megsajnáltam, mikor engem bevettek a városba tanulni, Gyurka meg otthon maradt malacot őrizni. Pedig még az édesapám is közbenjárt érte.

- Vétkezik kelmed, Forintos uram, hogy azt a jó eszű gyereket elfogja az iskolából.

- Elég az, ha írni-olvasni megtanult - dörmögött az öreg Forintos. - Ámbátor annak sem veszi semmi hasznát. Az apja hírből se ismeri a betűt, mégis megsüvegezi még a földesúr is.

S olyan kevélyen nézett apámra, hogy az arcába szaladt tőle a vér. Hanem azért csak úgy csendesen szólt:

- No, no, Forintos uram, senki se vallott még azzal szégyent, amit tud. A kelmed fia se lenne azzal kisebb ember, ha tudományt szerezne a gazdasága mellé.

Ahogy így szót váltanak, éppen benyitott az uraság Gáspár hajdúja, nagy tisztességtudással. Forintos uram fölfújta az ábrázatát, s nagy leereszkedve kérdezte:

- No, mi jót hoztál, Gáspár?

- Ezt a levélkét hoztam Forintos uramnak. Tessék elintézni, tisztelteti szépen az uraság. De úgy, hogy már ebéd után ott legyen.

Forintos uramnak leesett az álla, de azért csak fölbontotta a levelet, s úgy tett, mintha olvasna.

- Köszöntetem a nagyságos urat, mondd meg, hogy ebéd után a magam személyében ott leszek.

Gáspár hajdú csak lekapta a fejét, aztán fölkapta az egyik kezét is, a másikat is, a szája elé tartotta mind a kettőt, de még úgy is kilátszott mind a harminckét foga, olyan jóízűt nevetett. Már a másik utcába is befordult, de még onnan is behallatszott a nagy jókedve.

Az öreg Forintos úgy megmeredt, akár a kapubálvány. Mi lelhetette ezt a vén embert? Kivette a zsebéből az összegyűrt levelet, kisimogatta a tenyerén, forgatta előre-hátra, de csak nem tudott vele mire menni. Utoljára odaintette a fiát:

- No, tudós úr, most mutasd meg a nagy tudományod. Mi van ebben az írásban?

Gyurka majd a bőréből bújt ki örömeiben, ahogy a levelet olvasta.

- Arra kéri az uraság édesapámat, hogy hajtasson át hozzájuk egy lovat ebéd után. A városba akarnak menni, de megsántult az ostorhegyesük.

Kevély Forintos Gergely a feje búbjáig elvörösödött, s olyan rengő léptekkel ment a belső szobába, mintha ki se akarna többet jönni. De kisvártatva csak kijött, s csöndesen megcirógatta a gyerek szőszke fejét.

- No, fiacskám, vedd elő a kalamárist. Van-e még benne tinta?

- Van, apám - mondta a gyerek, s csodálkozva emelte apjára a szemét.

- No, hozza hamar, sebesen. Levelet írsz az uraságnak. Szépen engedelmet kérsz, hogy délután nem adhatunk lovat, mert nekünk is szükségünk van rá. Beviszlek a városba, beíratlak a nagy iskolába, hogy szégyent ne vallj, mint az édesapád. De így írd ám, érted-e, tudós kis deákom!

A VÁSÁR

Édesapám szücsmester volt. Hat legénnyel, két inassal varrta a sok szép subát, tulipántos ködmönt. Én gyerekeszemmel föl nem tudtam érni, minek az a tenger sok suba, az a tömérdék ködmön. El nem bírjuk mi azt szaggatni, ha mindennap másikat veszünk is magunkra.

- Nem is nekünk készül az, fiam - okosított föl az édesapám.

- Hát ugyan kinek?

- Mindenkinék, akinek szüksége van rá. Akad ennek mindnyájának gazdája a vásárban. Azért megy az ember a vásárba, hogy túladjon azon, amiye van, és vegyen helyette olyant, amiye nincs.

Másnap reggel, mire kidörgöltem szememből az álmod, se egy árva subát, se egy fia ködmönt nem láttam a házunknál.

- Mind kivitték azt a vásárba még hajnalkor - mondta édesanyám. - Odakint van édesapád is, árulja. Gyerünk ki mi is, szerencsét próbálni.

Ki is mentünk, hanem én egy kicsit megcsalatkoztam a vásárban.

- Nini, édesanyám, hiszen ez a vásár csak olyan, mint a piac.

- Olyan, fiam. Csakhogy ahány száz ember van a piacon, annyi ezer ember van a vásárban. Mindenki abban bizakodik, hogy ahol ilyen sokan vannak, ott könnyebb adni-venni.

Csakugyan, annyi volt ott az ember, hogy csak úgy nyüzsgött, mint varjúsereg a mezőn. A mi városunk népének is kint sürgött-forgott kicsije-nagyja. A pajtásaim is mind itt hizlalták a szemüket. Ki az állatseregletes bódé előtt ácsorgott, ki a bicskahányást nézegette, ki meg a mézeskalácsos sátrak körül tátotta a száját. Legjobban irigyeltem Jani cimborámat: az a forgó komédiában lovagolt valami furcsa lovon, amelyiknek a farka helyén is feje volt. Odarikkantott nekem is nagy büszkén:

- Gyere, öcsém, huszárnak!

Előbb édesapámat kellett megkeresni. Alig találtuk meg a nagy sokadalomban, a sok mindenféle mesterember közt. Ott álltak hosszú sorban a rostások, a kádárok, a szappanosok; takácsok kínálták a hófehér vásznat, kalaposok a pörge kalapokat, csizmadiák a csikorgós csizmákat, szabók a sok szép ruhát.

Édesapám egy híján mind eladta már a sok subát, arra az egyre is éppen alkudott egy nagy bajuszú juhász. Valami szép pávaszemes, tulipántos, selyemmel kivarrott suba volt. Ahhoz való volt az ára is: kerek száz pengő.

- Így van ez - mondta a juhász, ahogy beleolvasságta a pénzt az édesapám markába. - Az elébb huszonöt birkát adtam el száz pengőért, most meg öt birkának a bőréért oda a száz pengő.

- Az ám, atyámfia - azt mondja erre az édesapám -, csakhogy két hétig dolgoztam ám harmad-magammal azon az öt bőrön, míg suba lett belőlük. Ehol-e, még a fiam is segített benne. Ő nyögött helyettem, mikor nagyon elfáradtam a bőrtörésben.

- Nagyra nőj, öcsém - ütött a vállamra a juhász, s markomba nyomott egy szörnyen penészes krajcárt. - Végy rajta vásárfiát.

- Nini - nevetett édesapám -, hazakerült a krajcárom. Reggel kaptam a helypénzszedőtől, aztán itt a karimáján lekapartam róla a penészt: azt néztem, jó pénz-e.

- Jó ez, csak volna belőle egy tarisznyával - mondta a juhász -, én az előbb kaptam valami kovácslegénytől. Sajtot vett tőlem.

- No lám - csudálkozott édesapám -, pedig én egy bosnyáknak adtam reggel a penészes krajcárt, mikor botot vettem tőle.

Ilyen gyorsan forog a vásárban a pénz. Énnálam se ért rá megmelegedni a penészes krajcár. Lovat nem adtak érte, vettem rajta cukor-fütyülőt. S úgy mentem haza a vásárból, mint a gőzös: fütyülve.

ROPOGÓS CSERESZNYE

Láttatok-e már olyan gyereket, aki a cseresznyét nem szereti? Azért kérdezem, mert én még nem láttam, pedig én már sok mindent láttam életemben. Ha hiszitek, ha nem: én már olyan gyereket is láttam, aki nem fél a hideg víztől. Hanem még olyant nem láttam, aki ríva fakadt volna, ha cseresznyével kínálták.

Magam is éltem-haltam a cseresznyéért, mikor még csak akkorácska legény voltam, hogy ágaskodva is alig értem föl az ajtókilincset. De bizony akárhogy epekedtem utána, nem sokat telt benne módomban. Pedig volt nekünk gyümölcsöskertünk akkora, hogy elbújócskázhatott benne száz rigó. Volt abban cseresznyefa is, egész erdőre való. Termett ott cseresznye is olyan, hogy a királynak se vásik külön cseresznyébe a foga. No ez nem nagy baj, nagyobb volt az, hogy nekünk se igen vásott benne.

Nem ám, mert ha szűk termést adott az Isten, mindig azzal vigasztalt bennünket édesapánk:

- Az idén nem eszünk cseresznyét, cselédjeim. A piacra visszük, ami kicsit nekünk szánt az Isten. Kell az ára iskolára, kenyérkére, új ruhára. Hanem azért ne búsuljatok: ha cseresznye nincsen, majd terem csicsóka, csípje meg a csóka.

Mikor pedig annyi volt a cseresznye, hogy az ágát majd letörte, akkor így búsított bennünket édesapánk:

- Istennek hála, annyi az idén a cseresznye, hogy nem győzzük piacra hordani. Mind eladjuk a szépet - de azért nem kell ám mindjárt az egereket itatni. Jut is, marad is. Amit a madár kivágott, mind a tietek lesz. Az a legédesebb, aminek a felét már megette a veréb, nincs annál külön cseresznyekóstoló a világon.

- Nem is igazság az - biggyesztettem el durcásan a számat.

- Mi nem igazság, hékám? - kérdezte édesapánk.

- Az, hogy nekünk csak a hitványa marad a cseresznyének.

- Jaj, fiam, meghalt Mátyás király, oda az igazság - veregette meg édesapám nevetve a vállamat. Hanem azért másnap reggel mégis azzal ugrasztott ki bennünket az ágyból:

- Gyerekek, ki szereti a ropogós cseresznyét? Van a kert sarkában egy kis cseresznyefa, az idén termett először. Álmodokban se láttatok még olyan szépet, mint annak a termése, mind a tietek lehet az az egész fával.

Nosza, úgy nekilódultam én a kertnek, hogy a nyomomba se hághatott a kis öcsém meg a kis húgom. Alig bírt visszatéríteni édesapánk:

- Megállj, te kengyelfutó! Várd meg a kis testvéreidet!

Mikor a testvérekém belekapaszkodtak a két karomba, édesapánk még azt kiáltotta utánam:

- Hét szem cseresznye van a fán, azon osztotok meg hárman. Te vagy a legöregebb, majd meglátom, milyen igazságot teszel, igazságos Mátyás.

Édesapám azzal ment dolgára, mi pedig leszaladtunk a kert végibe. Messziről nevetett ránk a hét szem cseresznye; ahogy a fa alá értünk, mindjárt leszakítottam belőlük kettőt.

- Először is a magam részét veszem ki, mert én vagyok a legnagyobb.

Nem ettem én ahhoz fogható jót soha életemben, pedig én már tengeri herkentyűt is ettem. Meg nem állhattam, hogy még két szemet be ne kapjak a ropogós cseresznyéből. Az még jobban esett, mint az első kettő.

- Megetted a részemet! - pityeredett el az öcsikém, ahogy a cseresznyét ropogtattam.

Ejnye, ejnye, erről egész megfeledkeztem! Sebaj, mindjárt kitaláltam, hogy mivel vigasztaljam meg az öcsikémet. Megsimogattam kerek orcáját, s megint bekaptam két szem cseresznyét.

- Ne sírj, Janikám, látod, most már a Mariska részit is megettem, mégse sír, mert ő jó kislány.

Janika eltátotta a száját erre a vigasztalásra, Mariska pedig epekedve nézte az utolsó szem cseresznyét, amelyik nevetve piroslott az ághegyen. Az volt a legszebb valamennyi közt.

- Tudjátok mit, gyerekek? Igaz-e, mindnyájunknak két-két szem cseresznye jutott? Ez az egy szem hadd legyen az enyém, amiért a többit elosztottam köztetek.

Ekkorra már nem piroslott az ághegyen a legszebb szem cseresznye. Úgy beropogtattam én azt, mintha soha ott se lett volna. De a kis testvéreim is úgy elgurultak mellőlem, mintha soha ott se lettek volna. Mire én is beértem, akkorra már ők visszafelé jöttek pirosra sírt szemmel. Jött velük édesapám is.

- No, te szépen elosztottad a cseresznyét.

Pirosabb lettem a piros cseresznyénél, és hallgattam, mint a tyúk a búzában. Annál hangosabbra vette a szót édesapám:

- Nem szégyenled magad, hogy így kisemmizted a kisebbeket? Hát ez az igazság?

Hirtelen bátorságra kaptam, és megfeleltem az apámnak:

- Jaj, apám, meghalt Mátyás király, oda az igazság!

Édesapám elmosolyodott, hanem azért mégis lemetszett egy suhogós vesszőt a fűzfabokorról.

- Látod, azért sincs oda az igazság. Én is azt teszem veled, amit Mátyás király tett volna az ilyen szörnyen igazságos legénnyel: mérek neked egy kis ropogós cseresznyét.

Fűzfán termett ez a cseresznye, mégis ropogósabb volt, mint a másik. Azóta nem is szeretem a ropogós cseresznyét.

SZÓLÓ SZÓLÓ

Mióta az eszem tudom, mindig éltem-haltam a szőlőért. Ma is azt tartom, hogy nem teremtett ahhoz fogható gyümölcsöt az Úristen. Ha úgy volna benne módom, mint ahogy nincsen, ma se enném lágy kenyeret sose szőlő nélkül.

Gyerekkoromban is az volt a legnagyobb örömöm, mikor édesapám a vállamra csapott:

- Nyergelj, legény, kimegyünk Galambosba. Megnézzük, zsendül-e már a szőlő.

No, a nyergelés hamar megesett. Mindössze a csizmáskámat kellett lerántani a lábamról. Másfél óra járásra esett a galambosi szőlő, de csizmában ki nem futotta volna három óra: akkora homokot kellett odáig gázolni.

Mire kiértünk, átlépett már a juhász az árnyéka felett: delet kongattak a galambosi csőszők. Édesapám kivette a csíkos tarisznyából a kakastejes kenyeret, lekanyarított belőle egy karajt, és a markomba nyomta.

- Gyerünk, keressünk hozzá szőlőt, ha le nem szüretelték már az érettjét a seregélyek.

- Csak ki, csak ki, csak ki! - rikácsolták haragosan a seregélyek, ahogy megláttak bennünket. A magunk szőlőjéből tessékelték ki bennünket az arcátlanok. Hanem édesapám nagyon értett a nyelvükön. Feleletképpen közjük hajított egy szőlőkarót, erre egyszerre elfüstölt a dézsmáló had.

Nagy csendesség támadt, csak a nagy levelű szőlőgallyak bókolgattak körülöttünk, büszkén mutogatva mosolygó fürtjeiket.

- Nézd ezt a piros dinkát - kérkedett édesapám -, a hajnal megszégyellhetné magát mellette.

Hanem biz azt nem látta többet a hajnal, mert mire a pászta végére értünk, csak a csutkája maradt.

- Hát ez a fehér bajor - mutogatott tovább édesapám -, nincs az a méz, amelyik fölérne vele.

Magam is megbizonyosodtam róla, hogy a fehér bajor szőlő édesebb a méznél.

Egy fürtöt se hagytam belőle a tőkén.

- De még azt a fekete kadarkát meg kell kóstolnod! Ilyet még álmodban se ettél.

Nemigen kínáltattam magamat, hanem hozzáálltam a mustos fehérhez, most már csak úgy kenyér nélkül. Hanem a rózsálgashoz már nem éreztem semmi étvágyat. Nagyon elteltem a szőlővel. Hiába dicsekedett most már édesapám a piros szagos szőlővel, a tömött szemű gránáttal, az aranyos bakattal: rájuk se néztem.

- Nem ér ez semmit, édesapám, ha szőlő szőlő nincsen közte.

- Hát az mi fán terem?

- Hát a mesében, édesapám.

- Jaj, gyermekem, nagyon rég volt ám az, mikor én Meseországban jártam. Hanem azért megállj, mire hazafelé fordítjuk a csikókat, kerítek én neked olyan szőlő szőlőt, hogy még meg is sokallod a beszédjét.

Elálmosított a szőlősuhogás, a méhecskedongás, a tücsökcirpegés, hanem ez az ígélet egyszerre kiverte a szememből az álmot. Hej, micsoda öröm lesz az, ha holnap eldicsekedhetem a pajtásaimnak:

- Úgy nézzetek rám, gyerekek, hogy én már szőlő szőlőt is ettem!

Búcsúzófélben csókolgatta már a nap a nyárfák hegyét, mikor azt mondja nekem édesapám:

- Hallod-e, cselédem, most már jó lesz, ha útnak veszed magad. Én még egy kis kerülőt teszek a keresztapádék szőlője felé. Hanem jól a tenyeredbe szedd a lábad, hogy előbb otthon ne legyek, mint te.

- Hát a szőlő szőlő? - kérdeztem ijedten.

- A' biz igaz! Ígéret: adósság.

A gunyhónk végiben nyomorgott egy árva szőlőtőke. Apró fodor a levele, ritka szemű, hitvány a termése, petrezselyemszőlőnek csúfolják a jámbort. Erről szakított le édesapám egy fej szőlőt.

- Itt a szőlő szőlő - mondta mosolyogva, nekem azonban egyszerre sírhatnékom támadt.

- Hiszen ez csak petrezselyemszőlő. Annak is hitványa. Olyan kemény, hogy nyulat lehetne vele löni.

- Ne törődjél vele, fiacskám. Jutka húgod ezt is megköszöni, ha hazaviszed neki. Tudod, mennyire rimázkodott szegényke, hogy neki is juttassunk egy kis madárlátta szőlőt.

- De ez nem szőlő szőlő! - kötözködtem könnybe lábadt szemmel.

- Majd megvállik - vette apám komolyra a szót. - Majd meglátod, hogy elmondja ez nekem estére, hogy szófogadó gyerek vagy-e. Még azt is kitudom tőle, hogy szereted-e a húgodat.

Megindultam a szőlővel hazafelé, de olyan búsán ballagtam, mint akinek az orra vére folyik. Az öreg diófán éppen vackolt a sárgarigó, rám kiáltott nagy vidáman:

- Van dió, millió, kell-e dió, fiú?

Mérgemben majd hozzávágтам a petrezselyemszőlőt.

- Edd meg a diót, ha nem tudod megmondani, merre terem a szőlő szőlő!

Ahogy a szőlők közül kiértem az országútra, leültem pihenni a gyepszélre. Fáradt is voltam, szomjas is voltam: lecsíptem egy szemet a petrezselyemszőlőből.

- Nini - mondtam -, nem is olyan rossz. Hanem Jutkának mégiscsak nagyon savanyú volna.

A második szem még jobban esett, aztán meg már eszembe se jutott olvasgatni őket. Éppen beértem a kisajtónkon, amikor bekaptam az utolsó szemet. Nem maradt a kezemben, csak az üres csoma.

Édesapám csakugyan megelőzött. Ott ült a küszöbön, ölében Jutka húgom, vígan tapsikolva elém két kis tenyerével.

- Ehol hozza neked Ferkó bátyád a szőlőt, ehol-e - mondta neki édesapám.

Szégyenletemben kiejtettem a kezemből a szőlőcsutkát. Édesapám fölkapta, és tenyerére fektette.

- Szőlő szőlő, mondd meg nekem, szófogadó gyerek-e az én Ferkó fiam, akinek én azt parancsoltam, hogy hozza haza a szőlőt a kis húgának!

Én már bújtam volna a föld alá, mikor édesapám újra megszólalt:

- Szóló szőlő, mondd meg nekem, szereti-e ez a gyerek a kis testvérjét. No, Ferkó, szóló szőlő-e a petrezselyemszőlő?

Bekotródtam a szoba sarkába, s tán még most se jöttem volna elő, ha elférnék benne. Azzal pedig sose dicsekedtem el a pajtásaimnak, hogy én már szóló szőlőt is ettem.

CSENGŐ BARACK

Máig se tudom, mért hívtuk gyermekkoromban a szőlőszomszédunkat Gilice bácsinak. Annyi erővel Vércse bácsinak is hívhattuk volna. Én legalább sose hallottam turbékolni szegény jámbort, hanem a sivalkodása még most is hasogatja a fületem. Nincs az az éhes vércse, amelyiknél különben nem értette volna ezt a mesterséget.

Vékony, keszeg ember volt az öreg, nem is tudom, hová fért el benne a nagy mérgesség. Azt hiszem, a nagy báránybőr sapkájában tartogathatta, azért nem merte levenni a fejéről még nyár derekán se.

Elég volt neki, ha az árnyékunk odavetődött a gunyhója elejbe.

- Hi-i-i, szedte-vette rossz kölöncei! Megálljatok csak, hadd kötöm szorosabbra a nyakravalótokat!

De hiszen úgy elhordtuk mi onnan a nyakravalót, hogy lóháton se lehetett volna bennünket utolérni! Hanem azért nem telt bele egy almamegevésnyi idő, már akkor megint körülsüvöltött bennünket Gilice bácsi:

- Hi-i-i szélhordta népei! Várjatok csak, hadd járatom el veletek a kutyakopogóst!

Sehogy se tudott bennünket szívelni. Ha akkora gyereket látott is, mint az öklöm, mindjárt úgy tátogatta rá a száját, mint a harcsa. Azt gondolta volna az ember, mindjárt elnyeli.

- Hi-i-i, a gyereknél nincs rosszabb portéka a világon! Az még a cserebogárnál is gonoszabb szerzet! Mert a cserebogár csak a levelét eszi le a fának, de a gyerek a gyümölcsöt herdálja el.

Sose bántotta pedig a Gilice bácsi fáit senki se. Bizonyosan még a cserebogarak is félték tőle: hát mi hogyste féltünk volna!

Határos volt a szőlője a mienkkel; egyszer a nagy tüköralmafája éppen a lábam elé hullajtotta le a legszebb termését. Azóta se láttam olyan mosolygó almát, mégse jutott eszembe beleharapni. Bizonyosan megakadt volna a torkomon. Félve fogtam a két ujjam közé, hogy meg ne égessen, s áthajítottam a mezsgyén. Abban a percben hallatszott a félelmes süvöltés:

- Hi-i-i, még ilyen gyereket se láttam, mióta a világon vagyok!

A tenyerembe szedtem a lábamat, de Gilice bácsi megkapta az ingem ujját.

- Hi-i-i, öcskös, el nem eresztelek addig, míg meg nem jutalmazlak. Tudja Gilice bácsi, mi a becsület!

Akkor jártam először a Gilice bácsi szőlőjében, s akkor is azt gondoltam, valami mesebeli kertben járok. Nem tudom, mit csinálhatott az öreg a fának, de azt ki nem lehetne mondani, milyen volt azokon a termés. A szilva akkora, mint minálunk az alma, az almák olyanok, mintha négyből nőtt volna egy, a gyönyörű aranyszínű körtéknek minden ágát külön-külön fel kellett támogatni.

- Ide nézz, öccse! - csapott a vállamra Gilice bácsi, s rámutatott egy őszibarackfára. Nem volt azon barack, csak egyetlen darab, hanem olyanban nem vásik még tán a tündérek foga sem. Akkora, mint az öklöm, az egyik oldala piros bársony, a másik oldala sárga bársony.

- Hi-i-i, ez az a híres csengő barack, amiért fél világot bejárt az egyszeri királyfi. Ezt nem lehet ám elvinni, mert ez egyszerre megcsendül, ha hozzányúl valaki.

De már akkor úgy nézett rám Gilice bácsi, mint aki nagyon szeretne már nem látni. Hurcolkodtam is kifelé sebesen, de még egy hét múlva is a csengő barackkal álmodtam, amit jutalomképpen mutatott meg Gilice bácsi. Tudta ő, mi a becsület!

Hát még a következő nyáron mennyit eszembe jutott a csengő barack! Rossz esztendő volt; még levelet se termettek a fák, nemhogy gyümölcsöt termettek volna. Hat határban híre-hamva se volt körtének, almának. Örültünk, ha csicsókát kaptunk, mikor nagyon megbecsültük magunkat.

Annál nagyobb híre volt a Gilice bácsi csengő barackjának. Azt most is megáldotta az Isten: éppen száz darab volt rajta. Száz aranyat ért ez ebben az ínséges időben.

Nincs is az a gyémánt, amit úgy őriznének, mint Gilice a fáját. Egész nap ott süvöltözött körülötte, s mikor zsendülni kezdett a gyümölcs, még hálni is odajárt a fa alá. S nem volt bizodalma még magában sem. Azt mondta a szőlőcsősznek, Kisborus Sós Imrének:

- Imre öcsém, két szemed legyen erre a fára, mert ha egy darab híja lesz a száznak, akkor elmehetsz oda, ahol a part szakad. Ha rajtakapsz valakit: se irgalom, se kegyelem neki, még ha tulajdon magam lennék is.

Kisborus Sós Imre csak annyit mondott, hogy:

- Ne féljen, gazduram, ott leszek akkor én is!

Az pedig nagy szó volt, mert Kisborus Sós Imre akkora darab ember volt, hogy nyárfának beillett volna a dülő végére.

Hanem azért harmadnap reggelre mégiscsak elveszett a száz barackból egy, a legszebb, a legérettebb csengő barack.

Gilice bácsi akkorát süvöltött, hogy valahány fecskéje volt a szőlőhegynek, az mind elvándorolt a másik hegybe. Azt gondolták, itt akarnak országgyűlést tartani a vércsék.

- Jaj neked, Kisborus Sós Imre! - csikorgatta a fogát Gilice bácsi. - Jaj neked, szőlőcsősz, ha elő nem adod a tettest!

Valahol a harmadik szőlőben lakott a csősz, de olyan hamar ott termett Gilice bácsi a füstös csőszgunyhó előtt, mint a jeges eső.

Nagy csendesség volt, csak a kukoricalevelek zizegtek a szélben. Gilice bácsi tölcserért csinált a tenyeréből, s elrikkantotta magát:

- Hej, Imre, szőlőcsősz Imre!

Szőlőcsősz Imre nem mutatkozott, hanem a kukorica közt egyre erősödött a zörgés. Alighanem hörcsög motoszkál itt. Gilice bácsi széthajtotta a leveleket, s hirtelen visszakarta a fejét.

Sápadt, beteg szemű kisgyerek csúszott-mászott a földre terített gyékényponyván. Nagyon meglátszott az istenadtán az ínséges idő. Ahogy meglátta a haragos bácsit, mosolygósra csücsörítette össze maszatos kis száját, és dicsekedve tartotta elejbe vézna kis kacsóját.

- Bajack, bajack!

Az volt biz az, barack. Mégpedig az aranyhúsú csengő barack. A századik, a legbársonyosabb, legérettebb.

Gilice bácsi lehajolt a gyerekekhez, mikor egyszerre rá vetődött a Kisborus Sós Imre hosszú árnyéka. A nagy szál ember úgy lehorgasztotta a fejét, mint elszáradt csúcsát a nyárfa, s alig bírt egy-két szót nyöszörögni:

- Itt vagyok.

Gilice bácsi hirtelen fölkapta a fejét, és elkezdte a száját tátogatni. Nagyon szeretett volna süvöltözni, de hiába: nem bírt sehogy sem. Ahelyett a köhögés vette elő, el-elakasztotta a szavát.

- Hát... izé... nini, te vagy az, Kisborus Sós Imre? Hát... izé... no... mit is akarok mondani teneked... hát... izé... hallod-e, Imre fiam, míg a barackban tart, mindennap hozz egyet ennek a beteg porontynak e! Hallod-e, érted-e, tudod-e? Nono!

Gilice bácsi réges-régen nem süvöltözik már. Idegen kézre került a szőlő, megöregedett a csengő barackfája is, ritka rajta a levél, mint öregember fején a hajsza. De azért, mikor elmegyek mellette, mindig úgy hallom, mintha sok-sok angyalka csilingelne rajta édes szavú ezüstcsengőcskékkal.

ÖREG EMBER, ÖREG FA

Az öreg diófa alatt legjobban szerettem ülni kisgyerekkoromban, ma sem tudom bizonyosan, miért. Dió nem termett már rajta, már nyár derekán sárga levelek aranyesője pergett le róla, zuzmós, mohos ágain énekesmadárka nemigen pihent meg. Volt nekik hova szállni, virágos bokrokkal megáldott gyümölcsfákkal telis-tele volt az udvarunk.

Hát hiszen nem mondom, nem haragudtam én az almafára se, a császárkörtefákkal meg különösen szerettem barátkozni, hanem azért az én fám mégiscsak az öreg diófa volt. Azt hiszem, azért szerettem, mert én olyan kicsi voltam, ő meg olyan nagy. A legnagyobb az egész kertben. Én ugyan akkor azt hittem, hogy az egész világon ez a legmagasabb fa, és hogy ennek a hegyiből már be lehet látni a mennyországba.

Mindenféle ákombákom is volt belevésve az öreg fa derekába, s én azokon nagyon sokat elnézelődtem. Girbegurba betűk, nagy papmacska-hernyók gyanánt feketéllettek a fa kérgén, s az édesapám mindnyájáról tudott valami történetet. A karjára emelt, ha jó kedve volt, s néha sírva, néha nevetve mutogatta a furcsa bemetszéseket.

- Ezt a szívet én vágtam bele nagy deák koromban. Bele is tört a bicskám. Azt Pista bátyád faragta, emezt meg az Ágneska nénéd. Hát ezt a csillagot látod-e? Azt még nagyapónak az édesapja véste, mikor én akkora voltam, mint te most. Nézd, ott meg egy törött kard van a fába vágva, bilincs van a markolatán. Ezt nagyapó vágta bele, mikor bujdosott a szabadságharc után, mint honvédtiszt.

Édesapámnak ilyenkor mindig könnyes lett a szeme, én meg mindig elnevettem magamat.

- Nem hiszem én azt - csóváltam meg a buksi fejemet.

- Mit, te?

- Hogy azt a rajzot nagyapó csinálta volna. Hiszen az van a legmagasabban. Létrán se érne nagyapó odáig. Hiszen ő is olyan kicsi, mint én vagyok.

- Kis oktondi vagy te - adott barackot a fejemre édesapám.

De én tudtam, hogy nagyon okosan beszéltem, mert nagyapó nagyon kicsi és gyöngye volt. Nem is tudott már másképp járni, csak botra támaszkodva. Nem is igen járkált különben, csak üldögélt a nagy karosszékben. Jó időben a tornácon sütkérezett, szeles, esős napokban a kályha mellett. Mióta az eszemet tudom, sohase láttam, hogy dolgozott volna. Csak eregette a füstmacskákat a nagy tajték-pipából, és nézegetett mindenféle régi könyveket, amikbe cifra papirosok voltak raggatva. Ezeket Kossuth-bankónak hívták, és nagyapó igen szerette simogatni őket. Ilyenkor föl is csillogott a szeme mindig, bár máskülönben fáradt és szomorú szokott lenni a nézése. Egyszer hallottam is, ahogy vacsora után fűsőlőhajtott:

- Pihentető Isten, mikor vetsz nekem ágyat?

És akkor nagyon elcsodálkoztam azon, hogy édesapám is, édesanyám is sírva borulnak nagyapóra, és addig csókolgatják a kezét, míg csak el nem mosolyodik nagyapó.

- Ugyan mért uralják úgy? - tűnődtem magamban. Sehogy se tudtam fölérni ésszel, hogy ugyan miért olyan nagy úr ez a nagyapó. A legnagyobb az egész házban. Mindig őtőle kérdezik meg, mi legyen az ebéd. Mindenki kezét csókol neki. Ha elszendereg, mindenkinek lábujjhegyen kell járni. S a velőscsontból én mindig csak a felét kapom a velőnek, a másik felét a nagyapó pirított kenyérére teszik.

Nekem bizony sehogy se ment a fejembe ez a dolog, s egyszer, mikor az édesapám séta közben azt kérdezte tőlem, hogy mi szeretnék lenni, ki is mondtam a szívemen valót:

- Nagyapó szeretnék lenni.

- Ugyan miért? - mosolyodott el édesapám.

- Azért, mert az semmit se dolgozik, mégis mindenki az ő kedvét keresi.

Édesapám elkomolyodva nézett rám.

- Hát aztán te azt hiszed, hogy ez nincs rendjén?

- Én nem tudom - mondtam egy kicsit megszeppenve. - Te azt szoktad mondani, hogy aki nem dolgozik, ne is egyék.

- Igazad lehet - fordult el az édesapám, s hamarosan befejeztük a sétát.

Délben csak hárman ültünk az asztalnál. Nagyapó elkocsikázott valami régi barátjához.

- Most az egész velő az enyém lesz - örvendeztem előre, s csak akkor vettem észre, hogy nekem nem is terítettek. Rózsás kis tányérom, aranyos kis poharam nem volt az asztalon.

- Hát énvelem mi lesz? - kérdeztem hűledezve.

- Te most nem kapsz ebédet, igazságos Mátyás - kanalizta édesapám a leveskét. - Aki nem dolgozik, ne is egyék.

- De én még nem tudok dolgozni - borultam sívyszakadva az asztalra.

- Nagyapó pedig már nem tud dolgozni - simogatta meg apám a hajamat. - Belátod már, buksi, hogy milyen oktalanságot beszélteél?

Megszégyenlettem magam, és most már nem esett jól az ebéd, akárhogy unszoltak is. Alig vártam, hogy megcsókolhassam nagyapó kezét. Kérdeztem is, mikor jön haza.

- Mire az öreg diófát kivágjuk, akkorra itthon lesz.

Tán azóta se éreztem olyan fájdalmat, mint akkor.

- Nem engedem, nem engedem az öreg fát! - borultam az apám elé.

- Miért, fiacskám? Levelei úgylis hullóban, ágai száradóban. Ezrivel termette száz esztendőn át a gyümölcsöt, egyet se terem már. Öreg fa nem haszonra való.

- Az öregségéért kell megbecsülni - hajtottam le a fejemet.

Mire fölemeltem, akkorra mögöttem állt nagyapó is, s ahogy a szívére ölelt, szépnek, nagynak, méltóságosnak, égis érőnek láttam, mint az öreg diófát.

A PILLANGÓK KIRÁLYA

Mikor én iskolás gyerek voltam, de sok szép lepkét fogtam!

Egyszer valami erdőkerülő vetődött a házunkhoz. Eldicsekedtem neki egy gyönyörű pillangóval.

- Nem sokat ér ez, öcsém, míg meg nem szerzed hozzá a pillangókirályt is.

Majd kőbálvánnyá meredtem, úgy elszomorodtam.

- Milyen az a pillangókirály? Sose hallottam én ilyenről, könyvekben sincs lerajzolva.

- Hja, öcsém, nem is ösmerik ám azt a könyvcsináló urak. Én magam is csak egyszer láttam életemben, pedig én az erdőben öregedtem meg. Kék selyemszárnya van a pillangónak, piros bársonycsipkével. Nagy pörge bajusza, karbunkulus korona a fején. Arról ösmerszik meg leg hamarabb, mert az úgy ragyog, mint a szivárvány.

Ettől a perctől fogva nem volt nekem nyugodalmam se éjjel, se nappal. Éjjel mindig a pillangókirályról álmodtam, nappal mindig azt kerestem. Összebolyongtuk a húgocskámmal az egész környéket. Megbújtunk minden bokrot, megkutattunk minden faodút. Hasztalan, hiába. Nem is láttam a pillangók királyát.

Egyszer a húgom megbetegedett. Jöttek-mentek az orvosok, apám-anyám egyre sírt. Én meg akkor is csak arra gondoltam, hogy most már egymagamnak kell a pillangók királyát keresni.

Utoljára már azt gondoltam, hogy elámított az erdőkerülő. Nincs olyan pillangókirály a világon. Ha volna, annyi sok hét óta már meg kellett volna találnom. Nagy-nagy fájdalom fogta el a szívemet, sírva borultam le egy vén tölgyfa mohos tövébe, s utoljára elnyomott az álom.

Nem tudom, meddig aludtam, de mikor kinyitottam a szememet, azt hittem, még csak most kezdek álmodni. Egy hajításra tőlem, vadliliom kelyhében ott ült a pillangókirály. Piros bársonycsipkével szegett kék selyemszárnya kiterjesztve, nagy, pörge bajusza tele virágmézzel. Karbunkulus koronája égett, mint a tűz, ragyogott, mint a szivárvány. Valami tíz pille, mindenféle fajtajú, rajzott körülötte.

Nagyot dobbant a szívem. Szerettem volna elkiáltani magamat, de még a lélegzetemet is elfojtottam, s lábujjhegyen surrantam a lilimbokor mögé. Reszketve kinyújtottam a kezemet. Hogy visszahúztam, már benne volt a pillangókirály. Alig fért benne, nagy vergődéssel igyekezett kiszabadulni. Társai szomorú bugással repültek szét.

Repülvést mentem haza. Repített az öröm, aminél nagyobb azóta sem éreztem. A tornácon apám, anyám zokogott egymásra borulva. Úgy megijedtem, hogy nem mertem eléjük kerülni. Lassan sompolyogtam be a konyhára. A dada a küszöbön sírdogált.

- Rossz fiú, ilyenkor kell hazajönni?! Margitka haldoklik.

Hallottam is, nem is, amit mond, rohantam be a szobába nagy ujjongva:

- Megvan, megvan!

A húgom hörögve hánykolódott kis fehér ágyán. Arca olyan volt, mint a láng, pedig a nyitott ablakon tódult befelé a hűvös esti levegő. Felém fordította bágyadt szemét.

- Mi van meg?

- A pillangókirály.

Hirtelen fölillant a tekintete.

- Mutasd meg, bácsikám! Add nekem, bácsikám!

A világ egyet fordult velem. Istenkém, ha odaadom neki a pillangót, forró kezével mind leveri a tündöklő porát. Behasítja a szárnyát. Tán még a koronáját is letöri. De mikor olyan szívrehatóan könnyörög.

- Hát nem szereted Margitkát? Nem adod ide?

Nagyot sóhajtottam, és lesóványodott kis kezébe tettem a lepkét.

- Nagyon vigyázz rá, az Isten áldjon meg. Most már add vissza, ha megnézted.

Nézte, nézte a gyönyörű teremtest, szelíden megsimogatta, aztán a tenyerébe fektette, és földobta a levegőbe.

- Eredj haza, szegény pillangókirály, a magad országába. Mért bántanának téged, mikor te se bántasz senkit.

Azzal befordult a fal felé. Én elsikoltottam magam, de már hiába. A pillangókirály nekivágott egyenesen az ablaknak, és úgy kilibbent rajta, hogy azt se láttam, merre száll.

Azt hittem, meghasad a szívem. Behúzódtam a sarokba haragos-dacosan, s ki nem mozdultam volna onnan a világért. Margitkát elővette a láz, sírt, kiabált, félrebeszél, kis testét egyre jobban gyújtogatta a forróság. Apa, anya, orvos bácsi egyre rakosgatta rá a jeges borogatást, de nem használt semmi. Édesanyánk elájult, átvitték a másik szobába, átment vele apa is, az orvos is. Magam maradtam a beteggel.

Egyszerre valami zúgást hallok az ablak felől. Odatekintek, hát látom ám, hogy visszajött a pillangókirály. De nem egyedül, hanem egész országa népével. Nagy pávaszemek, rókapillék, gyászpillék, tarka szárnyú szenderek százával jöttek, tódultak be az ablakon. Legelől a koronás pillangókirály. Odaszálltak Margitka fölé, s harmatos szárnyukkal elkezdtek legyezni, hűsíteni. A pillangókirály a szeme fölé repült, s addig legyezgette, cirógatta, míg szép csendesen le nem csukódott. Akkor aztán zümmögtek, búgtak szelíden, lágyan, s egyenként kirepültek az ablakon. Utoljára maradt a pillangókirály.

Mire apa bejött, Margitka nyugodtan, csendesen aludt. Még mosolygott is álmában, valami nagyon szépet álmodhatott. Reggelre nem volt semmi baja se. Pár nap múlva már virágot is szedett anyukának.

Én sohase mondtam el senkinek, mit láttam azon az éjszakán, de azóta többet sohase fogtam pillangót. Még ma is, ha törött szárnyú lepkét látok az út porában, mindig fölemelem, és fölteszem valami faágra. Hátha meggyógyul, mint ahogy az én húgom meggyógyult.

TÓT ANTAL KÖRTÉI

Az én gyermekkoromban két gazdag embere volt a mi kis városunknak. Egytestvérek voltak, a fiatalabbnak Tót Gáspár, az öregebbnek Tót Antal volt a becsületes neve. De a fiatalabbat csak Fukar Tótnak, az öregebbet csak Sebaj Tótnak nevezte mindenki. Fukar Tót arról volt híres, hogy még a kanárimadárnak is szemenkint olvasta ki a kendermagot. Sebaj Tótot meg azért hívták így, mert ha szegény ember panaszkodott neki a baját, azt mind azzal vigasztalta meg:

- Sebaj, barátom, neked is van, amíg nekem ad az Isten!

Soha tőle hiába nem kért senki. De még kérni sem kellett tőle, mert ha hírét hallotta valaki bajának, maga sietett oda a segítséggel:

- Sebaj, atyámfia, megtámasztlak én addig, amíg a magad lábán meg bírsz állni.

De két határban nem beszéltek az emberek Sebaj Tótról, csak kalaplevéve.

Egyszer Füttyű cigány is azzal állít be hozzá, hogy nem kerülközne-e az ő számára valami viseltes kalap a padláson.

- Minek az neked, te Füttyű? - mosolyodott el Antal úr. - Hiszen nem tűri a te bozontod a kalapot.

- Oka van annak, kérem szépen - hunyorgott Füttyű. - Ségyellem, hogy azs egés város köszön azs úrnak, csak én nem köszönhetek, mert mán hús estendeje elvesejtettem a kalapomat.

- Sebaj, Füttyű - nevetett Antal úr, s a kalaptól a csizmaig úgy kiruházta Füttyűt, hogy grófnak is elmehegetett volna, ha jobb dolga nem akad.

Fukar Tót Gáspár azonban mindig megcsóválta a kevély fejét, mikor az effajta hírek fülébe jutottak.

- Azt mondom én, nagy baj lesz még ebből a sok sebajból.

S az lett abból csakugyan, hogy Tót Antal úr egyszer hiába nyúlt a ládafiába, mikor a felvégi szegénysoron kutatóként fűratni az iskola udvarán.

- Sebaj, no - vigasztalta magát -, van Gáspár öcsémnek annyi pénze, hogy olvasni se győzi.

Volt annak annyi, hogy lapáttal mérte aranyát, szakajtóval a bankót. Nem is mondta a bátyjának, hogy nem ad, inkább azt mondta, ad, de nem adja ingyen.

- Adok pénzt, bátya, ha nekem adod a bodomi rétet - szegezte testvére hideg nézésű szemét.

- Sebaj, no - csapott a tenyerébe Antal úr, s másnap már furatta a szegények kútját.

Iskolát, kórházat építtetett, éheseket etetett, rongyosokat ruházott, s lassankint minden pénzét elsebajozta a jó szívével.

Föld, erdő, szőlő, minden a fukar Tót kezére került. Sebaj Tótnak nem maradt egyebe, csak egy kis háza, meg ennek a végében egy nagy körtefája.

- Sebaj - mosolygott a jó ember -, megtalálnak engem a szegényeim a körtefám alatt is.

S úgy is lett, mert azt még a legínségesebb esztendőben is mindig lehúzta a piros képű csengettyűkörte. Vándor, gyerek, koldus az alól el nem ment éhesen, s Antal úr együtt bólogatott a nevető körtékkel:

- Úgy bizony, ezt a fát a szegényeknek meg a gyerekeknek hagyom, ha engem betakarítanak az Isten csüribé.

S végigsimogatta tekintetével az öreg fát, mintha csak azt mondta volna neki:

- Aztán gondját viseld ám a szegényeimnek, akiket rád hagyok örökségbe!

S úgy kell lenni, hogy lelke van a fának is, mert az öreg fa nagyon búsan csörgette meg az ágait, mikor a Nekopogi kovács özvegye állt alája nagy jajszóval:

- Nagy bajban vagyok, lelkem. Elvitte a tehénkémet zálogba Gáspár tekintetes úr. Mi lesz most már belőlem?

- Sebaj, lelkem - szaladt ki Antal úr száján a szó, de aztán megzavarodva nézett körül, hogyan is segíthetne ő ezen az isten szegényén, mikor egyebe sincs már egy körtefánál! S azt is elszánta már a szegényeinek!

- Sebaj, lelkem! - villant fel újra az öreg úr két szeme. Aztán elballagott az öccséhez. Az akkor is pénzt olvasgatott, s ahogy a bátyját meglátta, mérgesen taszította be a fiókot.

- Magam is szegény vagyok!

- Sebaj - könyökölt az asztalra Antal úr -, annyi pénzed csak van, hogy a körtefámat megveheted?

Fukar Tót Gáspár mohón kapott a szón. Amúgy is régen szúrta a szemét, hogy a bátyja a város minden szegényét odacsődítette a fája alá.

- Nem is kell érte pénz - folytatta Antal úr - Visszaadod a Kovácsné tehénkéjét, s tied a körtefa.

- Nem bánom, de őszre kivágatom - mondta mogorván az öcs.

- Sebaj - szaladtak mosolyba Antal úr arcán a ráncok -, de van egy kikötésem. Ha előbb találnék meghalni, mint a fám, temessetek el velem a síromba egy kosárka körtét. Legalább annyit szeretnék megmenteni a vagyonomból.

- Hóbortos volt világéletében - nézett Gáspár úr a bátyja után.

Az pedig olyan vígan kocogott haza a körtefájához, ahogy más ember a családjához szokott.

Odaült alája, végigcirógatta a törzsét, súgott-búgott neki. S úgy kell lenni, hogy lelke van a fának, mert annak minden levele csörgött-zörgött egész éjszaka, pedig a szél se fújta.

Mit beszélgetett az öreg fa meg az öreg ember, ki tudná azt? Csak az biztos, hogy Sebaj Tót Antal föl nem ébredt többet, ahogy azon az éjszakán elaludt a fája alatt.

De kedves, szelíd arcán mosoly gyanánt futott végig a napsugár, mikor odatették ravatalára a kosárka körtét. S mintha a körték piros arca is mosolygott volna:

- Ne félj, megtartjuk, amit fogadtunk!

S bizony megtartották. Gáspár úr hiába vágatta ki másnap az öreg körtefát, a bátyja emlékét nem vághatta ki vele az emberek szívéből.

Az eltemetett körték kikeltek, megeredtek, s a temetőben ma is Antal úrnak van a legszebb síremléke. A behorpadt sír felett kicsiny körtefaerdő zúgatja lombjait; mikor a gyümölcsével szomját oltja a vándor, vagy a futkározó gyerek, vagy az égi madár, olyankor mindig vidáman suhan át a szellő a fák koronáján:

- Ugye hogy a síromban is gondjukat viselem a szegényeimnek?

VASGYÚRÓ GYURKA

CINI, CINI, ZENE, ZENE

Kapun innen, küszöbön túl, éppen a Pici kutya kastélya mellett virágszemű Gyöngyöm Gyuszival találkoztam valamelyik reggel.

- Hová mégy, bácsim? - kérdezi tőlem.

- Kis hóba, nagy sárba, megyek a vásárba - okosítom föl.

Bizony vesztetre tettem, mert Gyöngyöm Gyuszi mindjárt belém csimpeszkedett, mint hajnalicskavirág a kútágasba.

- Bácsim, hozzál nekem valami szép ongorát abból a vásárból. Olyant hozzá, mint a Pannika babáé, amelyik akkor is nagyon szól, ha kicsit ütik.

- Jaj, pajtikám - cirókáltam meg a prémsapka alól kikukucsáló szőke haját -, az ongora nem szegény embernek való muzsika.

- Hát mi való a szegény embernek, bácsim?

- Hegedű.

A hegedű még nem szólt, de Gyöngyöm Gyuszi már táncolt.

- Jaj, bácsim, az lesz csak az igazi szép muzsika! Annak még vonója is van, igaz-e? Hát akkor hegedűt hozzá, nekem, bácsim!

Hát a hegedűért nem messze kellett menni, csak a konyhára visszafordulni, az Etel szobalányt megkérni, hogy adja elő a cirokseprűt, a kis bicskát elővenni, a cirokseprűnek két szálát levágni: s már készen is volt a vadonatúj hegedű.

Mégpedig vonóstul.

- Melyik neki a vonója? - tudakolta gyanakodva kökényszemű kispajtásom.

- A vonója melyik? - zavarodtam meg egy kicsit. - A vonója mindig az, amelyiket felülről húzod. Éppen azért különb hegedű ez, mint a többi, mert ennek mindegy, hogy a hegedűt húzod-e a vonón, vagy a vonót a hegedűn.

Gyöngyöm Gyuszi még most se volt benne bizonyos, hogy nevetni kell-e most, vagy sírva fakadni.

- Miért különb hegedű ez a többinél, bácsim? Hát van másforma hegedű is? Hát ez micsoda hegedű, bácsim?

- Ez a valódi cirokhegedű. Ilyennel húzzák a tündérek Seholsincs országban Nevenincs királynak a fülébe a senkisehallja nótát.

No, erre egészen megnyugodott Gyuszi, meg is békült. Különösen, ahogy végighúzta egymáson a két cirokszálát, s meghallotta, hogy milyen szépen szól az. Olyan szépen szólt, hogy mind a harminckét fogam táncra kerekedett tőle. El is hordtam az irhát sebesen még a tájáról is a szépen szóló hegedűnek.

Hát délben, ahogy hazaérek, már a kapuban hallom a gyönyörű muzsikát. Körülnézek, mert sehol se látom a Gyuszi aranyhaját villogni. Hát Ili baba ül a küszöbön, az mulatja magát a valódi cirokhegedűvel.

- Hej, Ili baba - csípem pirosra a gömbölyű képét -, hol szerezted ezt a tündérhegedűt?

- Elcseréltem a Gyuszikával - vallotta nagy ijedten Ili baba, s ugyancsak kotródott befelé a bohóka. Attól félt szegényke, hogy most mindjárt visszaveszem az ajándék hegedűt.

Ahogy felérek a lépcsőn, akkor meg a Mici cica szalad elébem, kegyetlen miákolással. Tüzel a szeme, mint a parázs, égnek áll a szép fehér szőre. Hej, egér meg a farka, ki bántotta ezt a szegény párát?

Nem bántotta azt senki, csak azért unta meg az életét, hogy Gyuszika reggel óta süvöltözött azon a nádsípon, amiért Ili babának neki adta a cirokhegedűt.

Süvöltöztem én is, de nem ért az semmit. Nem lehetett ott szót érteni a gyönyörű muzsikától. Még délutáni álmomban is mintha éles náddal hasigatták volna a fülem. Legédesebb álmomból arra ébredtem föl, hogy az egyik küszöbön Gyuszi sivíttatja a sípot, a másikon Ili baba zengeti a hegedűt, a Mici meg a tetőn kiabálja, hogy jaj, de szép ez.

El is kotródtam hazulról hamarost, s búcsúzóba meghúztam Gyuszi gallérját.

- Jaj, de megörülnék neki, ha a nádsípót is elcserélnéd valakivel, mire hazajövök!

Gyuszi pedig nem az a gyerek, aki ne igyekezne örömet szerezni a bácsikájának. A nádsípót neki adta a Béluskának egy körtemuzsikáért. S ahogy uzsonnára hazaértem, cincogott a hegedű, sikoltott a síp, rikoltott a körtemuzsika, miákolta a Mici, vonyított a Pici, s egyszerre csak a tűzoltótrombita is megharsant az ablakunk alatt. Azt hitték az arra járók, tűz van nálunk, azért van az a nagy zenebona, s mindjárt segítségünkre küldték a tűzoltókat.

Így van az, mikor a szegény ember gyereke olyan nagyon szereti a szép muzsikát. Aki még ezeknél is szebbet tud, annak a nyáron faragok tökszárdudát.

A CSALÓ

A csaló neve: Pétör. Írhatnám Péternek is, de akkor mi lesz a történeti hitellel? Pétör az ő neve, senki se hívja másnak, és ha valami tudatlan ember Péternek szólítja, arra nem ért. Tudom magamról, mert én már kipróbáltam. Bent jártam az iskolájukban, és megkérdeztem, melyikük az a híres Péter: ötvenkét gyerek közül egy se vállalta. Nem a hírességet, hanem a Péterséget. Ezt abból hiszem, hogy arra se állt föl senki, mikor azt mondtam:

- Mert én ezt a körtét akarom odagurítani annak a Péternek, akit keresek.

A Pétereket a körte se szédítette meg. Pedig akkora körte volt, hogy négy Péter is beleharaphatott volna egyszerre az aprajából. De hát akit nem annak hívnak, az nem nyújtogathatja az ujját.

- Hát nem itt van az a bizonyos csaló Péter? - kérdeztem a tanító úrtól.

- Dehogynem - mosolyog a tanító úr -, csak nem jól tetszett föltenni a kérdést. Pétörök, fölállni!

Fölugrott hat gyerek, Pétör nevezetű valamennyi.

- Melyik ezek közül most már az én Pétöröm?

- Ez ni - mutatott rá a tanító úr a legrongyosabbra. - Mondd meg a nevedet, Pétör fiam, szép értelmesen.

- Deák Pétör.

Mintha a magam gyerekhangja csendült volna vissza negyvenegynéhány omladék esztendő elejéről. Amúgy is formázza Pétör a magam kisiskolás korát. Éppen olyan tatárképű, éppen olyan fésűt nem álló bozontú, no meg éppen olyan rongyoskás. Ha összezelelegsünk, lehet, hogy le is fényképeztetem, s kielégítem a képével azokat a jó lelkeket, akik ifjúkori ábrázatom után érdeklődnek.

- Aztán tudsz-e olvasni valami szépet, Pétör?

- Tudok.

- No, akkor olvass!

- De mit olvassak?

- Hát az olvasókönyvedet.

- Az ám, ha vóna!

- No, kérd el a szomszédodét, és nyisd föl akárhol - segíti ki a tanító úr.

Pétör szót fogad, s éppen arra az olvasmányra nyit, amelyik a világháborúról szól. Borzasztó szép olvasmány, nyolc- és kilencéves gyermekek örömeire szerkesztve, így kezdődik:

„Alig pergett le ezer év az idők rokkáján, a balsors nagy megpróbáltatásnak tette ki imádott hazánkat. I. Ferenc József uralkodása alatt kitört a vésteljes és végzetterhes világháború.”

Pétörnek tagadhatatlanul okozott némi gyötrelmet a vésteljes és végzetterhes mondat, amiből szemmel láthatóan csak az idők rokkája tetszett neki, mert azt háromszor is előlről kezdte. De azért végigküzdötte emberül az egészet, csak egy kicsit beleizzadt.

- No, most csukd be a könyvet - vezényelt a tanító úr. - El tudnád-e mondani, amit olvastál, Pétör fiam?

Nem Pétör fiam ijedt meg, hanem én. Megkaptam a tanító úr karját.

- Kedves barátom uram, hiszen én sem tudnám elmondani, de még tán az se, aki írta. Pedig megérdemelné a lapátravaló, hogy kívülről meg kelljen neki tanulni a saját olvasmányát. Hanem majd mást kérdezek én ettől a híres Pétörtől. Azt mondd meg nekem, pajtás, tudod-e ki volt az az első Ferenc József!

- Igenis, tudom.

- Mondjad, no!

- A Ferenc Jóska.

- Jól van, Pétör. Ugye, megvan a képe otthon nálatok?

- Mög. Az édesapám apja, aki vót, annak az obsitos levelin.

- Megállj Pétör, látom, hogy ügyes gyerek vagy. Most még csak azt kérdezem tőled, hogy mért mondod Ferenc Jóskát első Ferenc Józsefnek.

Pétör egyet szippant, és egyet nyel. Aztán még egyszer szippant, de most már nem nyel hozzá. Kivágja lelkesen, milyen elhatározásra jutott. Mégpedig teljes mondatban, ahogy a pedagógiai becsület kívánja:

- Azért mondom Ferenc Jóskát első Ferenc Józsefnek, mert a legelső magyar ember a király.

Pétör ezt fölszegzett fejjel mondja, az orra hegyén is látszik, hogy igen meg van elégedve magával, a tanító úr azonban kicsit zavartan mosolyog.

- Igen, tetszik tudni, ez mint jelmondat vastag betűkkel van nyomtatva az olvasókönyvben.

A tanító úr azonban nem hagyja magát, se Pétört. Mindenáron ki akarja belőle szikráztatni a talentumot. Melyik a legelmeélesítőbb köszörűkő? Persze, hogy a nyelvtan. Pétörnek tehát a nyelvek mezején kell valami káprázatosat termelni.

- Mondj hamar valami időhatározó mondatot!

Pétör fölneéz a feje fölé, ott nem talál semmit. Aztán az ablakra veti okos kis szemét, és ott megtalálja, amit keres. Az ablakot befogta a pára, nem lehet rajta kilátni, ennél fogva Pétör így határozza meg az időt:

- Kutya hideg van odakint.

Ez olyan szabályos időhatározás, mintha az esőcsináló intézet adná, de azért a tanító úr nincs megelégedve, s neki a maga szempontjából igaza lehet. De nekem is igazam van a magam szempontjából, mikor odanyomom a nagy körtét Pétör markába. Mert én csak arról akartam meggyőződni, hogy csakugyan létezik-e az a Pétör, akiről hallottam egy történetet, amelyik egészen olyan, mintha én találtam volna ki. Azt én nem bánom, hogy Pétör egyelőre másképp határozza meg az időt, mint az Akadémia nyelvtudományi osztálya. Beérem annyival is, hogy Pétör van, és Pétör nagyon értelmes gyerek, holott már harmadik esztendeje fúrja, faragja, gyalulja, csiszolja az eszét az ötárszos emberek számára rendeztetett és szabotott tudomány.

Igen, és Pétör még most se unta meg az iskolát, sőt minden reggel késedelem nélkül megjelenik benne. Pétör nagyon is szeret itt lenni, talán még jobban, mint otthon, és minden oka megvan rá, hogy telente így kedvelje a tudományok csarnokát. Először is, itt melegebb van, mint otthon. Másodszor, itt borzasztó sok gyerek van, és Pétör olyan mint a bárány: nagyon

szeret sokadmagával lenni. Harmadszor, itt úgy bánnak az emberrel, hogy az édesszülője se keresi annyira kedvét, mostanában még tejjel is megitatják, akár az úrigyerekeket. Szép kis csészékben adják a tejet, van rajta nefelejcsvirág is, s nagyon jó azt a kézbe fogni, mert olyan jó sütsős, hogy a dermedt, vörös kis ujjacskák egyszerre fölmelegednek rajta.

No, Pétört mégis a tej keverte gyanúba, és juttatta olyan díszítőjelzőhöz, ami szokatlan a világtörténelemben, noha nyilván sok alakja megszolgált a világtörténelemnek. Az egyszerű Péterből a tej miatt lett Pétör, a csaló.

A gyanú a tanító úrban ébredt föl, aki talán kelleténél szerelmesebb ugyan az időhatározókba és a többi neveléstudományi köszörűkövekbe, de azért aranyból van a szíve. A tanító úr, akinek mindenütt ott a szeme, azt vette észre, hogy Pétör és a tej közt zavaros a viszony. A többi gyerek, ahogy megkapja a részét az ingyentejből, elbánik vele mindjárt a helyszínen. Pétör azonban egy idő óta sajátságos stratégiát vett alkalmazásba. Tudniillik amikor megkapja a teli csészét, akkor elvörösödik az örömtől, és orrcimpái reszketnek a gyönyörűségtől, ahogy szívja be a meleg párát. Szívja, szívja, de azonközben egyre visszavonulóban van az ajtó felé, s mire odaér, akkorra már fehérebb az arcocskája, mint a fal.

Egyszerre aztán Pétör elvész, s néha öt perc is beletelik, mire újra felbukkan kócos buksija a látóhatáron.

Az ábrázata egyre vörösebb lesz, ahogy közelebb kerül az asztalhoz, ami attól lehet, hogy roppant elszántsággal szopogatja ki a csészikéből az utolsó csöppeket.

A tanító urat persze ilyen ravasz fondorlattal nem lehet megcsalni. A tanító úr megsejtette, hogy Pétör embör nem szereti a tejet, de mivel tudja, hogy az ilyesmit nem lehet nyilvánosságra hozni, hát titokban leeresztgeti a tejecskét az udvaron a csatornába. Mert bizonyos, hogy Pétör az emeletről az udvarra szökik le tejivás örvével, elárulja a hideg arcocskája.

Végre eljött a nap, mikor Pétör üzelmei teljes mivoltukban napvilágra kerültek. A tanító úr figyelte minden mozdulatát. Lassan somfordált a gyerek az ajtóig, de a lépcsőn már nyargalva ment lefelé, tenyerét a csésze szájára tapasztva.

Mire a tanító úr utolérte, Pétör már ott térdelt a kapusarokban, s öntögette befelé a tejet egy nagykendőbe. Beható vizsgálat kiderítette, hogy a nagykendő alul két kis lábacskában, felül pedig egy gémberedett kis arcocskában végződött.

- Ki ez, Pétör? - kérdezte a tanító úr.

Pétör - szégyen, nem szégyen - nagyon megijedt. Reszketett a szája széle.

- Marika.

- Húgod?

- Az - mondta Pétör, és férfiasan sírásra fakadt. - Mindig el szokott kísértetni, osz itt várja meg, míg hozom a tejet.

Már akkor sírt Marika is, és a tanító úr addig tiltotta kettőjük sírását, míg az ő könnye is ki nem csordult.

- Hány nap csaltál már meg, Pétör? - kérdezte a fiút.

- Öt - mutogatta Pétör az ujjain, mert szólni még nem tudott a sírástól.

Öt nagy csatát nyert meg Pétör az éhes kis gyomra ellen. Ha én isten volnék, nekem nagyobb örömem volna ebben a teremtésben, mint a vésteljes és végzetterhes világháború összes nagy hadvezéreiben.

Ne haragudjatok meg, emberek, hogy mikor úgy tele van a világ tökéletes nagy csalókkal, én erről a tökéletlen kis csalóról írtam. De látjátok, arra gondoltam, ti is örülni fogtok neki, hogy vannak még olyan csalók is, akik nem magukért csálnak, csak magukat csalják meg a testvéreikért.

A HALÁSZINAS

Van nekem ebben a házban, ahol lakunk, egy nagyon kedves kis cimborám. Sanyinak hívják, de én csak Csipetkének hívom, mert akkora az egész gyerek, mint egy csipetke. Hanem azért akkora méreg lakik benne, mint egy oroszlánban.

Ezt a nyáron tudtam meg, mikor érni kezdett a kertünkben a földieper. Sanyika éppen a cicánkat tanította miákolni az ajtónkban, ahogy indultam kifelé.

- Gyere eprezni, Csipetke - szóltam oda neki.

Csipetkét nem kellett kétszer hívni. Megfogta a kezemet, és ballagtunk lefelé.

- Az ám, csak hogy baj van - mondom a kertajtóban. - Elfelejtettünk létrát hozni.

- Minek az a létra, bácsim? - nézett nagyot Csipetke.

- Azért, mert te olyan kicsi vagy, hogy a földiepret is csak létráról éred el - incselkedtem vele.

Nosza nekiesik ám erre Csipetke a karomnak, és úgy rángatja, mintha én szivattyús kút volnék.

- Mit akarsz, Csipetke? - kérdeztem csudálkozva.

- Szét akarlak szagatni, amiért kicsúfoltál - lihegte az én kis pajtásom nekivörösödve.

- Csak hogy én meg a zsebembe teszek ám - mondtam komoly képpel -, mégpedig nem is a nagy zsebembe, hanem a kis zsebembe.

Erre aztán Csipetke eleresztette a karomat, és azt mondta, hogy akkor inkább nem haragszik. Azóta meg is vagyunk szép békességben. Ha bemegyek hozzájuk, mindig Csipetke nyitja ki az ajtót, és akkorát rikolt örömeiben, hogy valahány macska van a háznál, az mind a háztetőre szalad ijedtében.

Annál jobban meglepődtem a minap, hogy az én kis barátom olyan képpel fogad engem, mint akinek a tyúk megette a kenyerét.

- Mi baj, pajtikám? - kérdem tőle. - Itthon van-e József apa?

- Nem jó zsef az - azt mondja mérgesen -, csak zsef.

- Hát mért ne volna jó? - nevettem el magamat.

- Azért, mert nem akarja megengedni, hogy beálljak halásznak - dobogott ki nagy haraggal Csipetke a folyosóra.

Odabent aztán József apa elmesélte, hogy Csipetke le akart szökni a Tiszára a halászokhoz. Azt mondta, vissza se jön addig, míg legalább három cethalat nem fog. Egyet apának, egyet anyának, egyet meg nekem. Már vitte is a pillefogó hálót, mikor az Etel dada utolérte a kapuban.

„No, majd segítek én, Csipetkém” - gondoltam magamban, mert nagyon megesett rajta a szívem.

Másnap aztán vettem a boltban egy aranyhalat, beletettem egy takaros üvegmedencébe, és átvittem Csipetkéhez.

- Itt a hal, pajtikám, lehetsz már halász - mondtam neki, s elszántan vártam a nagy örömríkkantást. Csipetke azonban egyet se rikkantott, hanem elpittyesztette a száját.

- Nagyon kicsi cethal ez, ezért nem érdemes halásznak lenni.

- Hát hiszen nem is vagy te még halász, csak halászinás - vigasztaltam Csipetkét. - Mire te halászinásból halászmester leszel, akkorra a kis cethalból is nagy cethal lesz.

Ezt nyilván Csipetke is belátta, mert most már akkorát rikkantott, hogy még az aranyhalacska is összerezzent bele. Meg is sajnálta a kis halászinás úgy, hogy egyszerre belehajította a kezében levő mákos rétest a medencébe.

- Megállj, hozok neked lekváros derelyét is - szaladt volna ki a konyhára, ha meg nem kapom a karját.

- Hohó, hékám, nem él az ilyenfélékkel - halásztam ki a rétest a medencéből. - Kenyér-morzsácska kell ennek, az is csak minden három napban, akkor is csak amennyit a két ujjaddal föl bírsz csípni. Mikor egy kis ostyácskát morzsolsz a vizébe, akkor ünnepnapja lesz. A nyáron meg majd fogunk neki szúnyogot, az az ő pecsenyéje.

- Attól ugyan meg nem növekszik - kéteskedett Csipetke. - Én se nőnék meg, ha szúnyogot kellene ebédelnem.

- Majd megnövekszik a friss víztől - magyaráztam én. - Olyan az neki, mint nekünk a friss levegő.

Nagy örömben hagytam ott Csipetkét, de másnap már megint szomorúan lesett az ajtajukban.

- Bácsim - szólított meg keseregve -, még most se nőtt meg a kis cethal.

- Jaj, fiacskám - feleltem egy kicsit bosszúsan -, fázik ám az ilyen hideg időben a cethal is, nincs kedve növekedni.

Harmadnap reggel éppen a kályhánál sütkéreztem, mikor Csipetke nagy lihegve beesett az ajtón.

- Gyere hamar, bácsim, nézd meg, hogy nevet a kis cethal - kacagta boldogan.

- Mit csinál? - kérdeztem ijedten.

- Nevet, bácsim, de még táncol is örömeiben.

- Hát minek örül olyan nagyon? - kérdeztem kifelé szaladva.

- Hát annak, hogy meleg friss vizet öntöttem szegénykére, mert nagyon fázott a hideg vízben. Tudom, ebben nem fázik, mert olyan jó meleg volt, hogy szinte sütött.

Nem ám, a kis cethal csakugyan nem fázott, de nem is táncolt már, mire beértünk, össze-forrázva, élettelenül úszott a forró víz tetején.

Ha a kis cethal tovább élt volna, a Csipetke halászinassága is tovább tartott volna, így attól félek, sose lesz belőle halászmester.

BÖLCS PALKÓ

Bölcs Palkó kis deákgyerek itt a szomszédban. Az igazi neve Piros Palkó. Bölcs Palkónak csak én neveztem el. Azért, mert értelmes, nyílt eszű fiúcska, öröm vele beszélgetni.

Hanem azért a minap nem nagy örömöm telt benne. Csúnya mulatságot eszelt ki. Hólyagot kötött az öreg macskájuk fejére, dióhéjcipőt húzott a négy lábára, és így kiöltöztetve fölhajította az óltetőre.

A szegény állat kétségbeesetten futkározott előre-hátra, s olyan keservesen miákolt, hogy majd belehasadt az ember füle. Palkó azonban csak úgy döcögött a kacagástól.

- Mit csinálsz, kis szomszéd? - léptem oda hozzá.

- Álarcosbált játszom a macskával.

- Nagyon nemszeretem játék az ilyen, Palkó. Nem álarcosbál ez, hanem állatkínzás.

- Ó, dehogy! - legyintett a gyerek. - Hiszen a Cirmos macska, nem madár.

- Ejnye, de sefüle-sefarka beszéd az ilyen, Palkó! - csóváltam meg a fejemet. - Hát aztán miért kellene a szegény Cirmosnak madárnak lenni?

- Azért, mert akkor nem bántanám. Azt tanultam az iskolában, hogy a madárkákat nem szabad bántani. Gyönyörködtetik is az embert, hasznára is vannak. Ott is elpusztítják a hernyót, ahová a gazda oda sem férhet.

- Jól van, Palkó, ezt szépen megtanultad.

- No ugye? - villant fel a Palkó szeme. - Csakhogy Cirmos nem tud ám énekelni. Sem egeret nem tud már fogni, mert mind kihullott a foga. Nem lehet neki semmi hasznát venni.

Erre én nem szóltam semmit, csak befordultam a kamrába, és kihoztam egy zabostarisznyát.

- No, gyere ide, szomszéd!

- Mi lesz ebből, bácsi? - meresztette Palkó a szemét nagy ijedten.

- Hát azt kérdezem, tudsz-e olyan szépen énekelni, mint a kanári madár.

- Nem én! - hüledezett Palkó.

- Sebaj! Hát haszna van-e belőled valakinek? Tudsz-e már segíteni apádnak kenyeret keresni?

- Nem én!

- No gyere, akkor hadd húzzam a fejedre ezt a zabostarisznyát, aztán indulj a háztetőre!

Láttam, hogy Bölcs Palkó nagyon meg volt ijedve.

- Bácsi kérem, hiszen nem bántok én senkit!

- No látod, fiam - mosolyogtam el magam -, Cirmos sem bánt senkit. Okos ember jól bánik azzal az állattal, amelyiknek hasznát veszi, és kíméletesen bánik azzal, amelyik kárt nem tesz.

Palkó bizonyosan megértette, amit mondtam. Abból látom, hogy azóta mindig tejes a Cirmos bajusza.

SELYEM JÁNOSKA

Csapzott szőke hajával, bánatos kék szemével itt látom magam előtt Selyem Jánoskát, ahogy a nevét leírom. És fáj a szívem, ahogy suttogja a sírásra görbült puha szájacskája:

- Tamás, ne haragudj rám!

Igazság szerint nem is volt semmi okom Jánoskára haragudni. Soha meg nem bántott egy tekintettel se. Mást se, nemhogy engem. Olyan volt mindenkire, mint a lágy kenyér. Szerette is mindenki, csak én nem. Mindig elfutott a méreg, mikor a tanító úr azt mondta:

- Fiúk, Selyem Jánoskáról vegyetek példát!

„Miért Selyem Jánoskáról? - hányla ilyenkor a hab a lelket. - Hát mivel különb ember ő ennám? Ő is mindenből egyes, én is az vagyok. Neki is szücsmester az apja, nekem is. Csak-hogy az övé szegény szücsmester, az enyém meg gazdag szücsmester. Ő gyáva, mint a nyúl, én bátor vagyok, mint az oroszlán.”

Úgy is néztem szegény Jánoskára mindig, mint valami haragos oroszlán. Ő meg félve nézett rám, mint valami ártatlan nyúl.

- Tamás, ne haragudj rám! - mindig ezt mondta a búzavirágszín szemével. Biz én pedig nyilván még most is haragudnám rá, ha egyszer a sárkány össze nem barátkoztat bennünket. Nem kell megijedni, nem volt ennek a sárkánynak hét feje, csak egy, az is papírból. Nem is fújta ez dühösen a tüzet valami sötét barlang fenekén, hanem úszkált szép szelíden a levegőégben. Nem is kellett ezt láncra verni valami híres mesebeli hősnek: elég volt neki egy szál vékony zsinag, annál fogva is úgy jött utánam, mint a kezes bárány.

Az volt éppen a baj, hogy csak kezes bárány volt a sárkányom. Én azt szerettem volna, hogy sasmadár legyen. Ritka szép jószág volt, hosszú farkú, kerek fejű, még szeme is volt neki piros papirosból. Nem ért az semmit, ha a zsinagje kurta volt.

- Csak lent, csak lent, csak lent! - egyre azt csörögte a papírfarka, míg piros szeme vágyakozva nézett fel a magasba, hol vígan lefelgettek a többi fiúk sárkányai.

Én meg sóhajtottam nagyokat, de ez csak nem vitte följebb a sárkányt. „No, majd viszi a vontatás!” - gondoltam magamban.

Ravasz mesterség az a vontatás. Abból áll, hogy az egyik gyerek fölébe kerül a maga sárkányával a másikénak, nagyot ránt rajta, beleakaszkozik a zsinagjába, s odavontatja magához a zsákmányt. Vontattam volna én is, ha lett volna mit. De hogy kerüljek én az én bukdácsoló jószággal azok fölé a kevély sárkányok fölé?

Szerencsére megláttam, hogy az utca végében Selyem Jánoska is sárkánnyal vesződik. A sárkány is oly gyámoltalan volt, mint a gazdája. Toldott-foldott vastag papír a feje, papsajt nehezék a farkában.

Hanem zsinagje volt neki szép hosszú, s az kellett nekem éppen. Ahogy nekilendült egy kicsit a nehéz fejű sárkány, rohantam elő az enyimmal, mint a nyíl, s úgy lerántottam, hogy Jánoska csak akkor kapott észbe, mikor már hozzá is kötöztem a zsinagját a magaméhoz.

- Ne vedd el, Tamás, az Isten áldjon meg! Látod, én sose bántom a más játékát!

- Nem ám, mert gyáva vagy!

Szegény Selyem Jánoska még akkor is a szemét törölgette, mikor én már a harmadik utcán szaladtam. Vitt magával a sárkány. Úgy csattogott most már szabad röptében, mint valami szilaj sasmadár.

- Csak fel, csak fel, csak fel!

Le is szedtem minden sárkányt, amit a falu felett észrevettem, s annak a zsinegével mind az enyémet hosszabbítottam. Már a falu tornyát is meghaladta a sárkányom, mikorra kibújt a hold a nyárfák mögül, és eltátotta a száját:

- Nini, ezután két holdvilág lesz az égen?

Az én sárkányom pedig megállt egy pillanatra, s olyanfélét gondolhatott magában:

„Ejnye, az volna ám még a szép, ha ezt az ezüstsárkányt is le tudnám vontatni!”

Azzal fölkapta a fejét, nagyot rántott a karomon, sürr, elszakadt a zsineg! Lengett, forgott, kóválygott a sárkány, s úgy bukott le fejjel, hogy majd meghasadt érte a szívem. Szentül hittem, hogy beleesett a holdvilágba. Dehogyan esett pedig, dehogy! Reggel, hogy kinyitom a könnyes szemem, ott zörög a sárkány az ablak kallantyújára akasztva. Fél szeme ott maradt ugyan a holdban, de annál barátságosabban hunyorgott a másikkal:

- Ugye hogy ármányos teremtés vagyok én, kis gazdám?

Ahogy kiszaladok, látom ám, hogy Selyem Janika ott kucorog a sárkány mellett a porban.

- Visszahoztam a sárkányod - azt mondja -, ott esett le a mi udvarunkon, éppen az ól tetején.

Nagyon megszégyelltem magam, s kantárjánál fogva ráhúztam a sárkányt a Janika karjára.

- Legyen a tied - mondtam lesütött szemmel -, hiszen a zsinegje úgylis a tied volt.

Akkor értettem meg, hogy mivel különb ember ő énnálam.

VASGYÚRÓ GYURKA

Tegnap, ahogy napáldozat felé odalent járkálok az udvaron, egyszerre valami keserves nyögést hallok a hátam mögött. Megfordulok, hát az öreg kőrisfánk nyög olyan nagyokat.

- No, ezt már közelebbről is megnézzük - mondom -, nyögdecselő kőrisfát úgyse mindennap látni.

Bizony nem is láttam én azt most se. Ahogy közelebb mentem, vettem észre, hogy nem a kőrisfa nyög, hanem az én Gyurka cimborám. Piros volt a képe, mint a pipacs, verte a verejték a homlokát, és fűjt akkorákat, hogy szélalmot hajthatott volna vele.

- Mit csinálsz te itt, Gyurka? - kérdeztem tőle.

- Birkózom a fával - azt mondja.

Én olyan komoly ember vagyok, hogy még azon se nevetek, ha valaki villával eszi a kávéját, de már ezt nem állhattam meg kacagás nélkül.

- Olyan ez, Gyurka, mintha a hangya birkózna a kapufélfával - törölgettem meg a szememet.

- Az egészen más - csóválta meg Gyurka nagy komolyan a buksi fejét. - A hangyának nem az a mestersége, ami nekem.

De már erre megint nagy szemet meresztettem.

- Uccu mákos, hát teneked már mesterséged is van? - emeltem meg tisztelettel a kalapomat. - Hát aztán mi a te mesterséged?

- Vasgyúró vagyok - feszítette ki Gyurka a mellét kevélyen, és úgy nézett rám, mintha mindjárt meg akarna gyúrni engem is.

- Megállj, hékám - mondom neki -, én nem vagyok ám vasból. Azt mondd meg inkább, hogy legalább gyúrtál-e már vasat?

- Azt még nem gyúrtam - vallotta a vasgyúró mester egy kicsit elszomorodva. - De már sárból gyúrtam pogácsát.

- Az is szép foglalkozás - ismertem én el. - Csakhogy akkor te sárgyúró Gyurka vagy, nem vasgyúró Gyurka.

- Majd leszek én még az is - bizakodott Gyurka, s azzal megint nekigyürkőzött a fának. - Éppen az erőmet próbálgatom, mert sok erő kell ám a vasgyúráshoz.

- Már mért kellene olyan sok? - vontam én vállat. - Nem olyan nehéz mesterség az.

- Nehéz az, mert a vasnál nincs nehezebb a világon - lökdöste Gyurka a fát nagy lihegve.

- Van biz annál - mondtam én erre. - Nehezebb egy mázsa toll egy mázsa vasnál.

De már erre Gyurka nevetett akkorát, hogy mind a két fülem csengett bele.

- Hát mi van ezen nevetni való? - kérdeztem tőle.

- Hát az, hogy te még ennyit se tudsz, bácsikám. Egy mázsa vas nehezebb, mint egy mázsa toll. Tudom én azt, mert én nagyon okos vasgyúró vagyok.

- No, azt látom - mondtam én erre -, akkor hát okosan beszélek veled, fiam, vasgyúró. Van nekem egy gyönyörű szép nyeletlen bicskám vasa nélkül. Azt adom neked, ha egy szakajtó tollat keresztül bírsz vinni az udvaron.

A vasgyúró mester gondolkozóba esett. Azon gondolkozott, hogy illik-e vasgyúró kezébe a tollas szakajtó. Utoljára mégis csak belecsapott a tenyerembe.

- Hol van hát az a híres bicska?

- Hohó, pajtás, előbb meg kell ám azt szolgálni - fogtam karon a nagy erőművészt, és bevezettem a konyhára.

No, a tollért nem kellett a szomszédba menni, mert éppen ott fosztotta az Etel szobalány a küszöbön. Mindjárt megtöltött vele egy kis szakajtót, még le is akarta tömködni, hogy több beleférjen, de én kikaptam a kezéből a szakajtócskát.

- Elég ez a mi vasgyúróknak, Etel. Attól félek, ezt se bírja el a kapuig.

- Ugyan, bácsikám! - futotta el a pulykaméreg a kis cimborát, azzal fölkapta a szakajtót, és vitte kifelé, mint a semmit.

Vitte ám az udvar közepéig, de akkor utánakiáltottam:

- Pihenj már egy kicsit, Gyurka fiam, látom, alig bírod már azt a marék tollat!

- Micsoda? - szólt vissza haragosan Gyurka, és nagyot lódítva magán, elkezdett szaladni a szakajtóval, mint valami kengyelfutó. De vert is ám a szaladásával akkora szelet, hogy a harmadik lépésre már egy szál toll nem maradt a szakajtóban. Úgy szétröppent az egész, hogy megtollasodott még a Bodri kutya is, de még a háztetőre is jutott belőle.

A vasgyúró mester eltátotta a száját, én pedig megveregettem a vállát.

- No, Gyurka, kinek adjam már most a nyeletlen bicskát vasa nélkül?

Annak adom, aki leghamarabb összeszedi a szakajtó tollat.

MINDENFÉLE HÁZAKRÓL

Intek a kis szomszédoknak, a Palkó gyerekeknek, aki a kertjükben guggol a fűben.

- Gyere csak, Palkó! Kérdezni akarok valamit.

Palkó csak a feje járásával feleli, hogy nem lehet.

- Aztán miért nem lehet? - kérdem, miközben közelebb lépek.

- Azért, mert én most villamost játszom a csigabigákkal.

- Hát aztán?

- A kocsivezetőnek beszélgetni tilos.

- Azt se szabad megkérdezni kocsivezető úrtól, szereti-e a mogyorót?

- Azt igen - ugrott talpra Palkó, és tartotta eléem a markát.

- Várjunk csak - mondom. - Előbb számold össze, hány ház van ezen az udvaron! Ahány házat megszámolsz, annyi szem mogyorót kapsz.

Palkó elkezdett számolni az öt ujján.

- Az első szoba egy, a kisszoba kettő, a tisztaszoba három...

- Ohó, én nem szobát mondtam, hanem házat!

- Ház nincs több, csak egy - szomorodott el Palkó.

- Az se igaz ám! Nézd meg csak, hány fecskefészek van az eresz alatt!

- A négy sarokban négy.

- No lásd, ez négy szem mogyoró. A madárnak a fészek a háza. Ott hál éjszaka, oda húzódik a rossz idő elől, ott költi ki a fiókáit.

Palkónak fölcsillant a szeme.

- Akkor az egérlyuk is ház, meg a békalyuk is?

- Az is ház, Palkó! Ahol az állat lakik, az a háza! Tartsd a markodat!

Palkó azonban a kalapját tartotta eléem.

- Tessék ezt telitölteni mogyoróval!

- Már miért tölteném? Hát hol van itt az a nagyon sok ház?

- Hát ez a sok csigaház szanaszéjjel? - táncolt örömeiben Palkó.

Az utolsó szemig oda kellett neki adnom a mogyorómat. Palkó azonban gavallérosan kárpótolt. Zsebembe dugott két csigabigát.

- Legalább villanyossal megy a bácsi hazáig.

TÖRŐCSIK PALKÓ CSIZMÁI

Töröcsik Palkónak hívták azt a kis suhancot, aki az újságot szokta mihozzánk hordani reggelként. Jókedvű fiú volt, néha tréfálgattam vele. Egyszer azonban semennyiért se lehetett szavát venni. Sebesen letette az újságot az asztalra, s úgy kiszaladt, mintha kergették volna. Másnap aztán vallatóra fogtam a kis legényt:

- No, Palkó, mi bajod volt tegnap? Tán megette a tyúk a kenyeredet?

Palkó lesütötte a buksi fejét.

- Magunk is megettük volna, ha lett volna. De nem volt a háznál egy falat harapnivaló se.

Mindjárt a markába adtunk egy vajas kiflit. A gyerek nekividulva dugta zsebébe a süteményt.

- Hazaviszem. Kis húgom még úgyse evett ilyent életében.

Jól benne jártunk már a télben, mikor megint megesett a szívünk a Palkó gyereken. Mérges szelek majd elvitték a háztetőt, szitált a hó, s még az ablakon kinézni is fázott az ember, mégis mezítláb hordta az újságot a kis Töröcsik. Olyan is volt a lába, mint a kék posztó.

Akadtt a kamrában valami viselt csizmácska.

Odaadtuk neki. A király bársonycsizmájának nem örült volna úgy meg Töröcsik Palkó, mint ennek. Olyan boldogan szorongatta szívéhez, hogy öröm volt nézni.

- Inkább a lábadra húznád, Palkó - biztattam a gyereket.

- Majd odakint, most sietek, mert sok még a széthordani való újságom.

Másnap reggel a rendes időben megint beállított Palkó, de megint csak mezítláb. Mikor azt kérdeztem tőle, hova tette a csizmát, fülig pirulva felelte:

- Odaadtam a testvéremnek.

Szerencsére bírtunk még egy pár ócska csizmát keríteni, s ott nyomban föl is húztattuk Palkóval. Harmadnap megint csak mezítláb kocogott be hozzánk. Ugyancsak verte a sarkát a földhöz, hogy fölmelegedjék egy kicsit. Most már haragosan kiáltottam rá:

- Hát már megint nincs csizmád?

- Nekiadtam a másik testvéremnek - rebegte ijedten.

- Hány testvéred van?

- Hat.

Nem szóltam semmit. Hanem megfogtam a Palkó kezét, s elvezettem a csizmás boltba. Vettem neki egy pár új csizmát, s a lelkére kötöttem, hogy ezt már el ne merje ajándékozni. Dehogyan merte, úgy megbecsülte, hogy tán még a feje alá is tette éjszakára. Örült a lelkünk, mikor hallottuk Palkó csizmáinak kopogását.

- Legalább a lába nem fázik szegény gyerekek - mondogattuk boldogan.

Egyszer úgy tél vége felé, ahogy kinézek az ablakon, látom, hogy két gyerek áll a kapuban. Két egyforma Töröcsik gyerek. Csakhogy az egyiknek csizma van a lábán, a másiknak meg nincs csizma a lábán, de nagy csomó újság van a hóna alatt. Uram Isten, mi lesz ebből?

Hát az lett, hogy az egyik levetette a csizmát, a másik meg, a mi Töröcsik Palink, fölhúzta, s fölszaladt sebesen a lépcsőn.

- Siess, hé - kiáltott utána a másik -, mert mindjárt nyolcat üt az óra!

Palkó csak benyitott az újsággal, s már szaladt is kifelé.

- Gyere vissza, Palkó - kiáltottam utána -, mondani akarok valamit!

- Majd holnap, kérem szépen - szólt vissza futtából -, ma nagyon sietős a dolgom.

Megfordultam és utánaballagtam. Mire kiértem a kapuba, már a másik fiú lábán volt a csizma. Palkó sápadtan hebegett:

- Ne tessék rám haragudni, kérem szépen. Imre testvérem a dohánygyárba jár dolgozni, oda pedig nem eresztik be mezítláb. Azért adtam neki a csizmát. Én csak addig szoktam felhúzni, míg az úrékhoz fölszaladok.

Ilyen gyerek ez a mi Törőcsik Palkónk. Mezítláb húzta ki a telet, pedig három pár csizmája is volt. Nem tudom, hogy hányan tennétek meg ilyent a testvéretekért!

PALI HÚGOM

Pali húgom finom úrigyerek volt. Bársonyból szabták annak még a hétköznapi ruháját is. Mikor az iskolába ment, cifra gúnyás szolga vitte utána a könyveket. Mikor hazaszabadultunk, üveges hintó röpítette abba a márványoszlopos kastélyba, amelyik a város végén mereszkedett nagy kevélyen, s lenézte a nádtetejű zsellérportákat.

- Mindegy az, gyerekek, én azért mégsem cserélnék az úrfival - mondta nagy bölcsen Kőmives Pista, aki arról volt híres, hogy télen-nyáron vászonzubbonnyban járt az iskolába.

Nem cserélt volna biz avval egyikünk se. Mert minket zsellérgyerek létünkre is jobban szeretett apánk, anyánk a világ minden kincsénél, a kastélybeli nagy úr meg rá sem szeretett nézni a fiára.

Huszár ezredes volt a Pali húgom édesapja, szálfatermetű, zord ábrázatú, kevély katona. Azt beszélték róla, hogy csak egyszer mosolygott életében. Akkor, mikor a Pali fia született. Nagy, erős kezével meghintáztatta a levegőben.

- Hej, kis legény, takaros huszárt nevelek belőled!

- Ohó, ohó, ohó! - sikoltozott a kis huszár jelölt torkaszakadtából, hogy csak úgy kékült bele az orcácskájá. Úgy megriadt a szép katonagúnyától, hogy soha életében nem tudta szívelni.

Jámbor, szelíd fiúcska lett belőle, nevetős szemű, mosolygó orcájú, de ha az apja kardja megcsörrent, mindjárt elborult a jókedve. Ha sarkantyúpengést hallott, ijedten bújt el az édesanyjához. Mikor meg valami ficánkoló lovat látott, olyankor majd kiszaladt a világból. Azt pedig láthatott eleget. Az édesapja szilaj paripákban találta legtöbb örömét.

A fiától azonban egyre jobban elkedvetlenedett. Látta, hogy csak anyámasszony katonája lesz biz abból, hanem annak aztán párját ritkítja. Még a fecskefarkú pillétől is megriadt, mikor tévedésből nekivágódott a szemének, mert lenvirágnak nézte.

Pedig egyéb sem kellett a gyerekek: csak a kert. A virágok, amik éppen olyan csendesek voltak, mint ő, meg a madarak, amelyek éppen olyan ijedősek voltak, mint ő.

Más pajtása akkor sem volt neki, mikor közénk került az iskolába. Szinte összerezett, ha megszólították. Mikor métáztunk az iskola kertjében, bedugta a fülét, hogy ne hallja a labda duhogását.

- Hé, úrfi - rikkantott a fülébe Kőmives Pista -, gyere métázni!

- Köszönöm szépen - mondta ijedten -, én csak nézni szeretem a játékot.

- Nem is neked való az, Pali húgom - vigyorgott Kőmives Pista.

Ez a név aztán rajta veszett. Szállt szájról szájra, s meg sem állt az édesapjáig. Az is azzal mordult rá nemsokára:

- Gyere csak, Pali húgom! Adok neked valami neked valót.

A gyerek lángba borult képpel sompolygott be az apja szobájába. Sose szeretett pedig odamenni. Ragyogó kardok csúfolódva nevettek, mindenféle fajta puskák haragosan merészkedtek rá a falról.

No, most volt ott egyéb is. Egy törött lábú porcelán bábu. Azt nyomta a markába az édesapja.

- Nesze, Pali húgom!

Könnyázott orcáját sietett az édesanyja ölébe rejteni. Ott sírta ki kis szíve tenger keserűségét:

- Anyám, lelkem jó anyám, mért haragszik énrám az édesapám?

- Nem haragszik az terád, szívem - simogatta meg bánatosan az édesanyja. - Csak azt szeretné, ha egy kicsit katonásabb lennél.

Szegény Pali húgom megpróbálta azt is. Összeharapta a száját, és besurrant a fegyveres szobába.

- Jaj, meg ne lásson az apám!

Az nem is látta meg, mert a fálnak fordulva aludt a pamlagon. A gyerek dobogó szívvel emelt le egy kardot a szögről, és megpróbált vele suhintani. Vézna kezéből csörömpölve hullott ki a nehéz fegyver.

- Ohó, húgom - szólt oda szánakozva az ezredes -, nem főzőkanál ám az!

Körülbelül ez volt hozzá az utolsó jó szava az édesapjának. Hiába rakta elébe a rajzait, az írásait, hiába dicsekedett a jó bizonyítványaival: az apja csak vállat vont rá. Ó, mit nem adott volna érte, ha szőke fürtjeit csak egyszer is megsimogatja az apai kéz!

Pedig nemsokára az anya áldott keze se simogatta. Gyászba öltözött a kastély, s a Pali húgom kétszeresen árva lett. Mintha a fehér orcájú édesanyjával az apa szerető szívét is odatemették volna a vadszőlős kriptába: olyan egyedül maradt szegény gyerek a nagy, üres kastélyban.

Teltek a hetek, múltak a hónapok, s valamennyi nagyobbra dagasztotta a gyerek fájdalmát. A szeme megbágyadt, az arca megfakult, s az édesapja soha meg nem kérdezte: miért? Annál többet kérdezte ő a sötét éjszakától, a néma kriptától, a maga kis szívétől:

- Miért nem szeret engem az édesapám, miért?

Annyi bátorsága sose volt szegénynek, hogy az édesapjától kérdezze ezt meg.

Hiszen ránézni is csak félve mert az apjára: leginkább az ablakból, mikor az édesapja lóra ült az udvaron. Olyankor nézte szívszorongva és mégis büszkén, hogy az az erős, daliás ember hogy meg tudja fékezni egy rántással a legszilajabb paripát is.

Egyszer valami csudaszép lovat hoztak az ezredesnek. A sörénye fekete, mint a holló, a szeme égett, mint a parázs. Rúgott, toporzékolt, ficánkolt, három lovász is fogta, míg az ezredes rápattant. S ekkor röpült, mint a nyíl, szállt, mint a madár.

A gyerek iszonyodva nézett utána, s reszketve fogódzott bele az ablak párkányába.

Még akkor is ott állt, lázas arcát a hideg ablaküvegre nyomva, mikor a paripa visszafelé nyargalt. Most már nem mint a nyíl, hanem mint a villám. Böszült nyerítéssel szórta a tajtékot, sörénye lobogott, mint valami fekete zászló, s lovása halálra vált arccal dőlt hanyatt a hátán.

A megbokrosodott állat elragadta, s vitte egyenesen a kapu márványoszlopának.

Pali húgom elsikoltotta magát, s villámnál sebesebben rohant le a lépcsőkön, keresztül az udvaron, ki az utcára, s kiterjesztett karokkal eléje vetette magát a rettenetes állatnak.

A szilaj ló megtorpant a hirtelen eléje zuhant testtől, s nagyot horkantva kapta föl a fejét. Ez a szempillantás elég volt az ezredesnek arra, hogy leszökjön a nyeregből, s karjára kapja az út porából az elalélt gyereket. Olyan könnyen kapta föl, mint egy szál virágot.

- Fiam, édes kis hősöm, meg tudsz-e nekem bocsátani? - kérdezte el-elfúló hangon, össze-csókolva poros kis képét.

Pali húgom felnyitotta a szemét, boldogan nevetett, s két karjával erősen, katonásan magához szorította az édesapja könnyázott arcát.

- Apám, édes jó apám, katonadolog volt!

Attól fogva az egész város, öregek, fiatalok, mindnyájan levett kalappal köszöntünk Pali húgomnak. S a katonacsapatok, ha találkoztak vele, úgy tisztelegtek neki, akár egy öreg generálisnak.

TEMETJÜK A RÓZSAFÁKAT...

Tegnap reggel alig nyitom ki az ablakot, odaesik a párkányra egy levél. Ejnye, ki küldte, ki hozta ezt a levelet nekem kora reggeli időben?

Odamegyek, fölveszem. Látom, hogy egy száraz hársfalevél ez az én levelem. Szélpostás hozta, Tél apó küldte, ezt már csak elolvassuk, ha tudjuk.

Nem kell ahhoz pápaszem, látni azt úgy is, hogy megcsípte már a dér ezt a levelet. Olyan, mintha ezüst porzóval volna behintve.

- Jövök már egész hadammal együtt! - ezt írja Tél apó a száraz levélen. - Elöttem a hideg szél, a kemény fagy, velem a zúzmara, sarkamban az ordító fürgeteg. Mentsd meg előlünk, amit féltesz, takard el, ami drága.

Nagyon emberséges ellenség vagy te, Tél apó, köszönjük is alássan a barátságodat, ámbátor hasznát nemigen vehetjük neki. Magunkfajta szegény embernek hátán háza, kebelén kenyere. Nincs nekünk egyebünk a kerek világon egy-két rózsafánál.

Az ám, a rózsafák! Azok teszik széppé a mi életünket. Rózsák lágy szirma simogatja el homlokunkról a kenyérkereső gondot. Rózsák árnyékában tanulunk nótát a fülemülétől. Rózsánál egyebet nem tudunk adni azoknak, akiket szeretünk. Még Pannika is elpityeredik, mikor elújságolom neki, mit írt Tél apó a száraz levélre.

- Apukám, én sírok.

- Már miért tennéd azt, édes madaram?

- Hát mit csináljak egyebet, ha az a gonosz Tél mind elpusztítja a rózsafáinkat?

No hát, azért se pusztítja. Fogom a kertészollót, veszem az ásót, kapom a kapát - gyerünk, Panka, a kertbe!

- Mit csinálunk ott, apukám?

- Rózsafákat temetünk, Pannikám.

Szelíd bókolással fogadnak bennünket a rózsafák, mintha csak tudnák, mi járatban vagyunk. Nagyon megtépázta már szegényeket az ősz, levél nélkül maradt ágaikat csupa kolduskák gyanánt nyújtogatják elibénk:

- Segítsetek már rajtunk, édes gazdánk! Nincs már nekünk keresnivalónk ebben a szomorú világban. Nincs már dalos madár, nincs már enyhe szellő. Megdermed a harmat, nem tud élesztetni! Sápadt a napsugár, nem tud melengetni. Cudar télidőnek haragja közelget: rejtsetek előle, mentsetek meg tőle!

Azt akarjuk mi is, szegény rózsafáink. Azért nyesem le rólatok ezt a sok mihaszna hajtást, amely úgyse hozna már virágot. Azért ásom ezeket a gödröket, még ki is párnázom jó puha homokkal, hogy jobb fekvése legyen bennük letarolt fejeteknek. Azért hajlítom meg gyöngé derekatok, gyöngéd vigyázattal, hogy meg ne pattanjon, gondos szeretettel, hogy nektek ne fájjon!

Rendre, sorra járjuk a rózsabokrokat, valamennyit megollózzuk, valamennyit meghajlítjuk, mindnyájának koronáját föld alá bújtatjuk. Jöhet már a Tél apó gonosz hadserege! Nincs már ág, amit letörjön, rügy, amit megdermesszen, bimbó, amit lepergessen.

Legutolsó ágán a legutolsó rózsafának megtaláljuk a legutolsó rózsát. Fáradtan ing-leng, bágyadtan mosolyog, s ahogy hozzáérünk, egyszerre szétomlik. Illata még egyszer betölti az egész kertet, szirmait táncra kapja a forgószél, s viszi szét a világba, ahány, annyifelé. Vidd, szél, vidd a rózsák gyászjelentését, vidd el mindenkinek, aki szereti a rózsát!

Nini, ahol vánszorog a tarka szárnyú folyosópille! Szállna szegény, de csak lebeg.

Előcsalta a haldokló rózsza illata, azt gondolja a bohó, megint kitavaszodott már.

Eredj csak vissza, jámbor pille, a tornác sötét zugába, tedd el magad télire! Istenhozzád volt az az illat, nem isten hozott. Nem ébrednek a rózsák, inkább most mennek aludni.

Aludjatok, álmodjatok, kertünk rózsafái! Mentül jobban üvöltözik sírokok fölött a tél, aludjatok annál jobban, álmodjatok annál szebbet. Álmodjatok a föltámadásról, álmodjatok a Pannika csengő kacagásáról. Álmodjatok üde lombot ifjú ágon, üde lomb közt ringó bimbót, s ha majd föltámadást hirdet a Pannika csengő kacagása, hozzátok el nekünk az ifjú ágat, az üde lombot, a ringó bimbót!

KERTEM ALJÁN

Kertem alján
Lombot ontva
Vén akácfa vetkezik,
Ablakomba
Búcsút mondva
Nyújtogatja ágkezeit.

Ha szökellő
Őszi szellő
Simogatja sudarát,
Gallya rebben,
Halk zörejben
Sírja vissza szép nyarát.

Pusztá ága,
Bármilyen bágyadt,
Bármilyen búsan bólogat:
Vén akácom,
E világon,
Nincsen nálad boldogabb!

Viharával,
Nyomorával,
Átaluszod a telet -
Új virággal,
Lombos ággal
Kelteget a kikelet!

FALU ÉS VÁROS

Ha valaki éntőlem azt kérdezné, a falut becsülöm-e többre vagy a várost, azt felelném:

- Először te mondd meg nekem, hogy a jobb szemedet becsülöd-e többre, vagy a bal szemedet?

Erre a kérdésre természetesen csak azt lehet felelni, hogy az ember az egyik szemét csakúgy megbecsüli, mint a másikat. Egyforma hasznát veszi mindkettőnek, és csak a kettővel együtt lát tökéletesen.

Így áll a dolog a faluval és a várossal is. Kiegészítik egymást, rá vannak szorulva egymásra, és nagyon szerencsétlen ország volna az, amelyik csak faluból vagy csak városból állna.

Képzeljétek el, mi lenne abból a városból, amelyik egy reggel arra ébredne fel, hogy falu nélkül maradt. Mondjuk olyanformán, hogy a falusi emberek egy nagy falat húznának a falujuk körül, amin nem hagytak se ajtót, se ablakot. Semmi közük többet a városhoz, éljen, ahogy tud!

Hát bizony nagyon szomorú ébredés lenne. Először nem volna mit reggelizni, azután nem volna mit ebédelni, és végre nem volna mit vacsorázni. Mindennapi kenyerünk a szántóvető falusi ember tenyerén van. A tejet, a vaját, a húst, a főzeléket mind a falu adja a városnak. Falu nélkül nincs piac, és piac nélkül üres marad a konyha.

De nemcsak éhen veszne a város falu nélkül, hanem le is rongyolódna, s a rongyos ruhát nem lehetne újjal pótolni. A bőrt, amelyből cipőnk készül, a falu adja. A lent és a kendert, amelyből a fehérneműnkhez való vásznat szövik, a falu termeli. De bizony a birka sem a kövezeten legelészik, amelyről a posztónak való gyapjút nyírják.

Szerencsére a falunak sohase jutott még eszébe, hogy fölmondja a barátságot a városnak, és kőfallal rekeszse el a búzamezőket, a legelőket, a bogárhátú, kertes kis házakat a palotás várostól. És nem is juthat eszébe soha, mert azzal a falu nemcsak a várost veszítené el, hanem magát is. A falu éppen úgy rá van szorulva a városra, mint a város a falura. Egy hajszállal se kevésbé, egy hajszállal se jobban, hanem egy hajszálalig annyira.

Hol venné a falu a föld megműveléséhez való ekét, ásót, kapát, kaszát, ha a város gyárai egyszerre felhagynának a szerszámkészítéssel, és a város boltjai felhagynának az árusításokkal? Mit tudna csinálni a sok bárányával, krumplijával, kukoricájával, a tejjel, tojással, a hússal, ha el nem adná a városnak? S mi hasznát venné a bőrnek, amit termel, meg a lennek, kendernek, gyapjúnak, ha a város nem csinálna belőle csizmát, vásznat, posztót?

De ezeken kívül is ezer szál köti egymáshoz a várost meg a falut. A művelődés lámpája a városban ég, és onnan sugárzik ki a fény a faluba. A városokban születnek az új találmányok, amelyek megkönnyítik és megszépítik a falusi ember életét is. A városokban készülnek a könyvek, az újságok, a városból indul ki a vasút, a telefon, a városi mérnökök gondoskodnak a jó utakról, amelyeken a falusi és a tanyai emberek bejönnek a városba.

Az az igazság, hogy édestestvérek a falu meg a város, s az ő egyetértésük teszi virágzóvá és boldoggá a közös édesanyát, az országot.

SZÉLVÉSZ KISASSZONY

SÉTÁLNI MEGY PANKA

Sétálni megy Panka a búzamezőbe,
Pillangós papucsba, hófehér kötőbe.
Dalolgatva ballag, egyes-egymagába,
Virágtestvérkéi, vigyázzatok rája!
Simulj puha pázsit lába alá lágyan,
Fütyülj neki szépet, te rigó a nádiban!

Légy a legyezője, te lapu levele!
Fecskefarkú pille, röpjél versenyt vele!
Búzavirág-szeme mosolyog reátok:
Nevessetek vissza rá, búzavirágok!
Kakukkfű, az útját jó szagoddal hintsd be,
Bújj a lába elül, szúrós király dinnye!

Ha a dülőúton szegényke kifáradt,
Szagos fodormenta, te vess neki ágyat!
Födjétek be, zsályák, dús leveletekkel,
Szelíd széki füvek, csillagfejetekkel!
S őre a mezőnek, szép jegenyenyárfa,
Te vigyázz reája, csöndes legyen álma!

SZÉLVÉSZ KISASSZONY

Tegnap alig lépem át a szobám küszöbét, a kitömött sárgarigó, mely a könyvesszekrényemen gubbaszkodik, panaszosan mereszti rám az üveg szemét. De csak az egyiket.

- A másikat kivette Szélvész kisasszony - ezt panasolja a félszemű rigó.

A virágcserepek szomorúan tátogatják a szájukat az ablakban.

- Kimarkolászta belőlünk a földet Szélvész kisasszony. Cipót gyúrt pogácsát szakajtott Szélvész kisasszony.

Az ám, látom csakugyan, hogy az íróasztal fölött a kis angyalszobor mind a két kezét a szája elé tartja.

- Csupa sár a szám. Szélvész kisasszony belém tömte a cipót, velem etette meg a pogácsát.

Az íróasztalon a tintásüveg - no, a tintásüveg nem tud beszélni, mert a száján áll, fenékel fölfelé. Egy csöpp nem sok, annyi tinta sincs benne. Hanem az asztal közepén valóságos fekete tenger locsog. Fehér rózsaszírom úszik rajta csónak gyanánt, az meg a vázából van kitépve.

No, ez már több a soknál. Veszem a zsebkendőm, megfonom korbácsnak, s átszólok a másik szobába:

- Gyere csak, Szélvész kisasszony!

Szélvész kisasszony bekukkant az ajtón, de csak a fejével, amin lobog, ragyog az aranyerdő.

- Tessék, apukám! Datolya van a kezedben vagy csokoládé?

Apu megszégyelli magát, belecsúsztatja a zsebkendőt a papírkosárba, s már mosolyog is a szája.

- Gyere csak, Szélvész kisasszony, csodát látsz az íróasztalon: kis kacska fürdik fekete tóban.

- Jaj, apukám, láttam már én azt! - tűnik el az aranyerdő az ajtó mögött. S kisurran Szélvész kisasszony a szobából, ki a konyhából, de még a tornácról is. Már kint ijesztgeti a Sajó kutyát a hóban:

- Úgy ám, öreg, ha nem szolgálsz szépen, akkor megúsztatlak az apuka íróasztalán a fekete tengerben.

Mire az ölemben visszacipeltem Szélvész kisasszonyt, akkorra a fekete tengerből kicsordult a fekete patak. Kipp-kopp, kipp-kopp - potyogott le az íróasztal sarkán, éppen arra a porcelán királyfira, akit ott felejtett Szélvész kisasszony az asztallábihoz támasztva. Porcelán királyfinak is éppen az orrára, annak is a leghegyére.

- No, ebből mindjárt szerezsen királyfi lesz - ijesztgettem Szélvész kisasszonyt, mire ő haragosan ráncba szedte a homlokát, mint mikor a liliomszirmot összeráncosítja a napsugár.

- Úgy kell a haszontalannak! Hogy merte fellökni az én apukám íróasztalán a tintát.

- Hát a porcelán királyfi szeleskedett itt? - csaptam össze a kezemet.

- Hát persze - törleszkedett hozzám Szélvész kisasszony. - Tulajdon két szememmel láttam, ahogy föllökte a tintát. Rá is kiáltottam, hogy majd adsz neki, amiért be mert jönni a szobába, mikor ide senkinek se szabad belépni.

- Úgy? Hát te akkor hogy mertél bejönni?

- Én? Hiszen én csak a kulcslyukon kukucskáltam be. Jaj, dehogy merném én ide betenni a lábamat!

- No, jól van - bólogattam elégedetten. - Hanem most már légy bíró, ha ilyen szófogadó kislány vagy. Mit csináljunk ezzel a szófogadatlan királyfival? Bezárjuk a pincébe?

- Megijedne szegényke.

- Kukoricára térdeltessük a sarokba?

- Nem, fájna neki.

- Kiporoljam a légycsapóval?

- Nagyon fájna neki.

- Hát mit tegyek vele?

- Tudod mit? Tégy a tenyerébe egy szem cukros mandulát, azt majd én elveszem tőle. Ezt a büntetést, tudom, el nem felejtí még szerecsen korában sem.

Mire a Szélvész kisasszony elropogtatta a cukros mandulát, a királyfi orcáján megszáradt a tinta. Fekete lett, mint a kéményseprő, s Szélvész kisasszony már vitte a fűrésztőteknőhöz, mikor megkaptam a kezét.

- Megállj csak, kis szófogadóm. Hagyjuk meg ezt a szófogadatlan királyfit szerecsennek, s tegyük meg ajtónállónak. Hadd ijedjen meg tőle az olyan haszontalan gyerek, aki hívatlanul be akar menni az apu szobájába.

Úgy is lett, a szerecsen királyfi azóta őrzi is a szobámat. Nem mer abba a világon senki belépni, csak éppen - Szélvész kisasszony.

VÉGES-VÉGIG CSUPA BOLT...

Szép nagy, tágas tornác ez a mienk, ha a bodor babát férjhez adjuk a pléhhuszárhoz, bizonyosan itt tartjuk a lakodalmát. Amúgy is szellős, napos, mindenképpen nagyon barátságos: azért szeretnek a fecskék is itt hűsölni ebéd után.

Én meg éppen azért szeretek a tornácon nézelődni, mert a fecskék idejárnak. Ők az én kis postásaim, ők hoznak meg nekem mindenféle hírt a nagy világból; bizony meg is becsülöm őket. Nyílik-e már a hársfavirág? Tud-e már új nótát a szúnyog? Fodorodik-e a mályvarózsa levele? Mit álmodott a bagoly az éjszaka? Mit dolgoznak a méhecskék? Haragszik-e még a szarkagábor a káposztapillére? Mit láttak, hallottak röptükben, szálltukban, világot jártukban? Mind elcsicseregik azt nekem az én kis hírhozóim, mind leírom én azt, amit ők elcsicseregnek: így terem a mese.

Ehol, most is valami jeles újságot hozhatott ez a füstös, látom a szeme csillogásáról, alig várja, hogy elmondhassa. De már ezt csak meghallgatom!

Fogom a széket, ülök a sarokba, s mondom a fecskének:

- Kezdhedd már, csicseri, mondhadd már, figyeri!

Kezdené ám a jámbor, ha oda nem ugrana elejbem haragos Pannika. Mondaná ám az istenadta, ha szóhoz juthatna haragos Pannikától, haragos Pannikának kereplő szavától:

- Jaj, apuka, apuka, csak mindent olyant csinálsz te, amit nem kellene! Mit csináltál már megint, te apuka? Jaj, jaj, apuka, csak sose nézed meg, hogy hova ülsz?

Pergett a nyelve, sergett a lába, csörgette a kulcsait - de már ennek fele se tréfa. Olyan ijedten ugrottam föl, hogy a széket is elrántottam magammal.

- Jaj, apuka, apuka, mennyi kárt csinálsz a te kis lányodnak! Beleülsz a mézesboltnak a kellős közepibe, mind eljleszted a vevőket azzal a te kajla bajuszoddal. Fölfordítod a széket, összetöröd a mézesüvegeket. Estélig se győzöm összeszedni az üvegcserepet.

- Gyöngye fodormentám, ne haragudj, nézz rám - békítem kérő szóval Pannikát -, hiszen nem tudtam én, hogy itt mézesbolt van.

Azzal fogom a széket, viszem a másik sarokba, hát úgy csapta ám össze Pannika a csöpp két tenyerét, hogy menten elrepült ijedtében az én hírmondó fecském.

- Már meg a kenyéresboltnak nem hagysz békét, apuka? Igazán nem tudom, mi keresnivalód van neked ott. Nem látod ott azt a sok kalácscipót, friss peracet, ropogós kiflit?

Nem láttam én ott egy verébnek való morzsát sem, hanem azért nagy engedelmesen elballagtam a harmadik sarokba. De ott még le se tehettem a széket, mikor már úgy szaladt nékem Pannika, mint valami mérges pulyka.

- Hiszen csak üsd le a polcról azokat a drága jó befőtteket. Úgy, úgy, csak rúgd fel azt a számócás kosarat.

Nagyon megszégyelltem magam, hogy majd kárt tettem a csemegésboltban. Olyan alázatosan sompolyogtam el az utolsó sarokba, hogy a cirmos macskánk a vállamra ugrott a párkányról; bizonyosan azt gondolta, egér vagyok. Bezzeg nem sajnált ez a kőszívű Pannika. Csípőjére rakta a kezét, elpittyesztette a száját, s úgy nézett rám, mint a vasvilla.

- No még csak ez hibázott, hogy betelepédjél a cukrászboltba címernek. Majd ad neked anyuka, csak bekeverd a ruhádat azzal a csokoládétortával. Nézz meg az ember az ilyen apukát, aki mindig ott lábatlankodik, ahol nem kellene!

- Eszem a csöpp szádat, ne bánts apukádat - kérleltem szépen Pannikát -, hiszen jut tán egy tenyérszál hely nekem is ezen a nagy tornácon.

Pannika haragosan pattogott.

- Itt nincs semmi tornác. Ez véges-végig csupa bolt, itt csak a vevőnek van keresete.

- Ez már aztán helyre beszéd. Mért nem mondtad már az elébb?

Azzal elhajítok tintát, tollat, papírost - nem írok én mesét most. Hol van az erszényem? Teszem a zsebembe. Hol az a nagy kendő? Vetem a vállamra. Hol az a kis kosár? Veszem a karomra. Gyere csak, napernyő, gyérünk a piacra, véges-végig a boltba.

- Isten, jó napot adjon, mézesboltos kisasszony!

- Adjon isten, fogadj, isten, mi jóba jár lelkem itten?

- Van-e finom méze?

- Mint az arany, nézze!

Sose volt üvegből sehol sincs kosárba úgy belecsorgatta Pannika a senki se látta mézet, hogy alig bírtam elcípelni a kenyeresboltig.

- Szép jó napot, szép leányka!

- Annak is, aki kívánja!

- Kakastejes a kenyere?

- Piros haja, fehér bele.

Senki se sütte cipó belecsusszant a senki se látta mézbe. Vígan mentem tovább a csemegésboltba.

- Van-e friss számóca?

- Piros, mint a rózsa.

- Mérjen vagy egy vékát a kosárba, szentem!

- Álmában se evett még ilyen jót, lelkem!

A cukrász boltjába már csak úgy futtában szóltam be:

- Van-e jeges csokoládé?

- Jobb annál a habos kávé!

- Adjon egy vederrel, hogyha olcsón mérí.

- Egy peták az ára, hanem meg is éri.

Iramodtam lefelé a véges-végig boltból, mert anyuka csalogatott bennünket a foszlós friss kaláccsal:

- Uzsonnázni, apja, lánya!

Pannika is otthagyt a véges-végig csupa boltot, s jött lefelé, mint a forgószél. Én azonban karon kaptam, s odavezettem az én asztalomhoz.

- Mármost majd csak apuka uzsonnáztat meg téged. Itt az arany méz; mint az arany, nézd! Itt a kakastejes kenyér, piros hajú, fehér belű! Itt a friss szamóca, piros mint a rózsza. Hát még ez a habos kávé: jobb ez, mint a csokoládé. Tessék, egyék, nem lesz egyéb.

Pannika elpityeredett, s keseregve borult az ölembe.

- Apukám, hiszen csupa játék volt az a csupa bolt.

Úgy, csupa játék? Azért is kiültem a tornácra, kellős közepébe a cukrászboltnak, s ott írtam meg ezt a mesét.

Így volt, eddig volt, véges-végig csupa bolt.

ESTE

Este van, este van,
Édesapa fáradt -
Aranyhajú lányom,
Te bonts nekem ágyat.

Szelíden te simítsd
Puhára a vánkost,
Ágyam szélire is
Te ülj ide már most.

Homlokomon a bú
Nagyon elborongott,
Kicsi száddal róla
Leheld el a gondot.

Virágfejecskédet
Hajtsd szívem fölébe,
Ne vess éjszakára
Csillagot beléje.

Mesélj is majd egyet
Szegény apukádnak,
Úgy, mintha mesélnél
A hajás babádnak:

„Volt egy szegény ember
Nagy meseországba,
Nem volt mása, csak egy
Aranyhajú lánya...”

VILÁGHÍRES SZAKÁCSNÉ

Valamelyik nap ebéd után leheveredtem a díványra, s abban a nyomban el is aludtam ringatás nélkül. Ez bizony más emberrel is megesik, hanem már olyat nem minden emberfia álmodik, mint amilyent én álmodtam. Azt álmodtam, hogy én vagyok az ákom-bákom király, akinek sárgarépából van a sarkantyúja. Pengetném, pengetném a sarkantyúm - az ám, de egy éhes ürgefiók beleharapott a sárgarépa sarkantyú taréjába. Kirántanám a kardom, hogy kétfelé vágjam vele a fölségsértő ürgefiókot: az ám, ha a kardom nem sáslevél volna. Hozzávágnám a koronám: hát az meg csupa dinnyehaj! Egyedem, begyedem: de mi lesz most már énvelem?

Hát az lett, hogy egyszerre csak megcsendül a fejem fölött valami ezüstharang. Lehet, hogy nem is ezüstharang volt, hanem valami aranyszájú madár: de úgy elinalt erre az ürge, hogy utol nem érte volna száz csigabiga. Aztán végigsimogatta az arcomat az aranyszájú madár puha szárnya. Lehet, hogy nem is az volt, hanem liliomvirág bársony szirma: mégiscsak kinyitottam én arra a szememet. De nem láttam vele se harangot, se galambot - csak egy fehér liliomot. Vilmácska állt előttem talpig hófehérben, egyik patyolatkezővel az arcom simogatva, a másikkal fodorkötöcskéje sarkát szorongatva.

- Nini, Vilmácska, te vagy az? - mondom neki. - Ül le minálunk, légy a mi lányunk!

- Köszönöm alássan, nekem is van házam, van benne kis szék, ott is leülhetnék - hajlongott Vilmácska, mint virág a szélben -, hanem azt mondd meg inkább, merre van a világhíres szakácsné?

Úgy eltátottam én erre a kérdésre a szám, hogy majd kiesett rajta a fejem. Sose hallottam én hírét a világhíres szakácsnénak. Már éppen meg akartam búsítani Vilmácskát, hogy bizonyosan eltévesztette a házszámot, mikor egyszerre csak kivágja az ajtót a forgószelel. Szakácsnésan bekötve a feje a forgószelelnek, marékra való törött kulcs a kötője pántlikáján, nagy fejű fakanál a csöpp kezében - Pannikának hívják ezt a forgószelet.

- Én vagyok a világhíres szakácsné, miben lehetek szolgálatára?

- Egy kis jó ozsonnát szeretnék enni - mondja Vilmácska nagy alázatosan.

- Eszünk, ha lesz miből - feleli kevélyen a világhíres szakácsné. - Mi van a kötőben?

Volt ott annyi jó, hogy látni is sok volt. Mákos patkó, diós torta, ropogós lugasszőlő.

- Tessék hozzám átsétálni - hívta ki magához a világhíres szakácsné a vendéget.

A konyha sarkában ki volt feszítve egy kötél, azon lógott egy nagy fehér abrosz, a mögött volt a világhíres szakácsné konyhája. Hanem ide már nem eresztette be a vendéget.

- Tessék csak odakint maradni, Vilmácskám. Nem szeretem, ha idegenek járnak a konyhamban. Én is mindjárt kijövök, csak beviszem az ozsonnának valókat.

Került, fordult, serdült, perdült, s mire kifordult, már megint a vendégek csikorgatták a kilincset.

A Sárika meg a Klárika.

- Lesz-e jó ozsonna, világhíres szakácsné?

- Ha hoztok, esztek, ha nem hoztok, néztek.

Sáríka vajas kiflit hozott, Klárika fűgét, narancsot, szentjánoskenyeret, örömében akkorát csördített a világhíres szakácsné a törött kulcsain, hogy a cicamica majd leharapta ijedtében a bajuszát.

- Lesz itt olyan ozsonna, lelkeim, hogy még a kakas is arról kukorékol!

Kiflivel, gyümölcscsel besurrant az abrosz mögé, a vendégek pedig nem győzték dicsérni a világhíres szakácsnét:

- Szó, ami szó, csak ügyes gazdasszony ez a Pannika!

- Nincs neki párja hat üres tányában - dörmögött bele a beszédbe a Fillér kutya is az asztal alól. Meg is söprűnyelezték volna ezért a csúfolódásért a kislányok, ha rájuk nem nyitja az ajtót a kis Vica. Teli a kötőcskéje pattogatott kukoricával, pirossal, mint a rózsza, fehérrel, mint a hab.

- Kukorica, kukorica! Ugye nekünk hoztad, Vica? - örvendeztek a kislányok.

Vicácska azonban összefogta a kötőjét.

- A világhíres szakácsnét keresem.

Ki is ugrott a világhíres szakácsné az abrosz mögül egy fatányérral.

- Pattogatott kukorica? Öntsd a fatányérba, Vica! Hanem tudjátok mit, lelkeim? Ehhez az ozsonnához takarosán fel kell ám teríteni. Én pedig elvesztettem a szekrényem kulcsát, se abroszom, se tányérom, Vica, szaladj haza abroszért! Sáríka tányért hozz! Klárika kést, villát, kanalat! Hát te mit hozol, Vilmácska? Te meg hozz egy poharat, abban a pohárban legyen egy szál kinyílt rózsza, annak legyen egy bimbója: azt tesszük az asztal közepére. Olyan ozsonna lesz ez, hogy nem győzitek emlegetni.

Erre közelébb, arra hamarább - még tán el se szaladtak a vendégek, máris viasszaladtak. Még Vilmácska is viasszakocogott a rózsaszállal, de annak nem volt bimbója.

- Jaj istenem, mit szól majd a világhíres szakácsné? - szepegett a csöppség.

A világhíres szakácsné azonban semmit se szólt. Hallgatott az abrosz mögött, mint hernyó a levél alatt. Pedig a konyha kövén türelmetlenül kopogtak már a vendégek kis cipői, s csörgött a kés-villa az üres tányérokban.

- Hosszú az asztal, keskeny az abrosz, rövid lesz az ozsonna - mordult el csúfolódva a Fillér.

Most sem söprűnyelezték meg érte. Ijedten néztek össze a kis vendégek: jaj, hátha valami baj érte a világhíres szakácsnét? Ujját megégette, kezét leforrázta, mozsarat a lábára ejtette?

- Pannika! Pannika! - kiabáltak kétségbeesetten.

Tejbevéása sótalan, a szakácsné szótalan. Mi lesz ebből, uram teremtem? Mit volt mit tenni, utoljára mégiscsak bekukkantottak a kislányok az abrosz alá, a Pannika ozsonnafőző konyhájába. Hát, lelkemadta, nem volt ott se konyha, se ozsonna. Csak egy nagy vánkos, azon egy kis vánkos: azon aludt a világhíres szakácsné. Az egyik szája széle mákos, a másik diós, az egyik markában narancshaj, a másikban kiflivég. Ölében a fatányér, abban meg egy szem pattogatott kukorica.

Aki kitalálja, hová tette a világhíres szakácsné a világhíres ozsonnát, azé legyen az az egy szem pattogatott kukorica.

RÉTESFOLTOZÁS

Olyan követséget se mindennap látni, mint amilyen tegnap délután az én szobámba beállított. Elöl Pannácska, az édes, hátul Vilmácska, az ékes, közben, Garas kutya, az éhes.

- Tessék helyet foglalni - ugrottam eléjük nagy készségesen, s úgy belevetettem magamat az öreg karosszékbe, hogy csak úgy reccsent. Nosza, Pannácska mindjárt az ölemben termett, Vilmácska a Pannácska ölébe kuporodott, a Garas kutya meg a Vilmácska ölibe ugrott föl.

- No szépen vagyunk - mondom nekik -, most már, ugye, meg se állunk a túri vásárig?

Úgy ugrott le a három vendég az ölemből, mint a labda.

- Mit keresnénk mi a túri vásáron, mikor a mi házunknál van a lakodalom!

- Aztán ki a vőlegény?

- A bádog juhászlegény.

- Aztán ki a menyasszony?

- A porcelán kisasszony.

- Tyuhaj - ütöm össze a bokámat -, ennek már fele se tréfa! Hamar a sarkantyús csizmámat, hamar az ünneplő gúnyámat, mert itt már csak én leszek a násznagy.

- Jaj, apuka - sóhajtja el magát Pannácska -, csakhogy kis hiba van.

- Kis baj nem nagy baj, virágszálam.

- Sáros a bocskora a vőlegénynek, meg kellene tisztogatni szegénykének - magyarázta Vilmácska.

- Hamar-hamar, hamar-hamar - sietett a Garas kutya is.

- Hm, a magam csizmáját se szoktam tisztogatni, nemhogy a bádog juhászlegény bocskorát - szabódtam a nagy tisztességtől.

- Másképp nem lesz lakodalom!

- Mi lesz aztán a jutalom?

- Kezet foghatsz a vőlegénnyel - biztatott Pannácska.

- Táncolhatsz a menyasszonnyal - ígérte Vilmácska.

- Megkóstolhatod a mákos rétest - tódította a Garas.

Micsoda, hát még mákos rétes is lesz? Kötöm elejbe a kötőt, kapom kezembe a kefét, szaladok a tornácra.

- Hát hol az a sáros bocskorú vőlegény, hadd nézzek a szemibe!

Ott állt a jámbor a falhoz támasztva, de bizony nem nagyon nézegettem én a szemébe, volt nekem egyéb látnivalóm is. Soha olyan szépet, mint ahogy anyuka nyújtotta a rétest a hosszú asztalon! Mintha angyalkezek lebegtetnének valami mesebeli patyolatot, úgy lengett, ringott a hófehér tészta. Még a Garas kutya is úgy ott felejtette magát nagy bámulatában, hogy még tán ma is ott volna, ha Pannácska meg nem rázza a fülét:

- Jaj, jaj, milyen lusta vendéghívogató vagy te, Garas! Szaladd be hamar az alvéget, felvéget: igyekezzék, aki szépet akar látni, siessen, aki olyat akar enni, amilyet még nem evett.

A Garas elindult, magam is megszégyelltem magam, bocskoron csíptem a juhászlegényt: gyerünk, atyafi, tisztálkodni! Anyuka meg bement a menyasszonyt öltöztetni, a rétest rábízta a kislányokra:

- Vigyázzatok a tésztára, lelkeim, míg én helyrehozom a menyasszony ábrázatát.

Nem is vigyáztak még úgy rétesre, mióta a rétest kitalálták, mint ahogy ezt őrizte kerekre nyílt szemmel a két kisleány. Nemhogy szólni: pillantani se mertek, úgy nézték a patyolat tésztát. Az meg egyre kelt, dagadt, rengett-ringott minden szellőrezzenésre, s olyan buborékokat vetett, akár a patak. Az ám, addig ingott-lengett, hogy egyszer csak a buborékok elpattannak. Nem maradt egyéb belőlük, csak a helyük: egy-egy nagy kerek folt.

Pannácska elsikoltotta magát:

- Jaj Istenem! Látod, Vilmácskám?

- Jaj, jaj, látom ám, Pannácska.

- Mit látsz, Vilmácska?

- Azt a sok lyukat a rétesben, Pannácska.

Mi lesz most, uram, teremtőm? Két ijedt kislány addig-addig nézett egymásra, hogy egyszerre Pannácska tapsikolni kezdett.

- Tudod mit, Vilmácska? Foltozzuk meg a rétest!

- Ejnye, Pannácska, éppen én is azt akartam mondani. Befoldjuk az egyik sarkával a másikat!

Az ám, csak hogy a rétesnek olyan természete van, hogy nem szereti, ha foltozzák. Inkább tovább szakad, de a foltot nem tűri magán. Hasad, reped, foszlik, morzsolódik, s mire szélitül a közepéig ér a két kislány, akkorra éppen csak a nyoma marad a rétestésztának. Tenger sok morzsa, elég lenne egy erdő madarának.

Mire visszaértem, ragyogott már a vőlegény bocskora, hogy csak úgy vakított. De mit ér ez, ha oda van a rétes? Ijedtemben elejtettem a bádogjuhászt a lépcső alján, nyakig merült a sárba szegény feje. Anyuka meg haragjában a menyasszonyt ejtette ki a kezéből. Annak meg éppen csak annyi baja történt, hogy betörte egy kicsit a porcelán fejét. Attól félek, hogy most már még a nyakig sáros juhászlegény se veszi el.

Akkorára nagy lelkendezve megérkezett a Garas kutya is.

- Alássan jelentem, jön a tenger vendég! Rétest akar enni az alvég, a felvég!

- Rétest, Garas, rétest? - sikoltott a két kis rétesfoltozó. S mérgükben úgy helybenhagyták Garas pajtást a porolópálcával, hogy sohse felejtí el, mikor foltoztak minálunk mákos rétest.

AZ ARANYKRAJCÁR

„Fehér liliomszál,
Nevető tulipán,
Mi van a kezében,
Aranyos Julikám?”

„Hajlós fűzfavessző,
Mogyorósuhogó:
Fényes aranykrajcár,
Mint a nap, ragyogó!”

„Fehér liliomszál,
Nevető tulipán,
Ugy-e nekem adod,
Aranyos Julikám?”

„Se mákos kalácsért,
Se mézes kalácsért,
Oda nem adhatom
Senki szép szaváért.”

„Fehér liliomszál,
Nevető tulipán,
Mit csinálsz hát vele,
Aranyos Julikám?”

„Kertem közepébe
Aranymagot vetek,
Az aranykrajcárból
Aranyfát nevelek.”

„Fehér liliomszál,
Nevető tulipán,
Mi terem majd a fán,
Aranyos Julikám?”

„Aranyóra láncsal
Terem apukámnak,
Gyöngyös aranyfüggő
Terem anyukámnak!”

MIKOR PANKA FŐZTE AZ EBÉDET...

No, azt el nem felejttem, ha olyan öreg leszek is, mint az országút. Király őfelsége ünnepnap se eszik olyan ebédet, mint amilyenel engem Panka megvendégelt a múltkor.

Pedig hétköznapi volt, de még milyen hétköznapi! Olyan nagyon hétköznapi volt, hogy mikor apuka megkérdezte anyukát, mi lesz az ebéd, az volt a felelet:

- Paprikás krumpli.
- Drága jó étel - mosolyogtam el magam.
- Mit eszünk utána? - tudakozta Panna.
- Kenyeret, haját, bélit, háromfélit.

Elfanyarodott erre a Panka mosolygós ábrázata, mint aki vadalmába harapott.

- Nem is tud anyuka egyebet főzni - pittyesztgette a száját.
- Főzz te jobbat - nevetett anyuka.

Nem is mondatta ezt Panka másodszor magának. Fölgyűrte a gúnyácskája ujját, felkötötte zsebes kötőjét, s úgy kiserdült a konyhára, hogy mire kiértem, már a második tányérnak csorbította le a szélét.

- De már látom, hogy az isten is szakácsnének teremtett - mondtam neki.
- Hát még ha a főztemet megkóstolod, apu! Tudom, sose kívánczol többet paprikás krumplira.
- Hát milyen lesz az a híres ebéd?
- Suhintott leves.
- Csak a leve sok legyen!
- Pulykapecsenye.
- Csak a csontja kevés legyen!
- Lekváros gombóc.

Erre már szólni se tudtam örömben, csak az ölembe kaptam Pankát, s csókoltam rajta akkorát, hogy a Gabó macska fölíjedit rá. Előkecmergett a tűzhely alól, nagyot ásított, s unottan kérdezte:

- Mi-a-ó, mi-a-jó?
- Az ebéd, Gabó cica, az ebéd, az lesz a jó. Tarts velünk te is, ha szereted a paprikás krumplit.

Gabó cica nagy alamuszian körülhízelegte Pankát, s visszafeküdt a tűzhely alá, én meg mentem dolgomra, de nagyon igyekeztem visszafelé. Kerültem-fordultam, s déli harangszóra már ott ültem a sarokban a macskaasztalnál.

- Kész-e az ebéd, világhíres szakácsné?
- Tessék helyet parancsolni - csörgette a kulcsait a világhíres szakácsné, s kikiáltott a konyhába: - Kukta, hozd be a suhintott levest!

Hát a kukta Vilmácska volt, fehér patyolat a ruhája, rózsapiros az orcája, kis fatányér a kezében, suhintott leves a fatányérban.

- Tessék, egyék, nem lesz egyéb!

Ettük volna ám a suhintott levest, de nem ment bele a kanál. Olyan sűrű volt szegényke, hogy villával kellett szurkálni.

- Elitta a levét - mentegetődzött Panka. - Kukta, hozd be a pulykapecsenyét!

Beszaladt Vilmácska, patyolat a ruhája, patyolatabb az orcája, üres a két kacsója, tele jajszóval a pici szája:

- Jaj, jaj, elvitte a Gabó macska a pulykapecsenyét!

- Sebaj - mondom én -, máskor mink visszük el a Gabó pecsenyét. Kukta, hozd be a lekváros gombócot!

Szalad a Vilmácska, kormos a ruhája, kormosabb az orcája, de legkormosabb az az irgalmatlan bogrács, amit lezöttyent az asztalra. Tele van a bogrács valami fehérrel, úszkál a nagy fehérség közepében valami nagy feketeség.

- Ejnye - mondom -, hiszen ez fűrészpör.

- Dehogy, apukám, az zsemlemorzsa.

- Az ám, ni, majd meg nem ösmertem. Hát ez a fekete kinek a labdája?

- Jaj, apukám, minek tartasz olyan rossz szemet, hiszen az a lekváros gombóc!

- De ezt már megkóstolom, ha addig élek is! - fohászkodom el magam, s fogom a kést, kapom a villát, szúrom a gombócba - hát uramfia, kiugrik a gombóc, gurul a konyhába, konyhából a tornácra, s tán a világból is kiszalad, ha utána nem küldöm Vilmácskát:

- Szaladj, kukta, csípd meg a gombócot!

Vilmácska elszaladt, Panka mérgében megkapta a bográcsot, a bogrács mérgében megsütötte a Panka kezét, s lett olyan visítás, hogy a Gabó cica ijedtében fölszaladt a háztetőre.

- Hol fáj, lelkem, hol fáj? - szorongattam a Panka kis kacsóját. - Megállj, van az én patikámban erre is orvosság.

- Siess, apuka, mert úgy ég a kezem, mint a parázs.

Kis kezét a tenyerembe vettem, s a másikkal végigsimogattam:

Nyúlháj:

Daruháj:

Majd meggyógyul,

Ha nem fáj.

Egyszerre úgy meggyógyult az én Pankám keze, hogy már tapsikolni is tudott vele, mikor anyuka behozta a paprikás krumplit.

- No, apum, próbáljuk meg, melyikünk bír belőle többet megenni!

Éppen a tál fenekét kapargattuk, mikor nagy lelkendezve visszatért a kis kukta.

- Nem állt meg a gombóc.

Nem ám, nem állt meg, még most is szalad. Szaladjatok utána, ha ráértek. Aki megfogja, kitörheti benne a fogát.

NAGYMOSÁS VOLT NÁLUNK

- Apu, új játékot tudok - ugrott a nyakamba valamelyik nap a kislányom.

Aput majd a hideg lelte ki örömeiben.

- Félek én attól, lelkem - mondtam neki ijedten -, mindig rossz vége van annak, ha te új játékot tudsz. Tán már megint locsolót csináltál a cilinderemből?

- Ó, dehogy! - kacagott Panka olyan vidáman, hogy még az óra sétálója is sebesebben sétált örömeiben. - Ez nem olyan játék, hiszen azt anyukámtól tanultam.

- Micsoda játék az? - kérdeztem még ijedtebben.

- Nagymosás.

Erre én úgy elpittyesztettem a számat, hogy az óra sétálója is lassúbbra fogta a sétát elszomorodtában.

- Nem szép játék. Anyukád is jobban tenné, ha nem játszana olyant.

No, ennél egyéb se kellett Pankának. Jaj, hogy ez az apu mindig csak ilyeneket mond. De most már csak azért is megmutatja, milyen gyönyörű játék az a nagymosás.

Másnap reggel annyi volt a babaszenny a konyhában, hogy nem tudtam tőle kiférni az ajtón.

- Ejnye, fiam, micsoda munka ez - morogtam bosszúsan -, úgy kell átmászni az embernek ezen a ruhahegyen, mint hangyának a vakondtúráson.

- Hja, kérem - rakta Panka csípőre a kezét -, így van ez, mikor nagymosás van a háznál!

Nem baj, no, én jó nevelésű apa vagyok, hanem az már igazán zokon esett, mikor ebéd után hiába hívtam Pankát szappanbuborékot fújni. Az szokott a rendes ebéd utáni szórakozásom lenni, hogy Pankával telecsepegtetjük a szőnyeget, és aztán anyuval összeveszünk érte.

Egész elszomorodtam, mikor Panka azzal fizetett ki:

- Hogy is ne, éppen most érünk rá az ilyen bolondságra, mikor nagymosás van a háznál.

- No jó, majd estére - biztattam magamat. De nincs az az igazi mosóasszony, aki olyan jóízűeket nyögjön, mint Panka vacsora után:

- Jaj, csak keserves kenyér a mosónéé. Még az életét is megunja az ember a teknő mellett.

Meg ám, még a mosdó mellett is. Mert ott is hült helye volt másnap reggel a szappannak. Az ember ilyenkor nem tehet mást, mint hogy megmosdatja az asszonyt.

- No - mondom -, már mosdani is a szomszédba kell járni.

Mást is akartam még mondani, de akkorra Panka úgy ugrott be a konyhából, mint egy fióktigris, akinek a mamukáját kell védeni, s megcsóválta pirosbabos kendővel hátrakötött fejecskéjét.

- Nézze meg az ember, mennyit kötözködik ez az apu! Mosdani lehet szappan nélkül is, de mosni nem lehet.

- Hát már megint nagymosás van nálunk? - felejtettem el a haragomat csodálkozásomban. - Hát van még babaszenny a világon?

- Az nincs, de szennyes baba van - magyarázta Panka a habos tenyerecskéivel. - Most a babákat mosom sorra.

Hanem a babáknak nyilván nem tetszett annyira a mulatság, mint Pankának. Szólni ugyan nem szóltak semmit, mert nekik nem természetük a panaszkodás, hanem bánatában kinek az orra ázott le, ki meg a szemét felejtette ott a teknőben.

- No, lelkem - kérdem este Pankát -, vége van-e már a nagymosásnak?

- Ó, dehogy, apu, a java még hátra van.

Mikor másnap előkerült, tán még a nyelve is kormos volt.

- Nini, te tán a kéményt mosogattad máma? - kérdeztem tőle.

- Ó, apu, ilyen furcsákat is csak te tudsz kitalálni! Hát már kinek jutna eszébe kéményt mosogatni? Csak a régi bográcsokat hordtam le a padlásról. Annyi volt a korom szegényeken, hogy alig bírtam róluk lefaragni a tortavágó késsel.

De már erre anyuka is az ölébe vette Pankát, s ott cirógatta végig, ahol a leggömbölyűbb. Alig bírtam megvigasztalni szegénykét:

- Nono, csacsikám, hiszen nem olyan nagyon haragszik anyu, csak teszi magát - simogattam meg a szöszke haját.

- Hiszen nem azért sírok én - fuldokolta Panka -, hanem azért, mert már kifogytam minden mosnivalóból.

- Hála legyen az istennek - örültünk meg mind a ketten. Legalább holnap nyugodtan mehetünk kalapot próbálni. (Mink ugyanis mindig együtt próbálunk kalapot az anyukánkkal. Nekem kell kikeresnem, hogy melyik áll neki legrosszabbul. Azt aztán nyugodt lélekkel meg meri venni, mert az mindenki másnak bizonyosan tetszeni fog.)

Hát nyugodtan elmentünk, nyugodtan is hazatértünk, csak a nagy csendességen ijedtünk meg az ajtóban. Szakácsnénk ott bóbiskolt a konyhaszéken, Panka pedig ott guggolt mellette a földön.

- Mi újság, öreg? - szaladtam oda rosszat sejtve.

Ő pedig boldog mosolygással terjesztette elénk a szappanos tenyerét.

- Megint nagymosás volt nálunk!

- Mit mostál már megint, te rosszkor lett?

- Megmostam a lekváros tésztát.

De már erre akkorát kiáltottam, hogy mind a hárman belefehéredtünk, csak Panka tette össze a tésztás kacsóit a maga igazát ismerő lélek nyugalmával.

- Ne haragudj, apukám, nagymama egyszer azt mondta, hogy Félegyházán a lekváros tésztát piszkos tésztának hívják. De a mienk már nem piszkos ám!

PILLANGÓS PAPUCSOK...

Pillangós papucsok, legszebbek az egész
Szegedi vásárba,
Simuljatok lágyan virág szemű Panka
Picike lábára.

Szelíden vigyétek napos mezejére
Rózsás örömöknek,
Kerüljétek vele minden olyan tájat,
Hol könnyek teremnek.

Mikor elviszitek, mint az ólommadár,
Lassan tipegjétek,
Ha hazahozzátok, mint a sólyommadár,
Sebesek legyetek!

A MI UTCÁNK

Az én Panka lányom nagyvárosban született, és sehogy se tudta megérteni, milyen volt az a kisváros, ahol én születtem. Egyszer aztán vasútra ültettem, és hazavitettem abba a kisvárosba. Apám, anyám még most is ott élnek, őket látogattuk meg.

Ahogy kiszálltunk a vonatból, a Panka fülét megütötte a nagy csend.

- Nini, itten nem csöngetnek a villamosok?

Nem ám, mert itt nem szaladgál az utcán villamoskocsi. El se férne a keskeny utcákon. Aztán meg nem is volna neki kit vinni. Ki hova igyekszik, gyalog is mindjárt odaér itten. Közel a város egyik szélé a másikhoz. Mikor az alvégen elkurjantja magát a drótostót, a felvégen is lekíváncoznak a polcról a repedt fazekak.

Ehol ni, mi is ideértünk már a mi utcánkba, pedig alig tettünk egy-két tyúklépést. Csak egy-két csendes kis utcán kellett átjöttünk. Erre még kocsi is olyan keveset jár, hogy a kocsiút is kizöldült. Az árokparton szép fehér libák legelésznek, és kíváncsian meresztek felénk a hosszú nyakukat. Ugyan ki lehet ez a pesti kislány?

- Papatyí, ki-ki-ki, papatyí, ki-ki-ki?

Panka barátságosan intett nekik a piros napernyőjével:

- Én Panka vagyok, nagyon örülök nektek, meg a szép kék égnek, meg ezeknek a szép fehér házaknak, meg ennek a szép zöld fűnek.

Pedig van ennél a sok szépségnél még szebb is: a mi utcánk. Az a legnagyobb utcája a városnak, azért hívják Nagy utcának. Ott van a városháza is, ott van a nagyapóék háza is.

Nagyapó már kint vár bennünket a kapuban. Harmatos rózsabokréta van a kezében, azzal köszönt bennünket.

- Jaj, nagyapó - tapsikolt neki Panka -, tinektek még rózsátok is van!

- Van bizony, még rózsás kertünk is. Nem úgy van ám itt, mint a nagyvárosban. Nem is ház az itten, amelyiknek kertje nincsen.

Nagyanyó mindjárt ölbe kapta a kis unokáját, és szaladt be vele a tisztaszobába. Ott is a legpuhább párnás székbe ültette, azt is az ablakhoz gurította vele.

- No, gyöngyvirágom, ez lesz a te ablakod.

- Minek nekem az ablak, nagyanyó?

- Innen nézelődsz ki az utcára, mikor unod magadat. Ellátni ám innen messzire.

El bizony, mert itt emeletes házak nemigen előzgetnek az ember szemének. Nagy kőfalak nem vetnek árnyékot, nem fogják el az áldott napocsát a virágos akácok sorától.

- Nagyanyó - fordult vissza Panka az ablakból -, mért nem jár itt annyi sok ember az utcán, mint minálunk?

- Azért, fiam, mert itt nincsen olyan sok ember.

- Gyerünk ebédelni, lelkeim - lépett nagyapó a szobába -, mert húzzák a levesnótát.

Delet harangoztak a toronyban. Bim-bam-bumm, bim-bam-bumm - kongott nagy méltóságosan az öreg harang.

- Ez is a te tiszteletedre szól olyan szépen - simogatta nagyapó a Panka aranyhaját.

Ebéd után szunnyaított Panka egy kicsit a kertben, a hűvös lugasban. Nagy fejű mákvirágok cirógatták, pillangók legyezték, méhecskék döngicséltek neki.

Aztán elmentünk nézelődni a városban. Sétálgattunk le s fel a Nagy utcán az aranyos alkonyatban. A házak előtt most már sokkal több embert lehetett látni. Dolgukat végezve kiálltak egy kicsit a kapuba, kiültek a ház elé a padra tereferélni, friss levegőt szívni. Innen is, onnan is barátságosan integettek felénk.

- Ismernek ezek minket, apukám? - tudakolta Panka.

- Kisvárosban mindenki ismeri egymást. Majd meglátod, egy-két nap múlva te is ismered még a szomszédék macskáját is.

Mire hazaértünk, besötétedett. Az utcai olajlámpák nagyon gyenge világosságot vetettek. Csak mintha nagy szentjánosbogarak volnának.

- Siessünk, apám - noszogatótt Panka. - Nem látni ebben a csúnya sötétben.

- Dehogynem, gyermekem! Nézz csak föl az égre. Százannyi csillagot látni rajta, mint Budapesten. Ezek az ég ablakocskái. A jó Isten ezeken keresztül vigyáz le a jó emberekre.

A MI BOCINK

Pankának valami különösen ragyogott a szeme a múltkor, ahogy anyuka kicsókolta belőle a reggeli álmat. Mindjárt láttam, hogy valami nagyon szépet felejtetett benne az álom ebben a ragyogó ablakban.

- Apu, ugorj ide hozzám! - mondta a kis aranyos.

Mint egy ürge ugrottam, s vártam: honnan fú a szél?

- Apu, vedd föl a kabátodat.

- De bizony már a sapkámba is belebújtam.

- Apu, eredj ki a vásárba.

- Megyek már, pipikém, jövök már, tubukám. Tarisznyával hozom a mézeskalácsot, zsákkal a szentjánoskenyeret.

- Sose fáradj vele, apukám. Nehéz lenne a tarisznya, nem bírnád a zsákot. Hozz inkább egy valóságos csupa eleven bocikát.

- Ó! - mondom ijedten. - Hozok inkább egy cukorfütyülőt. Az a legszebb muzsika a világon, mert mikorra megszólalna, akkorra elszopogatsz.

- Az is nagyon szép - bólintott rá komolyan Panka -, de most beérem a bocival is.

- Az ám, lelkem - vetem én erre -, csak hogy a bocit nem adják füttyszóért, nekem pedig nincs most egyebem. Lyukas az erszényem, osztán nincs minek kihullani belőle.

Panka kivillantotta gyöngyfogát pici piros ajka közül.

- Jaj, apu, de sok ijedős embernek adsz te kenyeret! Van itt pénz, mint a világ!

Gömbölyű, puha ujjacskáival belebökdösött a tenyerembe.

- Micsoda ez lelkem?

- Micsoda, micsoda, hát nem látod, micsoda? Arany. Egy, kettő, tíz, sok, száz arany. Ezen már csak bírsz venni egy bocit!

Amikor a lépcsőn leballagtam, utánam kiáltott:

- Fehér csillag legyen a homlokán! Másképp haza se hozd!

Ahogy a kapun kiléptem, az ablakból csilingelt felém a hangja:

- A fehér csillagnak is fekete legyen a legeslegközepe! Másképp visszaviheted.

Persze mire a sarokra értem, elfeledkeztem, hogy száz vadonatúj arany húzza a zsebemet. Mire pedig délben hazakerültem, az is kiment az eszemből, hogy csillagos homlokú boci is van a világon.

- Hoztad-e, apu? - ugrott Panka a nyakamba.

Mindig ez az első kérdése, mikor hazaérek. Én meg most is ráhagytam, mint máskor:

- Hoztam ám Panka.

- Csak nem a zsebedben hoztad, apu?

- Ott én, Panka.

Azzal kerülök-fordulok, megyek a konyhába, megsiettetem a suhantott leveskét, hogy hamarabb forrjon, hát mire visszajövök a szobába, Panka mind a két könyökéig benne van a papírkosárban, s úgy kotorja ki belőle a sok papírt, hogy alig látszik ki közüle.

- Mire végzed, szentem? - kérdeztem tőle.

- Hát csak az ólat tisztogatom a bocikának - pengyegett ki a kosárból.

- Micsoda bocikának?

- Hát amit te hoztál a vásárból.

- Az ám, hékám, de kicsi lesz ám az az ól a bocikának.

- Jobban elfér ebben, mint a te zsebedben, apu.

No, ebben meg már megint Pankának volt igaza. Bele is nyugodtam szépen, hogy az én papírkosáramban már majd csak a boci lakik.

Az ám, ha ott lakott volna! Csakhogy mikor ebéd után le akarok heveredni a díványra, Panka ugrik elejbem, mint valami haragos sárkány.

- Ugyan, ugyan, apu, hát aztán volna lelked agyonnyomni azt a szegény párát?

- Melyiket, lelkem? - kérdeztem ijedten. - Hiszen nem látok én ezen egy legyet se.

- Hát ezt a drága kis bocikát nem látod? Lám, milyen bánatosan integet azzal a csillagos homlokával!

Hm, hogy fölvitte az isten a dolgát annak a mi bocinknak, hogy már a díványomról is leszorít! Nem baj, no, fogtam a kisszéket, vittem a kályha mögé, s megpróbáltam szundítani egyet a sarokban. De a szemem sem hunyhattam be, olyan lármával szökdécselt Panka le s fel a szobában. Mintha csak egy egész csordát hajkurászgatna odakint a réten.

Haragosan ráncoltam össze a szemöldököm.

- Mit csinálsz már megint, te kis fürgeteg?

- Semmi kis fürgeteg. Én vagyok az aranyhajú királykisasszony.

- Vagy úgy? S mivel mulatja magát kisasszonyfölséged?

- Őrizgetem azt a csillagos homlokú bocit, amit uramapám rám bízott.

Szegény uramapám unta már a mulatságot, mint a hathetes esőt, de mit volt mit tenni: magam is beálltam borjúpásztornak, illendő jutalom fejében.

Most már ketten is kergettük az istenadta bocit, s kurjongattunk neki akkorákat, hogy nem csudálnám, ha belerekedtünk volna. Csak úgy pihegtünk a fáradtságtól, mikor anyuka az ozsonnát behozta, habos kávét a lányának, piros almát az apjának.

- Jaj, lelkeim - sóhajtozott anyuka -, de nagyon kopogós csizmája van a ti bocikátoknak! Egész délután csak úgy rengett bele a padló.

- Egyebe sincs neki, csak lába - haragítottam Pankát.

- Van annak szája is - csattogott vissza az aranyhajú királykisasszony, s abban a percben úgy eltűnt előlem az én szép piros almám, mintha ott se lett volna. Elkapta biz azt a boci, a mi csillagos homlokú bocink.

De már ezt én se győztem tűrőmfüvel. Kinyitottam sarokra a szobaaajtót, kezembe vettem a szőnyegporolót, és suhantottam vele a levegőbe akkorákat, hogy magam is sokalltam.

- Apám, aranyos jó apám, mit csinálsz? - jajgatott Panka, összetéve liliom kacsóit.

- Kikergetem azt a csúf bocit. A papírkosaramban lakott, a díványomon hempergett, az ozsonnámat megette; bizony még éjszakára is az ágyamba feküdt volna, ha világgá nem űzöm!

Azzal becsaptam az ajtót, s azóta nem hurcolok bocit a kabátzsebben. Örülök, hogy ettől az egytől megszabadultam. Aki megfogja, neveljen belőle tehenet.

REPCEVÁR

Kis Panka lányommal még a télen megegyeztünk, hogy nagy hasznát vesszük az idén a két lépés széles, négy lépés hosszú kertünknek. Repcét vetünk bele végtelen-végig. Amit terem, azt aranyon adjuk el, az aranyon kakaslábon forgó várat veszünk. Repcevárnak nevezzük, abba megyünk lakni. El is szórtuk a repcemagot első tavasznevetésen. Esőcskét is, napocskát is adott rá a jó Isten, ki is kelt, meg is növekedett, valóságos erdő lett belőle.

- Nem ér ez semmit, csak nem lesz ebből arany - sóhajtotta Panka.

- Várj, várj, lelkecském - mosolyogtam én -, lassan terem ám az arany, ha sebesen elfogy is.

Egyszer aztán beköszöntött a nyár. Harmat addig öntözte, nap addig csókolgatta a repcetáblát, hogy csakugyan virágba borult. Szem annál szebbet nem láthatott, mint mikor a repce hányja a virágját. Mikor a szél ringatja, mintha arany tenger hullámszája. Mikor a nap süt, úgy ragyog, hogy belekáprázik az ember szeme.

- No, apum - tapsikolt Panka -, annyi itt az arany, hogy azon két várat is vehetünk. Egy ünnepelt meg egy hétköznapit.

- Nem biz ezen egyet se - mondtam neki. De siettem is megvigasztalni, úgy elszomorodott. - Hanem majd ami magot terem ez a sok szép virág, azért ad nekünk várra való aranyat a boltos bácsi.

Attól fogva aztán őrizgette is Panka a repcét, még tán éjszaka is leste a szegfűs kis ablakából. Pille ha arra csapongott, méhike ha odaröppent, mind elkergette őket babos kötőjével.

- Hess, hess, pillike, hess, hess, méhike, meg ne egyétek az aranytermő repcét!

- Ne bántsd őket, lelkem, nem tesznek azok semmi kárt. Nekik csak a méz kell, az aranyat ott hagyják.

De mindegy volt ez Pankának, még a círmosnak is utánahajított egy káposztatorzsát, mikor elsuhant a repcetábla mellett.

Hanem egyszer aztán olyan vendéget talált Panka az aranyvetésen, hogy még olyat sose látott.

- Gyere csak ide, apu, gyere csak! Itt van a gyémántbogár.

No, mondom, erre már magam is kíváncsi vagyok. Odamegyek, hát látom, hogy valami parányi kis bogár legelészget a repcevirágon. Kicsi zöld bogár, maga se igen nagyobb a repcemagnál, de csillog-villog a napfényben, akár a szivárvány. Gombostűnyi csepp fejét forgatta előre-hátra, mintha azt akarta volna mondani:

- Megérkeztem, mit szólsz hozzám?

- Azt mondom én neked, lelkem - mondom Pankának -, hogy ezt a hitvány kis férget elkergesd, de mindjárt, mert ez még a kakaslábas várat is megeszti.

- Ugyan, apus, hogy foghatsz ennyi rosszat erre a gyönyörű kis teremtésre - tartotta a tenyéréjét Panka a gyémántbogár fölé. - Hiszen szája sincs szegénykének.

- Nekem mindegy - vontam vállat -, majd meglátjuk.

Egy-két nap múlva aztán elszórta a repce a virágját, s hosszú kis tokocskák nőttek a helyén.

- Csupa kis zöld babok - dicsekedett velük Panka.

- Azokban terem a repcemag, most kell ám vigyázni, hogy baj ne érje a vetést.

- Betakarom a szél elől is - fogadkozott Panka.

A szél elől takarta is, de nem a gyémántbogarak elől. Volt már belőlük akkora nyáj, hogy báránynak is sok lett volna. Több volt már a bogár, mint a repce.

- De nézd, apukám, nem tesznek ezek semmi kárt. Meg nem rágják még a levelet se.

Nem ám! Egész más mulatságot eszeltek ki a gonoszok.

- Apukám - szalad hozzám egyszer Panka -, láttál te már furulyás bogarat?

- Nem én, te bogarak pásztora. Soha hírét se hallottam a furulyás bogárnak.

- Gyere hát, nézzed!

S igaz is volt az csakugyan, hogy a bogarak csupa furulyákat csináltak a repcetokocsákból. Szép kerek lyukacsákat fűrtak rajtuk, ötöt-hatot mindegyiken. Némelyiket éppen munkában értük, hol az egyik, hol a másik lyukon ütötte ki fényes fejét, mintha csak csúfolódnék velünk.

- Ej, de szeretném hallani, hogyan szól a furulyájuk - kíváncsiskodott Panka.

- No csak lessed őket, lelkecském, hátha még téged is megtanítanak furulyázni - hagytam ott Pankát.

Ebben meg már énnekem volt igazam. Mert ahogy a héten learatták a repcét, egy repcemag nem sok, annyit se találtunk a tokocsákban. Mind kirágta őket a furulyás bogár az utolsó szemig. S Panka erre vitt véghez olyan keserves furulyázást, hogy olyant nem tud a világ minden furulyás bogara se.

Így aztán nem lett semmi a Repcevárból. Az idén még a kakaslábatlan kis házunkban telelünk ki.

CSIRIBIRI BIRIKE

Előszobán innen, írószobán túl, kettő közt éppen a küszöbön találkoztam Csiribiri Birikével. Szalmakalap a fején, virágos décbunda a vállán, prêmes. Pillangós papucs az egyik lábacskáján, fényes korcsolya a másikon. Esernyő az egyik kacsójában, legyező a másikban.

- Hát te hol jársz itt, ahol a madár se jár? - csíptem pirosra a patyolat orcáját.

- Keblemen kenyerem, hátamon a házam, szegény vándor vagyok, könyörgöm alássan - csattantotta a papucshoz a korcsolyát.

- Hát aztán mi járatban vagy, szegény vándor?

- Szolgálatot keresek, urambátyám. Kétfelé szegtem a kenyeret édesszülémmel. Megélek én már a magam emberségéből is - mondja.

- Meghiszem azt - kaptam le előtte a taplósapkámat. - De hát a décbundához minek a szalmakalap? Papucs a korcsolyával hogy barátkozik össze? Meg esernyő mellé minek a kis legyező?

- Jaj, bácsim, nagyon okos kislány vagyok ám én - toppantott Csiribiri Birike, mint ahogy a pillangó toppant a mákvirágon. - Elláttam magamat télre-, nyárravalóval, mit tudom én, hosszú bujdosásom mikor ér véget?

- Varjú mondja: kár, legyen vége már - tartom eléje a tenyerem. - Megfogadlak én szobalánynak, ha be mersz állni.

- Merek én mindent - adott csattanós parolát. - Tudok én mindent. Homokot kötözök, ecetet darálok, ha szónak eredek, estig meg se állok.

- Jaj - kiáltottam rája ijedten -, inkább ne eredj szónak! Hanem fogd a söprűt, kapd a kefért, állj dologba szaporán. De hamar ám, mert mindjárt kitelik az esztendő!

Korcsolyáját oldozgatta, nagykendőjét bogozgatta Csiribiri Birike.

De kedvetlenül ám nagyon. Meg is mondta, miért.

- Azért, mert nem így szokták a szobalányt fogadni.

- Hát hogy szokták?

- Foglalót adnak neki.

- Adok én neked is - nyúltam a zsebembe. Pici piros alma volt benne, a markába nyomtam. - Lakj jól belőle, édesedj tőle!

- Inkább elsavanyodok - mondta durcásan. - Kicsi a foglaló, egy fogamra való.

- Tedd a vízbe, megdagad benne - nevettem el magam, s visszaültem az íróasztalomhoz. Tollal szántogatni, betűmagot vetni, seholnincs kertemben rózsát szedegetni.

Szedtem volna én, de fázott a kezem. Behunyta a kályha parazsalló szemét, hamuvá égette minden fáját, szenét.

„Sebaj - gondoltam magamban -, itt az új szobalány. Rak az mindjárt olyan tüzet, hogy minden viaszba sírni fog örömében.”

Csiribiri Birike be is perdült az ajtón az első csengetésre, meg is hajolt módosan, meg is kérdezte a kívánságom nagy tisztességtudással:

- Miben lehetek szolgálatára, tekintetes, nemes, nemzetes, vitézlő gazdám-uramnak?
- Hej, lelkem, szobalány - nevettem el magam -, nem szoktak ám énvelem ilyen cifrán beszélni. A nevemen szoktak engem szólítani. Próbáld meg csak, tudnál-e te úgy?

Kilibbent Csirike, belibbent Birike, és azt kérdezte:

- No, Ferkó, mit akarsz?
- Hát ennél egyszerűbben már csakugyan nem titulálhatnál - csaptam félre a taplósapkám. - Kapd hamar a kisbaltát, hasíts vele aprófát!

Elkocogott az én szobalányom sebesen, de lassan se akart visszajönni. Pedig már az alkonyat is bekönyökölt az ablakon, s rálehelte a hideg ködöt az üvegre.

- Már csak megnézem azt a bohókát - surrantam ki a konyhába, hogy meg ne rezzentsem valahogy Csiribirikét.

De hiszen meg nem ijedt volna az tőlem, ha hétfejű sárkánynak állok is elébe.

Ült szép nyugodtan a kisseken, térdeire támasztotta a kacsóját, ebbe a fejceskéjét, és bámult bele nagyon szigorúan a mosdótálba.

- Mit nézel abban a mosdótálban, te?

- Hát várom, hogy megdagadjon.

- Micsoda, te?

- Hát ami benne van.

- Mi van benne, te?

- Hát az aprófa.

Az aprófa csakugyan ott úszkált a vízben, a mosdótálban. Lehetett akkora, mint egy fogpiszkáló. Csiribiri Birike ezt várja, hogy akkorára dagad, mint egy tuskó.

No, ki is telt az esztendeje mindjárt.

Ha a taplósapkám el nem repedt volna, többet tudna erről mondani. Amelyiktek sajnálja, fogadja meg szobalánynak.

BEREC ÁNGYÓ KENYEREI

Hogy a nyáron édesanyámnál jártunk, fölnéztem a kenyerespolcra, és a kenyerespolcra eszembe jutott Berec ángyó. Kisgyerek koromban ő sütögette nekünk a kakastejes kenyeret, aminek még most is a számban van az íze.

- Mit mosolyogsz, cselédem? - kérdezte tőlem édesanyám.

- Berec ángyó jutott eszembe. Ugyan megvan-e még?

- Meg bizony, gyerekem - bólintott édesanyám -, csak hogy most már nem folytatja a mester-ségét. Föl vitte isten a dolgát. Kiment lakni a maga tanyájára, most ott uraskodik.

De már ezt nem lehetett megállni nevetés nélkül.

- No - mondom -, azt már magam is szeretném látni, hogy milyen lehet Berec ángyó, mikor uraskodik. Hamar fogd be a csikókat, Panka, megyünk Homokországba.

Nem telt bele egy cipókiszakajtásnyi idő, már akkorra Panka befogta a csikókat. Úgy kell azt érteni, hogy lerúgta a cipőcskéit. Nincs annál nagyobb öröm, mint mezítláb kocogni Homokországban.

Egyéb öröme úgyse igen volt az utunknak. Nyár végén nagyon szomorú ország ez a Homokország. Fűt, fát leleget ekkorára a szárazság. Zöld mezőnek, dalos madárnak híre sincs már. Éhenkórász varjak fekete felhője kavarg a szúrós tarlók felett.

Annál jobban megörültünk, mikor haragoszöld eperfák közül fehérlett felénk egy takaros tanyaház. Oszlopos tornácú, cseréptetejű, városba beillő, őszirózsák kukucskáltak ki a rácskerítésen. Kéményéből úgy bodorgott ki a füst, mintha kendőt lobogtatna valaki:

- Kerülj beljebb, szegény vándor!

Kis kanászyerek pattogtatta a karikását az út szélén, megkérdeztem tőle, kié ez az uras tanya.

- Berec ángyóé - mondta a gyerek, és megemelte mellé a kalapját.

„Úgy nézem, fele se tréfa az uraskodásnak” - gondoltam magamban, ahogy a zöldre festett ajtót kinyitottam. Abban a percben Panka belefogódzott a zsebembe, és nagyon szeretett volna belebújni.

- Jaj, a kutyák! - pityergett ijedten.

Két lompos kutya buffogott elejbünk. Egyszerre rájuk ismertem, mert engem is sokat megriasztottak kiskoromban.

- Gurulj, ne, Lapulj, te! - csettintettem oda nekik az ujjammal, s a két eb egyszerre hízelegve dörgölte hozzám a nagy bumfordi fejét.

- Szép töletek, hogy úr korotokban is rám ismertek - hajoltam le hozzájuk.

Hát mire föltekintek, már előttünk áll Berec ángyó, de tulajdon úgy ám, mint húsz esztendővel ennek előtte. Foltos kék kötőjének felgyűrve az egyik sarka, babos kendővel hátrakötve a feje, kormos az ábrázata, még tán a szénvonó is a régi volt a kezében. Csak a ránca lett több, meg a haja kevesebb.

- Megismer-e, Berec ángyó? - hajoltam le a töpörödött anyókához.

Berec ángyó ernyőt csinált a tenyeréből a szeme fölött, és az alól kémlelt végig.

- Meg ám, lelkem - kapott a kezem után -, megismertem a vastag szemöldökéről.

Már akkor törülgette le az ábrázatáról a pernyét, és tessékelt be a tisztaszobába.

- Nem megyek én, Berec ángyó - szabadkoztam -, jobb lesz a konyhán. Úgyis rég éreztem már friss kenyérszagot.

No, az ángyó konyháját majd fölvetette a drága jó szag. Kilenc nagyocska cipó mosolygott a konyha földjén, fényes, barna hátú, piros púpú kalácscipó. Megláttam már azt, ámbár ángyó illegett-billegett előttünk, hogy hátha valahogy eltakarhatná őket.

- Nini - kérdeztem meglepődve -, hát Berec ángyó még most is sütöget? Ebben a nagy módban?

Ángyó megzavarodva köhintett egyet-kettőt.

- Csak magamnak sütögetek, lelkem. Tudja, nagyon beleszoktam negyven esztendőn keresztül. Már most meg nem állom, hogy legalább egyszer egy héten a dagasztóteknő mellé ne álljak.

- De hát csak nem eszik meg minden héten kilenc kenyeret, Berec ángyó? - nevettem el magamat.

- Akad annak gazdája mind a kilencnek, lelkem - mosolyodott el Berec ángyó is. - Ehol ez a kis cseléd is mindjárt magára vállal egyet.

Azzal a legpirosabb cipót odakínálta Pankának. Azt a kis cseléd mindjárt úgy pártfogásába vette, mintha egymaga akarná megenni az egészet.

- Kettőnknek szánta pedig ezt, ugye, Berec ángyó? - kérdeztem ángyót, de már akkorra besuttyant a szobába. Mikor kijött, majd meg nem ismertem. Szép tiszta ruhát öltött, csipkés főkötőt tett a fehér hajára.

„Nini, kezdődik az uraskodás” - gondoltam magamban. Ángyó pedig magyarázóformán simított végig a ruháján.

- Most már jöhetnek a népeim!

Akkorra már ott is állt a konyhaajtóban a karikásostoros kanászgyerek, s beköszönt nagy alázatosan:

- A kenyereért jöttem, Berec ángyó!

- Itt van, gyerek, fogyaszd el egészséggel - tett a karjára egy kenyérkét Berec ángyó.

De már akkor egy kis libapásztorlányka is ott ácsingózott. Két-három kolduska is ott csoszogott a tornácon. Egy-két ágrólszakadt öreganyó is lappangott mögöttük. Ez mind kapott egy-egy kenyeret, s kisvártatva csak egy maradt a kilencből.

- No, ez nagy búcsújárás volt, ángyó - szólaltam meg, mikor magunk maradtunk.

- Így van ez minden szombaton este, lelkem - felelte Berec ángyó. - Sok ezen a tájon a szegény nép, s mind ide van szokva. Ezeknek sütögetek én mostanában, lelkem. Nekem is jólesik, tudja, meg nekik is.

Szégyen, nem szégyen, de egy darabig nem tudtam szóhoz jutni.

- Hát ez a kilencedik kenyér? - kérdeztem azután.

- Az se szárad rám, lelkem - felelte ángyó, s kétfelé vágta az utolsó kenyeret. Fehér kendőbe takargatta, és föltette a polcra, a másik felét meg odatette a mezőre néző szelelőlyukba. Hanem előbb lehámozgatta az égettjét.

- Nemigen bír már rágni szegényke - mondta mentegetődzve.

- Kicsoda, Berec ángyó?

- Aki a kenyeret elviszi a szelelőlyukból - hebegte az öregasszony. De olyan restelkedve, hogy nem akartam tovább vallatni.

„Majd kinézzük azt” - gondoltam magamban, s búcsút vettünk Berec ángyótól. Hanem addig el nem eresztett, míg föl nem bokrétázott őszirózsával.

A tanya mögött aztán lesbe álltunk, de nem sokáig kellett várakoznunk.

Hamarosan megjelent az utolsó is Berec ángyó népei közül. Egy sovány, kócos, öreg juhász-kutya. Látszott rajta, hogy nagyon tudja a járást, mert egyenesen a szelelőhöz ment, felágaskodott, s elszaladt a fél kenyérrel.

Néztem, néztem utána, míg csak Panka meg nem rántotta a kabátom.

- Gyerünk, apu, mert már gyűjtogatják az angyalok a mennyei lámpásokat.

Én pedig arra gondoltam, hogy ha Berec ángyó a mennyországba kerül, az angyalok bizonyosan a főhelyre ültetik az Úristen aranyasztalánál.

VILMÁCSKA KEZEI

Vilmácskának olyan icipici kacsócskái vannak, hogy nem is tudom őket mihez hasonlítani. Úgy hallottam, mint most hallom, hogy egyszer egy galagonyapille azt mondta a másiknak, mikor a Vilmácska kezét meglátta:

- Nini, milyen hamar nyár lett az idén! Már a fehér liliom is nyit. Gyerünk oda, kívánjunk neki jó reggelt!

Mire a másik galagonyapille ijedten pödrött egyet a bajuszán.

- De hiszen nem nyár az, hanem tél. Nem liliom fehérlik ott, hanem frissen esett hó. Repüljünk innen, míg szépen vagyunk!

De az is igaz, hogy mikor ez történt, Vilmácskát még akkor babucinak hívták, és bölcsőben rengették. Onnan lebegtette ki a két liliomvirágot, s kiáltozott bele a világba szép, értelmes babanyelven:

- Ga-ga-ga-gi-gi-gő!

Megértette ebből mindenki, hogy Vilmácska most azt kérdezi:

- Napocska, süttöttél-e már ilyen kicsi kézre? Szelecske, cirógattál-e már ilyen fehér kezecskét? Ide nézzen, ki szépet akar látni, mert ilyenet vagy lát többet, vagy se.

Ez is igaz volt, mert ahogy a bölcsőből kikerült Vilmácska, többet senki se látta fehérnek a kezét. Se apu, se anyu, se napocska, se szelecske, de még az Ilus dada se. Pedig az minden reggel annyi szappant elvesztegetett rá, hogy azzal patyolatfehérre lehetett volna mosni a világ minden babakötőjét.

De csak nem ért az a Vilmácska kezének semmit. Egyet perdült, kettőt perdült, már akkorra olyan volt a kacsója, hogy nincs az a tudós, aki kitalálja, miben járt velük. Bogrács oldalához törülgette-e, vagy kutyaólat tapasztott vele, a lekvárosfazékkal beszélgetett-e, vagy szénvonóval táncolt?

Úgy hallottam, mint a galagonyalepkék beszédjét, mikor a Bodri kutya azt mondta az öreg búbos kakasnak:

- Már látom, hogy el kell bujdosnom a háztól.

- Ugyan miért, te szegény pára?

- Világgá kerget a szégyen, hogy én sehogy se tudom olyan szép feketére mocskolni a mancsomat, mint Vilmácska a kacsóját. Olyan ez, bátya, mintha mindig kesztyű volna rajta.

Búbos kakas leeresztette a szakállát, mint ahogy magaformájú tudóshoz illik, aztán felugrott a ketrec tetejére, hogy az egész ház meghallja a szavát:

- Azért bizony ne fájjon a fejed, Bodri kutya. Kakasuccse, lesikálják Vilmácskának a kezéről a kesztyűt, mihelyt iskolába adják.

De hiszen nemhiába volt az öreg kakasnak akkora taraja, hogy napernyőnek is használhatta volna, ha az volna a kakasdivat: tudja az, mit beszél. Hárman fogták, ketten szappanozták Vilmácskát tegnap reggel is, mikor iskolába készült. Én húztam a friss vizet a kezére a szivárványos kútból, azóta se bírom a jobb karom. Vilmácska akkorákat sikított, hogy a verebek azóta se mernek a házuk tájára menni. De nem ért az semmit. Mert anyuka is megharagudott ám, s akkorát toppantott a lábával, hogy maga is megijedt tőle.

- Légycsapó, poroló! Kiégne a szemem szégyenletemben, ha megint azt mondaná a tanító néni, hogy az én kislányomnak olyan a keze, mintha a házmester bácsi azzal szokta volna az udvart söpreni.

Olyan is lett a Vilmácska keze, hogy maga se ismert rá. El is dugta a kabátkája zsebébe, mert nézni se szeretne, amilyen fehér volt. Szinte el se hitte, hogy az ő keze. De bezzeg az iskolából hazafelé úgy lengette, lobogtatta ám, mint valami patyolatkendőt.

- Anyukám, anyukám - ujjongta már az utca sarkán -, azt mondta a tanító néni, csuda, hogy el nem olvadt a kezem, mikor a nap rásütött, mert olyan ez, mint a hó.

De olyan is maradt az még ebéd után is, aminek Vilmácska nem is várta a végét. Mire apu odaadta neki a feketekávés cukrot, akkorra már ő a kutat nyikorgatta az udvaron. Olyan záporosót zuhogtatott a kezére, hogy csak úgy porzott.

Anyukának repesett a szíve örömeiben. S mikor Vilmácska elindult az iskolába, rózsaszínre csókolta a hófehér kacsóját.

- Látod-e, szívecském, hogy nincs szebb a tisztaságnál? Tudtam én azt, hogy hamar megtanulja ezt az én okos kislányom.

Az ám, de az okos kislány kisvártatva olyan bömböléssel szaladt vissza az iskolából, hogy összeszaladt ijedtében az egész ház. Még a búbos kakas is úgy fölmeresztette a taraját, hogy tán azóta se bírta leereszteni.

- Hol fáj, ki bántott, csibuskám? - kérdezte anyuka féhéren, mint a fal.

Csibuskám kétségbeesve tapasztotta a szemére könnyektől nedves tenyerecskéjét.

- Ma délután nem kell iskolába menni. Be van zárva a kapu is. Hát akkor minek mostam én meg a kezemet?

DIÓBÉL KIRÁLYKISASSZONY

Bimbószájú Böske húgommal nagy vásárt csaptam a minap. Megvettem tőle a szépen szóló körtemuzsikáját. Mégpedig azért vettem meg, hogy ne szóljon többet. Elkezdte fűjni már az ágyban, s még délben is fűjta az asztalnál.

Még azt is a körtemuzsikán fűjta ki, hogy neki már elég volt a mákos csíkból, nem kér többet belőle.

- No - mondom -, én meg nem kérek már a körtemuzsikából.

- Nem is adom, ha kéred is - fűjta Bözsike kevélyen a szépen szóló muzsikát.

- No, pedig én tudnék olyant, amiért nekem adnád - évelődtem vele.

- Olyan nincs - rikoltotta a gyönyörű muzsika.

- Hátha olyan babát adnék érte, amilyen még sohase volt?

Már akkor a kezemben volt a drágalátos muzsika. Dugtam is a zsebembe sebesen, hogy meg ne bánja a vásárt a gyönyörűm.

No, nem is ő bánta meg, hanem én. Mindjárt belém csimpeszkedett, és tessékelt befelé a babaszobába.

- No, gyere, bácsim! Nézd meg, hogy milyen babám nincs még.

Annyi volt ott a baba, mint rostán a lyuk, még eggyel annál is több. Volt azok közt szolgálóbaba is, kisasszonybaba is, de még bárókisasszony baba is.

- Hej, szegény világ, vetett ágy, mi lesz ebből! - sóhajtottam el magam, mikor Bözsike az ezüstbe öltözött babáját előhúzta.

- Ez a grófkisasszony baba - mutatta be büszkén.

Meghajtottam magam, és azt mondtam a grófkisasszony babának, hogy még olyan szépet sohase láttam, mint ő.

- De már ilyent ne mondj, bácsim! - duzzogott Böske húgom, s leemelte a fátyolt a legkisebb babájáról. Tetőtől talpig arany volt a ruhája, még a folt is arany volt rajta.

- Ez a hercegisasszony baba!

Ijedtemben szólni se tudtam. Annál jobban tudott bimbószájú Böske húgom.

- Csak még királykisasszony babám nem volt - ezt szólta. - Azt adj nekem, bácsim, a körtemuzsikáért.

- Hát majd körülnézek a világban - ígértem meg Böskének, s egész délután törtem a fejem, hol vehetnék én királykisasszony babát. Még tán most is a fejem törném, ha ozsonnára diót nem törtem volna. De azt törtem ám, mégpedig nagy szemű diót, akár babát lehetett volna ringatni a héjában.

„Nini, hátha lehetne is!” - ötlött hirtelen eszembe. Azzal kiválasztottam a legnagyobb diót, hosszában felnyitottam, a felső hajának a felét lefáragtam, a másik felét meg visszaragasztottam az alsó hajára.

- Így ni, készen volt a babakocsi, csak cérna kell bele húzónak - biztattam magamat.

A többi aztán gyorsan ment. Egy gerezd diót be kell pólyázni, egy szem borsót ráerősíteni, annak orrot, szemet, száját festeni, szép főkötőcskét illeszteni rá színes papírból, s olyan baba nevet ki a kocsiból, hogy öröm nézni. Megérdemli, hogy diribdarab selyemből függönyt is szerkesszen az ember a kocsijára.

Nem telt bele félóra, már odahúztam az asztalon a babakocsit Böske húgom elé.

- Itt a királykisasszony baba.

Böske kerekre nyitotta a csillagszemét.

- Micsoda királykisasszony ez? - kérdezte gyanakodva.

- Hát dióbél királykisasszony.

- Úgy már igen - nyugodott meg a babák királynéja.

Ez csakugyan olyan baba, amilyen még senkinek se volt, de mindenkinek lehet.

PIRI BABA NAGY HAJÁRÓL

Igazság szerint nemcsak a Piri baba nagy hajáról szól ez a történet, hanem a Biri babáéről is. Szép, nagy hullámos aranyhaj volt az mind a kettő, csak annyi különbség volt köztük, hogy a Biri babáét a Piri baba fésülte, a Piri babáét meg az öreg Rozál. S Biri baba meg se mukkant, akárhogy akadozott a hajában a fésű, Piri baba pedig akkor is sikoltozott, mikor csak cirógatta a haját a fésű, mint a patakot a szellő.

Ennek pedig nemcsak az az oka, hogy a Piri baba sokkal ügyesebb, mint az öreg Rozál. Hanem az is, hogy a Biri baba, ha akarna, se tudna mukkanni, mert ő csak baba, noha olyan szép baba, mintha igazi kislány volna. A Piri baba pedig azért tud sikoltozni, mert ő kislány, noha olyan szép kislány, mintha igazi baba volna.

Igaza is van neki. Inkább sikoltson az ember fésülés közben akkorát, hogy a hetedik szomszéd-ban is megégesse a szakácsné ijedtében a rántást, mint hogy meg se mukkanjon. Mert akkor úgy jár, mint a Biri baba.

Az pedig nagyon rosszul járt a múltkoriban. Piri baba kikísérte a kapuba apukát, aki fölutazott a pesti vásárra fakanalat venni, Biri baba meg ott hevert a szőnyegen kócosan, fésületlen. De olyan nagyon kócos volt, hogy a Mica cica meg nem nyugodott addig, míg meg nem fésülte a tulajdon körmével. Igaz, hogy az gyorsan ment, mert mire Piri baba belépett, akkorára Biri babát egy szálíg elhagyta az aranyhaj. Olyan szép kopasz lett, akár nagyapó. Azazhogy ezt csak nagyapó mondta, de Piri baba egészen máson törte a fejét. Ő nem akarja többé ezt a kopasz babát látni, hanem ő most már azt a gonosz Mica cicát akarja kopasznak látni - topogott a parányi lábával.

- De rögtön, de mindjárt hozza azt az ollót, nagyapó!

Nagyapó gondolkozva csavargatta meg a bajuszát.

- Hozom azt az ollót, aranyszálam, de te meg hozza a macskát. Ahol mosakszik a háztetőn, ni!

Piri babának az mindegy, fölmászik ő oda is. Csak előbb megkeresi a kék selyem napernyőjét.

- Minek lesz az, violám?

- Hát hogy le ne süssön a nap, míg fölmászik a tetőre.

Nagyapó látja, hogy ennek fele se tréfa, hát inkább mást tanácsol:

- Tudod mit, gyöngyöm? Inkább megragasztom a Biri baba haját.

- Hát az is lehet? - tátotta el a szájacskáját Piri baba.

- De lehet ám! Szaladj csak anyádhoz, kérj tőle egy csészike tojásfehérjét. Én majd addig összeszedem ezt a sok szép aranyhaját.

Nem telt bele egy piskótamegevésnyi idő, már akkor Biri baba kezdett hajasodni.

Piri baba pedig annyira beleszeretett a nagyapó tudományába, hogy azt kérdezte, ami eddig sose jutott eszébe:

- Nagyapó, a te hajad is a Mica vitte el, mikor kicsi voltál?

- Nem, lelke, az én hajamat az esztendőmacskák húzogatták ki szálanként, mikor megöregedtem.

Piri baba nagyon megharagudott azokra a gonosz esztendőmacskákra, és bizonyosan megrázta volna fülüket, ha elibe kerültek volna, így azonban azt kérdezte sírásra görbült szájával:

- De ugye, nagyapó, a te hajad is kinő, mint a Biri babáé?

- Lehet, lelkem, de nem gondolnám - nevetett nagyapó. - Nem érem azt hajasan, kopaszon is bajosan. De látod, a Biri baba már megérte.

Csakugyan, a Biri baba fején most még szebben hullámozott a hajtenger, mint azelőtt. Hanem Piri babának nem telt már benne semmi öröme. Mit ér az, ha szegény nagyapónak nem nő ki többet a haja! Az lenne aztán az öröm! Hogy lehetne azt simogatni, cirógatni, kócolgatni, fésülgetni! Legalább majd nagyapó is megtudná egyszer, mi az, mikor más fésüli az embert. Nem olyan ám az, mint mikor saját maga fésülködik - törülközővel!

- Mit kellene csinálni ezzel a szegény nagyapóval? - kérdezte Piri baba odalent a kertben a csigabigáktól, de biz azok nem feleltek semmit.

„Bolondság - gondolták magukban -, hiszen nekünk sincs hajunk, mégis jólesik a tormalevél.”

A jó öreg almafa ága azonban kéretlenül is tudott tanácsot adni. Gallyacskáival belekapott a Piri baba aranyhajába, s el se eresztette addig, míg a levelei el nem suttogták a mondókájukat:

- Jaj, milyen nagy hajad van neked, Piri baba! Bizony adhatnál belőle nagyapónak!

S mivel Piri baba még ért a falevelek nyelvén, egyszerre úgy beragyogta az öröm orcáját, hogy még az öreg Rozál is földerült tőle délben, s harmadszor is teleszedte a tányérkáját mazsolás palacsintával. Hej hogy erre az öreg Rozálra is mindig ilyenkor esik rá a nagy jóakarat, mikor Piri baba már a kanalat is elejti, olyan álmos!

- Így már szeretem a kislányomat - cirógatta meg anyuka azt a csillogó aranyhaját. - Most szépen lecsicsiskál anyuka mellé a kiságyába, s föl se ébred addig, míg a virágokat meg nem kell öntözni abból a szép piros locsolóból.

S ki hallott ilyet, Piri babának már csukva volt az a hamis szeme, mikor lefektették a puha ágyacskájába. Ki se nyílt addig, míg anyuka le nem csukta az övét, s nagyapó is el nem szenderedett az öreg karosszékből.

Akkor aztán Piri baba halkan lecsusszant az ágyról, s halkan odacsoszogott az íróasztalhoz.

- Gyere csak, nagy olló!

Az ám! Csakhogy édesapa mindig láncon tartotta a nagy ollót, hogy el ne szökjön valahová, s Piri baba gyámoltalan kezeckéje sehogy se bírta a szegény foglyot megszabadítani.

Sebaj, ha az olló nem mehetett az aranyhajhoz, az aranyhaj hajolt oda a nagy ollóhoz, amely úgy széttátotta a két állkapcsát, mint valami ezüstszájú gólya.

Ette is az aranyhaját nagy mohósággal.

- Csitt, csatt, csitt, csatt - s hullott az aranyhaj, mint kasza után az aranykalász. A Piri baba fél fején éppen az arany tarlója maradt neki.

- No, ez éppen elég lesz nagyapónak, most már csak tojásfehérjét kell kérni Rozáltól - örvendett Piri baba, s eleresztette az ollót. De az olló még szeretett volna aranyhaját legelni, s bánatában úgy vágódott a falhoz, hogy erre menten föl kellett ébredni anyukának is, nagyapónak is.

S Piri baba ugyan örülhet neki, hogy nagyapó is fölébred, mert anyuka bizonyosan nem azért kötött korbácsot a zsebkendőjéből, mintha hajdú-bíró-szegényembert akart volna játszani. Nagyapó azonban odahúzta az ölébe, és eltakarta a két karjával.

- Szeretném azt látni, aki bántani merné az én aranyhajú, aranyszívű Pirikémet!

Hiszen az aranyszív megvan, de hol az aranyhaj? Anyuka odatartotta a tükrét Piri baba elé, s amit az mutat, az még a zsebkendő-korbácsnál is rettenetesebb volt.

- Jaj, jaj, most már olyan vagyok, mint a kopasz fejű jércikém!

- Nem baj, kis kopaszom - szedegette össze nagyapó az íróasztal alól az aranyfürtöket -, majd kinő az megint, csak a jó Isten egy kis langyos esőt adjon rá.

- Ó, Istenke, küldj hamar egy kis langyos esőt! - fohászkodott összetett kézzel Piri baba. S úgy kell lenni, hogy éppen akkor repülhetett arra valami ráérő angyalka, s menten felvitte a fohászt az Istenkéhez.

Mert azóta mindennap esik egy kis langyos eső, s olyankor Piri baba mindig kidugja az ablakon az aranytarlót: hadd ázzon, hadd nőjön! De persze esernyőt is tart fölé, mert akármilyen ostoba állat a Mica cica, abban az egyben igaza van neki, hogy nem jó az esőben megázni!

A JÓ ORVOSSÁG

Beteg volt a kislányom, pedig semmije se fájt. Csak étvágya nem volt, meg aludni nem tudott.

- Bizony, vérszegény ez a kislány - veregette meg a doktor bácsi Panka sápadt képét. - No, de majd segíték ezen a városi kisasszonyon. Nem kell neki más orvosság, csak reggelire rigófűtty, ebédre tücsökhegedülés, vacsorára meg kolompszó.

Nagyot néztem az orvos szavaira - de aztán megértettem. Szedtük-vettük a sátorfánkat, s másnap már kint voltunk a pusztán. Sárgarigók köszöntöttek bennünket, mikor harmatos hajnalon megállott kocsink a fehér tanya előtt. S uramfia, Pankának az volt az első szava, ahogy beugrott az eresz alá:

- Jaj, apuskám, odaadnám a törött lábú babámat egy pohár friss tejért.

No, a Bimbó tehénnek még a baba sem kellett, mégis adott friss tejet. Nem is egy pohárral, hanem kettővel, örömben visszafütyültem a sárgarigónak:

- Áldja meg az isten azt a tudós doktor bácsit! Már látom, hogy használ az orvossága. Hát még ha a tücsökmuzsika megszólal ebédre!

Azért persze egy kicsit messzebb kellett menni. Aranyos búzaföldeken, árnyas gyümölcsösökön, vadvirágos réteken keresztül. Messziről hallottam, hogy milliomm tücsök pengeti a hegedűjét a tiszteletünkre:

- Ki-ri, ki-ri, ki-ri?

Ki ri? Hát bizony Panka volt az, aki majd ríva fakadt már az éhségtől. Én ugyan nemigen tudtam enni az örömtől, de ő megfelelt az én részemnek is.

Öreg diófák árnyékában hevertük keresztül a délutánt, s hazafelé kolompolt a csorda, mikor a pázsiton nekiültünk a vacsorának. Biz az csak húsos szalonna volt meg friss túró. De olyan jóízűen evett belőle Panka, hogy öröm volt nézni.

Két hét se telt bele, piros lett a kislányom arca, mint a rózsa. Azóta minden sápadt városi gyerekek merem ezt az orvosságot ajánlani: reggelire rigófűtty, ebédre tücsökhegedülés, vacsorára kolompszó.

TÜKRÖS KATA

A szeme szelídkék volt Tükrös Katának, a haja puha volt, mint a selyem, ragyogó, mint az arany.

Azt is megmondom, miért hívták Tükrös Katának. Ha kinyitotta az ablakot, mindjárt azt nézegette az üvegjében: illik-e a kék szalag a hajába. Ha tejet forralt a konyhán, nem bánta, ha kifut is, csak megláthassa magát a kékmázos lábosban.

- Soha ilyen tükrösködő gyereket! - porolt az anyukája. - Nem csoda, ha már a verebek is Tükrös Katának hívnak.

Azt meg ki se lehet mondani, hogy mit csinált, mikor az új tavaszi kalapját megkapta. Igaz, hogy azt se lehet kibeszélni, micsoda szép kalap volt az! Olyan vadrózsabimbók voltak rajta, hogy a vadrózsabokron se nőnek különbek. A méhecskék nem győztek csodálkozni, mikor először látták.

- Nini, de korán kibimbózott idén a vadrózsa!

No, de Kata nem azt nézte, hogy a virág szép-e a kalapon, hanem azt, hogy a kalap szép-e őrajta. Sorra járta a tükröket, levette a kis falitükröt, de még a rézkilincset is megkérdezte:

- Tükör, van-e nálam szebb?

Kis tükör, nagy tükör, rézkilincs, vaslábas mind azt mondta: soha ilyen szépet! Ahogy a konyhaajtóba kiállt, liba azt gágogta, kakas azt kukorékolta, de Kata ügyet se vetett rájuk. Csak azon törte a csöpp fejét, miben nézhetné még meg magát.

- Nyisd ki a szemed, kutyus - rúgta meg az öreg Pajtás kutyát, aki a küszöbön szundikált -, hadd látom meg magamat benne!

Pajtás megrázta kócos bundáját, és haragosan ráfordult:

- Mire való ez a nagy tükrösködés, hékám? Lám, én sose nézek tükörbe, mégis nagy a becsületem a háznál.

Bezzeg nem gorombáskodott a Cirmos cica. Az is olyan, hogy mindig csinosítja, nézegeti magát. Most is ott ül az esővizes hordó szélén, és nézegeti gömbölyű fejecskéjét a vízben. De még a gazdasszonykáját is odaintette:

- Gyere, két cica is megnézheti ebben magát egyszerre.

Tükrös Kata nem is nagyon hívatta magát, egyszeriben ott termett a hordónál, és belekukucs-kált a vízbe.

Lám, milyen szépen lengenek a rózsabimbók a kalapján, öröm nézni, hogy göndörödik ki alóla az aranyhaja. Jaj, hátha még a selyemszalagot is megláthatná a nyakán!

- Én látom az enyimet - kérkedett a Cirmos cica.

„Most már én is látom az enyimet” - mondta volna Tükrös Kata, de annyira belehajolt a hordóba, hogy belepottyant.

Jó szerencse, hogy a Pajtás kutya odaugrott, és megkapta a szoknyácskáját. Így csak a fejét mártotta meg az esővízben, hanem a rózsabimbós kalapnak az is egészen elég volt. Azt ugyan a fejére nem teheti többet senki kislánya.

No, de volt is nevetés! Még a libák meg a rucák is nevettek:

- Gi-gá-gá, háp-háp-háp! Beleesett Tükrös Kata a vízbe!

Kislányok! Ti még nem estetek bele a vizeshordóba?

CSICSERI TÖRTÉNET

A KIRÁLY KENYERE

Hol volt, hol nem volt, Nekeresden túl volt, Nevenincsen innen volt, az egyszeri királynak csak egyetlenegy foga volt, az is beletörött a beletlen kenyere keletlen hajába.

- Hej, mákos teringette, mézes borongatta! - ütött az asztalra az egyszeri király -, micsoda király vagyok én, hogy még béle sincs a kenyeremnek! Hozzatok hamar a péktől egy kaláscipót! Béle foszlós legyen, haja, mint a selyem!

Gyémántos főudvarmester oldalba könyökölte a rubintos főkamarást, rubintos főkamarás az aranyos főajtónállót, aranyos főajtónálló az ezüstös főszakácsot, az ezüstös főszakács a vászonkötős kis kuktát, vászonkötős kis kukta a tenyerébe szedte a lábát. Gyíknak ment el, csigabigának jött vissza.

- Van már kisszék, csak lába kék, uram király, tisztel a pék. Vékával méri becsületed, mogyoróhéjjal a hiteledet. Annyi már nála az adósságunk, hogy a harmadik szomszéd ajtaját is mind telekrétázta vele.

- Hej, kécskei kecske, csókai csóka - foházkodta el magát az egyszeri király. - Micsoda király vagyok én, hogy még a pék se ad hitelbe! Hamar vigyetek neki egy erszény aranyat a ládafiából! Száz aranypengőt, ragyogót, csengőt!

Főudvarmester oldalba könyökölte a főkamarást, főkamarás a főajtónállót, főajtónálló a főkincstárost, főkincstáros elment, mint a sólyommadár, visszajött, mint az ólommadár.

- A fejemnek grácia, üres a ládafia. Nagy pénznek kis helye: csak azzal van tele.

- Hej, túrótlan rétes, álmatlan béles! - keseredett el az egyszeri király. - Száz palotámban ezer terem, s nincs egy betevő falat kenyerem. Ezer szolgálmon arany a ruha, csupán énrajtam rongyos a suba! Tenger jobbágyom, özön az adó, s nem marad belőle se író, se savó! Kis balta nagy foka: mi ennek az oka?

Egyszeri királynak könnye záporozott, vászonkötős kukta hamar rostát hozott, könnyeit a király abba ejtegette, úgyhogy az udvarát árvíz fenyegette.

- Bánja a kánya! - legyintett a király. - Könnyeimet addig el nem állítjátok, ameddig a nincsenk okát nem adjátok.

Gyémántos szolgák, gyöngyös cselédek eszük összetették, s amit kisütöttek, aranytálcán a király elé tették.

- Uram király, az adó úgy elolvadt, mint a hó!

- Hiszi a piszi! - legyintett a király. S mint a sebes eső, könnye záporozott, vászonkötős kukta lyukas vödröt hozott, könnyeit a király abba eregette, már az egész várost árvíz fenyegette.

Gyémántos szolgák, gyöngyös cselédek addig súgtak-búgtak, míg valahára megint észhez nyúltak.

- Verejtékből pergett az adó rakásra: hogy a nap rásütött, elszállt, mint a pára.

- Vak varjú látta, süket tyúk hallotta! - legyintett a király. A könnye még százszor jobban záporozott, hamar a kis kukta lyukas hordót hozott, könnyeit a király abba ejtegette, már egész országát árvíz fenyegette.

Úgy megijedtek az udvari méltóságok, hogy bújtak volna már a ládafiába is, ha befértek volna. Kapkodtak fűhöz, kapkodtak fához, csak a kukta kapott a lisztes hombárhoz. Űrgette, forgatta, zörgette, kongatta, utoljára kimarkolt belőle egy marék lisztet.

- Van itt ész, hamar kész, uram király, ide nézz! Látod-e ezt a marék lisztet?

- Palacsinta, bukta: látom ám, kukta!

- No, uram király, mire ez a marék liszt a te markodba kerül, megtudod, hova lett az adó!

A kis kukta akkor szétnyitotta a markát, s behullajtotta a lisztet a főkinestároséba.

- Tedd, ami tiszted: add tovább a lisztet!

Főkinestáros adta a lisztet a főszakácsnak, főszakács a főudvarmesternek. Ide is ragadt, oda is tapadt belőle, végre semmi se maradt.

- Hallod-e, kukta, ebből se lesz bukta! - csóválta meg a fejét a király, mikor a főudvarmester belerázogatta a tenyerét az övébe. - Mindnyájuknak lisztes lett a marka, nekem csak az ujjam hegyére jutott egy kicsi.

A kis kukta azt a kis lisztet is letörülgette a vászonkötőjével a király ujjáról, s közben azt súgta a fülébe:

- Uram, királyom, láthatod magad, hova lesz a te tenger aranyad. Száz kézen átfolyik, egy szemig elkopik.

Hej, talpra is ugrott az egyszeri király, s úgy szétütött a sok udvari léhűtő közt, hogy egy se állt meg Nekeresdtől Nevenincsig. A ládakulcsot pedig átnyújtotta a kis kuktának.

- Fiamnak mondom: te viseld gondom!

No, a kis kukta gondját is viselte úgy, mint a tulajdon apjának. Ófélége többet sose panaszkodott, étele-itala meg nem fogyatkozott, napjában három kenyeret evett meg, hanem a haját meghagyta nektek.

CSICSERI TÖRTÉNET

Nevenincsen túl, Nekeresden innen, a kettőnek éppen a fele útján esik Csicsser. Nagyon csinos falu annak, aki sohase látott másikat. Télen sáros ugyan, de nyáron poros: igaz, hogy a házak teteje csak szalmából van, de azt legalább könnyebb elhordani a szélnek.

Amilyen szemrevaló a falu, olyan beleillők a lakói. Mezítláb járnak, hogy a csizmájuk ne kopogjon, csurgásba állnak az eső elől, rostával mérik a vizet, megaszalják a havat. Fát nem ültetnek az udvarra, hogy le ne essen róla a gyerek, aratáskor pedig megállítják a toronyórát, hogy mentől tovább tartson a nap.

Ezekből is látni való, hogy milyen okos emberek a csicseriek. De legjobban megtetszik a következő történetből, amelyik örök emlékezet okáért föl van írva a csicseri bíróék kéményébe korommal. Ott olvastam én is, s ahogy én elolvastam, elolvashatja más is.

Mikor, mikor se, ha nem tegnap, tegnapelőtt, egyszer a csicseri bíróné nagyot sikoltott, hogy elhallatszott a hetedik határba. A csicseri harangozó ijedtében belekapaszkodott a harangkötélbe, s akkorát lódított rajta, hogy még most is szólna a csicseri harang, ha a csicseriek haza nem szaladnak a mezőről, s ki nem veszik az ütőjét. Nyelve nélkül nem is tud szólni azóta a csicseri harang.

- Hol a tűz, hol a tűz? - kérdezték ijedten a csicseriek a harangozót.

- Bíró uram házában - felelte a harangozó, s a megrémült csicseriek egymáson ugráltak keresztül, hogy minél előbb a bíró házához érjenek.

- Hol a tűz, asszony? - kiáltotta a bíró a feleségének, aki még akkor is úgy csapkodta össze a két kezét, hogy két embernek kellett a két karját megállítani.

- Hol a tűz, hol a tűz? Na, csak kelmed is okos embernek ad kenyeret. Hát hol volna a tűz, ha nem a katlanban? Azóta tán el is főtt a drága jó lebbencsleves.

- Hát miért sikítottál akkorát, hogy a kaszanyél is kiesett a kezünkből?

Most meg éppenséggel akkorát rikkantott a csicseri bíróné, hogy azt csak a csicseriek füle dobja bírta ki megrepedés nélkül.

- Hát már hogyne sikoltottam volna, mikor a kendermagos tyúkom akkora tojást tojt, mint egy borsószem!

Csakugyan kicsi volt a tojás - úgy láttam, mint most látom - még borsószemnek is.

Csudálták is a csicseriek étlen-szomjan egész naplementig, hanem akkor megszólalt a bíró:

- Emberek, ilyen csuda még nem esett Csicseren. Most már szóljanak kelmetek, mitévők legyünk a tojással?

A csicseriek a kezükre támasztották az állukat, s még jobban kimeresztették a szemüket a tojásra. A nagy csendességben újra megszólalt a bíró:

- Ne beszéljenek annyian egyszerre, mert nem értjük meg egymást a nagy lármában. Van talán még ezen a híres Csicseren énrajtam kívül is okos ember?

De ez a csúfolódás már csakugyan felvágta a csicseriek nyelvét.

- Ültessük el a tojást: mi kel ki belőle?

- Építsünk neki házat: ott mutogassuk!

- Üssük dobra: ki ad többet érte?

- Süssük meg rántottának, s hívjuk meg rá az egész falut!

- Figyelem, emberek, most én beszélek! Nálam van a falu esze. Én pedig azt javallom, hogy vigyük el ezt a csudatojást ajándékba a szolgabíró úrnak. Aki jobbat tud, tartsa meg a tanácsát magának.

- Éljen a csicseri bíró! - kiáltották a csicseriek, a bíró pedig kevélyen folytatta:

- Holnap hajnalban indulunk. Velem jön a kisbíró, ő hozza a tojást fele úton. Velem jön a harangozó, ő hozza a tojást a másik fele úton. Én pedig átadom a szolgabíró úrnak.

Azon az éjszakán nem tudtak aludni a csicseriek. Hiába, csak nincs párja ész dolgában az ő bírójuknak! Ugyan mit szól majd a szolgabíró úr az ajándékhoz? Ugyan mit küld a falunak cserébe? Csak már ott ne fogná a csicseri bírót maga helyett szolgabírónak!

Másnap a hajnali harmat útban találta a bölcseket, s a kelő nap is elbámult rajta, hogy a csicseri bíró oktatta társait:

- Ahogy a szolgabíró úr elé érünk, én állok legelől, utánam a kisbíró koma, utána a harangozó sógor. Én a markomba fogom a tojást, s azt mondom: „Isten éltesse a szolgabíró urat!” Kisbíró koma azt mondja rá: „De még a kedves feleségét is!” Harangozó sógor is megszólal erre: „Drága gyermekeikkel együtt!” Megértették-e kendtek?

Meg is értették, meg is tanulták. Kisbíró koma egész úton azt hajtogatta: „De még a kedves feleségét is!” Amire a harangozó sógor mindjárt utánamondta: „Drága gyermekeikkel együtt!” Még a sárgarigó is eltanulta már tőlük, s még a fák is a fejüket csóváltgatták: Na, csak okos ember ez a csicseri bíró!

Ment is a dolog rendben, ahogy a szolgabíró úr elé értek. Elöl állott az öregbíró, markában a csudatojás, öregbíró mögött a kisbíró koma, a kisbíró koma mögött a harangozó sógor. Az öregbíró éppen meg akart szólalni, mikor a harangozó sógor hirtelen akkorát prüsszentett, hogy a kisbíró koma ijedtében ráesett az öregbíróra. Ez hirtelen kiejtette a kezéből a csudatojást, a tojás egyszerre szétloccsant a márványtéglán, öregbíró uram pedig haragosan elkiáltotta magát:

- Üsse a kő az ilyen embert!

- De a kedves feleségét is! - sietett a kisbíró a mondókájával.

- Drága gyerekeikkel együtt! - mondotta utána gyorsan a harangozó, hogy valahogy szégyent ne hozzon a falujára.

A szolgabírót elfutotta a pulykaméreg, s dühösen vágta a taplósipkáját a csicseriek közé.

- Szedte-vedte népei, hát ilyeneket kívántok ti a szolgabírótoknak?

Úgy elszaladtak a csicseri bölcsek, hogy máig se álltak meg. Nem is állnak, míg nem találják a párját a kendermagos tyúk csudatojásának.

AZ ARATÓ EBÉDJE

Örzsike édesanyjának nagy volt a gondja. Elkészült az ebéd, de nem volt, aki kivigye az arató gazdának. Kint volt az egész háznép, nem maradt otthon egy morzsa cseléd se.

- Istenem, istenem, mitévő legyek? - sopánkodott a gazdasszony. - Ha magam szaladok ki az ebéddel, elhalad rajtam az idő, pedig tarhonyát kellene gyúrni délután.

- Ó, csak ne búsuljon, édes szülém - kottyant bele Örzsike a tépelődésbe -, úgy kiviszem én az ételt apámuramnak, hogy el se hűl, mire kiérek vele.

- Te, te csöppség? Hiszen föl se bírod emelni az ételhordót.

Örzsike mindjárt elpityeredett volna, ha az édesanyja be nem kötötte volna a fejét piros babos kendővel, s a kezébe nem adta volna a fehér abroszban az ételhordót.

- No, hát akkor isten hírével, de hamar ám! Siess, hogy el ne késsél, lassan menj, hogy el ne essél. Az úton meg ne állj, az abroszra vigyázz, hogy be ne leveezd, s mindig a lábad alá nézz a dűlőúton, hogy meg ne szúrja a királydinnye.

- Sose féltsen engem, édesanyám - fogadkozott Örzsike -, tudok én vigyázni magamra.

Édesanyja gyönyörködve nézett utána a kisajtóból, hogy milyen takarosán kocog az ő kislánya. Olyan büszkén ment, akár egy királykisasszony, még csak hátra se fordult, pedig ugyancsak kiabált utána a Bicók Annuska az árokpartról:

- Gyere, Örzsike, együnk papsajtot!

Jaj, dehogy ér ő rá, mikor az édesapja várja az ebédet!

Ahogy a házak közül kiért, elejbe állt a Maros kutya.

- Gyere, Örzsike, fogjunk ürgét!

- Most nem lehet, kutyuskám; látod sietős dolgom van: ételt viszek édesapámnak.

Más jó ösmerősökkel is találkozott az úton. Mentek elébe nagy gágogással a libák, hozzátörleszkedett a kis tarka bárány, rákiabált a kakukk:

- Giá-giá-giá-gá, ne menj, Örzse, világgá, gyere szedni pimpimpárét!

- Me-ee, me-e-e, ne szaladj úgy, Örzsike, gyere, szaladozzunk a gyepen!

- Ka-kukk, ka-kukk, kis babus, gyér, keress meg, hogyha tudsz!

Örzsike rájuk se hallgatott, örült, hogy elmaradtak tőle, mikor bekanyarodott a dűlőútra, a rozstáblák közé. Ha innen kiér, akkor már mindjárt kint lesz a búzaföldön, ahol bizonyosan nagyon nézeget már az édesapja az útra: jön-e már a leveske meg a mákos tésztácska.

Hát ahogy mén sebesen, egyszer csak a szeminek vágódik egy bolondos pillangó. Bizonyosan len virágnak nézte a szemét, olyan kék volt. Hanem szép volt ám a pillangó is, sose látott még olyan szépet. Aranyos szárnyán kék selyempántlika, zöld nyakravalója, pörge bajusza.

De ezt már meg kell fogni, mert ilyen pilléje még egy lánynak se volt. Letette az ételhordót az útszélre, s utánakapott a pillének, amelyik leült egy rozskalászra. De abban a pillanatban már egy tüskerózsa körül karikázott. Nagy vigyázva terjesztette ki Örzsike a tenyerét, de hogy összecsuksa, nem maradt benne egyéb, csak egy csúnya hegyes tüske. Úgy a tenyerébe fúródott, hogy alig bírta kihúzni. A pille elröpült, és csúfolódva libegtette a szárnyát, ő pedig leült az útszélre útilevélfüvet keresni a tenyerére.

Talált is egy szép nagy levelet, de ahogy le akarta szakítani, észrevette, hogy egy csigabigácska legelészget rajta. Úgy mozgott a szájacskája, hogy öröm volt nézni. S Örsike addig nézte, addig nézte, míg egyszer csak lehanyatlott a feje a puha fűbe, és lecsukódott a szeme. Elaludt.

Isten tudja, mit álmodott, bizonyára megfogta álmában az aranyos pillét, mert nagyon mosolygósra állt a szájacskája. Feje fölött altatót zizegtek a kalászok, a pipacsok bársony szirmukkal legyezgették, s a búzavirágok lehajolva a fülébe sugdostak.

Még tán most is ott aludna, ha a kakukk arra nem repült volna, s röptében rá nem kiált:

- Ka-kukk, ka-kukk, a híres elaludt. Megeszi a csigabiga a mákos csíkot, hátrakötik a sarkát Örsikének.

Ijedten ugrott föl Örsike, s még csak az álmot se dörzsölte ki a szeméből, úgy sietett az étellel. Mégis elkésett vele. Jól túljárt az idő a délen, a juhász régen átlépett az árnyéka felett, mire odaért. Hanem azért az édesapja nem haragudott Örsikére. Dehogy is haragudott, inkább azt se tudta, mit csináljon örömben, hogy ő hozta ki az ebédet.

- Nézd, Örsikém, mit fogtam, én neked idekint - mondta mosolyogva, s azzal fölvette a kereszt töviből a kalapját.

Egy nagy pillangó volt alatta. Aranyos szárnyán kék selyempántlika, zöld nyakravalója, pörge bajusza. Tulajdon az a pajkos pillangó, amelyik miatt elaludt Örsike a rozsok közt.

A KECSKECSŐSZ

Medveországban történt.

Egy ember azt mondta a feleségének:

- Te asszony, nagy a hiba!
- Ugyan már mi volna?
- Hát az, hogy a farkas pusztítja a kecskét.
- Ej no, apjok, arról pedig tenni kell! Eszeljen ki kelmed valamit!
- Kieszelttem már.
- Hadd lám, mi az?
- Farkasvermet árok, és a koma majd beleesik.
- Jó lesz biz az, apjok! De ássa kelmed még ma, azzal is kevesebb kecske vész el.

Az ember kiment az erdőre, és kezdett egy igen nagy vermet ásni. Nagy zajjal, sóhajtozással folyt a nehéz munka. Felverte vele a mackót álmából.

- Már csak megnézem - dörögte magában Mackó úr -, ki mer ilyen iszonytató nagy lármát csapni.

Kibújt a barlangjából, odacammogott az emberhez, és így köszöntötte:

- Jó reggelt, szomszéd! Mi dologban fáradsz?
- Farkasvermet árok.
- Ugyan ugye? Talán van valami féltős jószágod?
- Volt kilenc szép kecském, megdézsmálta a farkas, csak hat maradt közülök. Ezt a hat gyönyörű kecskét szeretném megmenteni, és a komát ebbe a verembe ejteni.
- Hát csak ásd, szomszéd, ásd! - dörögte a Mackó, s tovább akart menni, de egyszerre csak megfordult, mint akinek hirtelen jutott valami az eszébe.
- Hé, szomszéd, mondanék én egyet, kettő lesz belőle: nem olyan együgyű ám a farkas, hogy a veremnek szaladjon.
- Nem? Hát akkor hogy essék bele?
- Már azt nem tudom. De jobb lesz másvalamit kitalálni. Én gondoltam egyet. Mivel úgylátom abban a járatban vagyok, hogy szolgálatot keresek, fogadj meg engem csősznek, meglásd, túljárok én a farkas eszén!
- Mondasz valamit, Mackó! Igaz biz az! Te erősebb vagy a farkasnál, megbirkózol vele, és legyőzöd. Nem bánom, állj be hozzám csősznek, három nap az esztendő!
- Áll az alku. Fogadom, hogy három nap múlva nem lesz ezen a tájon semmi keresnivalója a farkasnak.
- Mit mondtál?
- Azt, hogy a farkas nem eszi meg a kecskéidet.
- Úgy már értem. Csak jól vigyázz!

A jó ember nagyon örült a szerencsés véletlennek, amely őt Mackó szomszédnak útjába ejtette, és mint aki dolgát jól intézte, széles kedvvel ballagott hazafelé.

Otthon a felesége kérdezte:

- Nos, meg van ásva a verem?

- Meg bizony! Olyat még nem evett a koma!

- Hm. Aztán bele fog-e esni?

- Bele az mindenestül - dicsekedett a gazda nagy fennen. A nagyszerű alkut nem akarta feleségének elárulni, meglepetésnek tartogatta számára.

Másnap szólt az asszony:

- Jó lenne kitekinteni a farkasverem felé, és megszámlálni a kecskéket, nem hiányzik-e vagy egy.

- Ráérünk arra holnap is - volt a rövid felelet.

Másnap újra nógatta a felesége, hogy nézzen a kecskék után.

- Ráérünk arra holnap is - volt újra a felelet.

Harmadnap megint csak nem állhatta az asszony, hogy meg ne szólítsa az urát.

- Bízd csak rám, nem lesz ott semmi hiba, hiszen csőszet fogadtam a kecskék mellé! - kevélykedett az ember

- Csőszet? Ugyan mifélett?

- Hát Mackó szomszédot!

- Mackót? Megbolondultál? Mit fizetsz neki?

- Mit fizetek? Ej, arról nem is beszéltünk, egészen elfelejtkeztem róla.

- Szerencsétlen emberfia! Mért nem mondtad ezt nekem előbb? No, hiszen üthetjük már bottal a nyomát a hat szép kecskének! - szörnyülködött az asszony.

- Hagyd el, anyjok, jobban tudom én azt, mint te.

Ezzel kiballagott az erdő szélére, és még jókor érkezett, mert Mackó szomszéd épp akkor szedte-vette magát, hogy barlangja felé a sűrűbe osonjon.

- Hová, hová, édes csőszöm?

- Megyek pihenni.

- Hát csak nagy dolgot adott az a gonosz farkas? - kellemeskedett az ember.

- A farkas nem adott éppen olyan nagy dolgot, hanem a kecskék egészen kifárasztottak.

- Ugye, fűrg, virgonc állatok, sokat lótnak-futnak?

- Már nem.

- Hová tetted őket?

- Megettem. Abba fáradtam bele.

- Megetted? Azért fogadtalak fel csősznek?

- Hát nem azt ígértem én neked, hogy három nap múlva nem lesz a farkasnak ezen a tájon semmi keresnivalója, s hogy nem ő eszi meg a kecskéidet?! Elég baj ez nekem, hogy akár kellett, akár nem, három nap alatt megettem hat kecskét.

A szegény ember csak vakarta a füle tövét, és három napig nem merte magát mutatni otthon. Harmadnap azután a felesége jött utána keresni, mert attól félt, hogy őt is megvacsorálta a furfangos szomszéd ráadásul.

BÖSKE A TELET KERESI

Esett a hó sűrűn, nagy pelyhekben, a szél bömbölve szórta szét a csendes pusztaságon. Sem ember, sem állat semerre, ameddig a szem elláthatott. A nagy hófúvások úgy betemették az apró tanyaházakat, hogy csak a kéményük látszott ki, fekete füstfelhőket eregetve a fehér világba.

A nap alighogy kipillantott délfelé az ólomszín felhőkárpitok mögül, megint csak visszabújt aludni. Bágyadt világosságát eltakarta az alkonyat, égre, földre ráborulva lomha szárnyaival. Bent, a tanyaház szűk szobácskájában még hamarabb beesteledett, mint odakint. Kint világított legalább a hó, bent árnyék borult mindenre. A szegényes vacokra, ahol a nagyanyó didergett szellős takaródzója alatt, az öreg búbos kemencére, amelynek padkáján Böske meresztgette csillagszemét a terjedő sötétségbe. Drága a gyertyavilág, nem lehet pazarolni a szegény embernek.

Nincs is miért gyertyát gyújtani. Köhécselni, sóhajtozni, dideregni sötétben is lehet, azt mondja nagyanyó. Egyebet meg mit is lehetne csinálni ilyen cudar időben a tanyán egy beteg öregasszonynak meg egy gyámoltalan kisleánynak, amilyen a csillagszemű Böske?!

- Nem fázol, virágom? - kérdezte fáradtan, szomorúan a nagyanyó. - Nem sokat ért ennek a nagy kemencének az az egy-két marék szalma.

Böske sietett válaszolni:

- Ó, nagyanyó, engem ne féltsen. A kemence is melegít, meg a cirmos is melegít. Ne adjam oda a cirmost nagyanyónak?

Nagyanyó nem bírt szólani, mert a köhögés megint erőt vett rajta. Beletemette a fejét a vánkosba, s csak nagy sokára bírt megszólalni reszkető, fuldokló hangon:

- Jaj, csak ez a tél elmúlna már!

Aztán megint csend lett, csak a cirmos cica barátságos duruzsolása hallatszott. Hosszú hallgatás után szepegve szólamlott meg Böske:

- Nagyanyókám, mikor gyógyulsz már te meg? Főzzek neked bodzateát?

- Ne főzz nekem semmit, galambom. Nem gyógyít engem meg, csak a tavasz. A jó meleg napsugár, az lesz az én orvosságom. Csak hozná már a jó Isten! De sose múlik el ez a goromba tél.

Nagyanyó szavát megint elfojtotta a köhögés, s Böskének majd meghasadt a szíve. Istenkém, hát nem segíthet ő nagyanyón, akit a világon legjobban szeret? Jaj, ha el lehetne üzni ezt a goromba telet!

A szél megint nagyon süvöltött odakint, majd elvitte a tetőt, csikorgatta az ajtót, a hideg lehelete becsapott a törött ablak papírral beragasztott fiókján. Böske megborzongott, de abban a percben hirtelen tűz járta át kicsi testét. Orcája kigyulladt, szeme ragyogott a sötétben, mint a parázs. Elkezdett sutogni:

- Tudom már, hogy kell meggyógyítani nagyanyót. Elmegyek hetedhét ország ellen, megkeresem azt a goromba telet, s elkergetem, hogy helyére jöhessen az áldott szép tavasz. Jó lesz, nagyanyó, jó lesz?

Szeme lecsukódott. Ahogy lázas álmában ledobta magáról vékony kis takaróját, úgy érezte, mintha már menne is hetedhét ország ellen a telet keresni. Úgy, ahogy volt, mezítláb, hajadon-

fővel. A befagyott pitvarajtó nem akart kinyílni. Mikor nagy erőlködéssel fölszakította, úgy dőlt be rajta a hó, hogy térdig elborította. Nem törődött vele, töprengés nélkül, bátran nekivágott az éjszakának. Belépett apró lábával a hóba, mely szikrázó volt és szúrós, mintha csupa csillagmorzsák hullottak volna az égből. S íme, ahova lépett, elolvadt a hó, lába nyomán rögtön kizöldült a pázsit, s kidugták sárga fejüket a földből a pimpimpárévirágok.

Ment Böske, ment sebesen, s a sárga virágos ösvény, amit a hóban taposott, hosszan kígyózott már mögötte, mint valami pántlika. A tanya, a gémeskút, a szélmalom mind messze elmaradt már, de a téllal még nem találkozott. Kérdezni se tudta kitől, merre menjen, hol keresse, mert senkit se látott a néma pusztaságon.

Ahogy megy, mendegél, egyszerre csak eléfeketélik egy kis nyárfaerdő. Szomorúan rázták leveletlen ágaikat a szegény fák, amikor Böske közük toppant, s átölelve az egyiknek jeges derekát, búsan kérdezte:

- Ó, ti kedves nyárfák, a jó isten áldjon meg benneteket, mondjátok meg nekem, hol találom meg a telet, hogy meggyógyuljon az én jó nagyanyám.

S egyszerre csak leolvadt a fákról a zúzmara, hajtásaik zöldültek, levelet, barkát termettek. Olyan pompás nyárfaliget zúgatta koronáját Böske feje fölött, hogy sose látott szebbet.

- Eredj, kislány, eredj csak - zizegtek a nyárfák -, megleled a telet búzaföldek szélén: hóból koronája, jégcsap a szakálla, kegyetlen nézése, süvöltős beszéde, eredj csak utána!

Ment Böske, mendegélt, egyszer csak el is ért a búzamezők szélére. Arról tudta meg, hol járt, hogy szegény búbos pacsirták siránkoztak a fagyos göröngyökön. Könnyörögve szólította meg őket:

- Kedves búbos pacsirtáim, a jó isten áldjon meg benneteket, nem tudátok megmondani, hol találom meg a telet, hogy meggyógyuljon az én jó nagyanyám?

Uram teremtmőm, nagy darab mezőn, ameddig csak a Böske szava elhallatszott, egy szempillantásban elolvadt a hó. Ingott-ringott a zöld vetés, s a vetés tövében megbújó pacsirták vígan fütyörészték:

- Eredj, kislány, eredj csak, megleled a telet csacska patak mentén: hóból koronája, jégcsap a szakálla, kegyetlen nézése, süvöltős beszéde, eredj csak utána!

Ment Böske, mendegélt, kereste a csacska patakot. Meg is találta magas partjai közt, de alva, jégyszemfödele, hóterítője alatt. Térdre borulva kiáltott le hozzája:

- Ébredj, patakocska, csörgő patakocska, áldjon meg az isten: mutasd meg az utat a télhez, hogy meggyógyuljon az én jó nagyanyám.

A hóterítő eltakarodott, jégyszemfödél kettéhasadt, a csörgő patakocska vígan csörgedezte:

- De jót tettél velem, hogy felébresztettél halálos álmomból. De meg is szolgálom, fuss csak vélem versenyt: elvezetlek a tél királyához. Hatalmas úr ám az, hóból koronája, jégcsap a szakálla, kegyetlen nézése, haragos beszéde. Vigyázz, kisleányom, szépen beszélj vele.

Böske megrázta kibomlott hajtfürtjeit, ökölbe szorította parányi kis kezét, és dacosan toppantott fáradt kis lábával.

- Majd elbánok én vele, csak rátaláljak! Addig cibálom a szakállát, míg el nem szalad, csak hogy nagyanyókám meggyógyuljon.

Jaj, mikor odaérték a tél királyához, úgy megszeppent Böske, azt se tudta, hová legyen. Egy óriás oszlopforma magaslott előtte a hajnali szürkületben, csupa hóból, csupa jégből, a feje a

felhők közt veszett el. Nem tudott Böske semmit se szólni, csak odaborult eléje. Átölelte a lábát, és sírt, mint a záporosó. S ahogy forró könnyei hullottak a jégóriásra, az elkezdett összébb-összébb töpörödni; feje, dereka, keze szétolvadt. Ami a Böske karjai közt maradt belőle, az is belecsúszott a kis patakba nagy loccsanással.

Ebben a percben hirtelen fölhasadt a hajnal, piros sugarai virágmezőkre hullottak, ibolyák hajtogatták fejecskéjüket a langyos szellőben, bogár zsongott, pillangó csapongott, sárgarigó vígan fütyörészett. Böske ujjongva kiáltott:

- Istenkém, itt a tavasz, meggyógyul nagyanyó!

Ezzel összeroskadt a virágos patakparton. Hosszú bolyongása közben hideg elgyötörte, fáradtság elcsigázta, nem bírta tovább. Meddig feküdt ott, azt csak az Isten tudja, aki bizonyosan angyalokkal őriztette. Mikor fölnyitotta a szemét, otthon találta magát a tanyán szép kis fehér ágyában. A nyitott fehér ablakon át kék ég nevetett be, az ereszt alatt gilice turbékolt, s gyöngyvirágillat áradott be a kis kertből. Puha vánkosán ott dorombolt mellette a cirmos cica, s fölőle a nagyanyó száz ráncsal barázdált, de boldogságtól ragyogó orcája hajolt.

- Megismersz-e, édes virágszálam? Ugye nem vagy már beteg?

- Én, nagyanyó? Nekem nem is volt semmi bajom, nagyanyóka volt beteg.

- Jaj, galambom, engem régen meggyógyított a tavaszi napsugár. Hanem te voltál nagyon beteg. Azon a csúnya téli éjszakán, mikor az a nagy hóförgeteg volt, megfáztál, s olyan beteg lettél, hogy már azt gondoltam, fel se épülsz többet. Éppen ma négy hete, hogy megbetegedtél. Akkor adta ki a mérgét a tél, másnap már elkergette a tavasz.

Böske boldogan mosolygott, s büszkén súgta a cica fülébe:

- Cirmos, én kergettem el a telet, de ne mondd meg nagyanyónak!

ZÚGÓ PATAKON

Zúgó patakon
A vízi malom...
Mikor kelepel,
El-elhallgatom.

Ahogy fut a hab,
Beléje akad,
Kattogva neki
Dölyfös szavakat:

„De nagy hatalom
A vízi malom!
Elállom utad,
Ha én akarom!”

A csacska patak
Azt csobogja csak:
„Addig kelepelsz,
Míg én hajtalak!”

CSALIMESE

Jaj, de furcsát álmodtam!
Király voltam álmomban.
A koronám tök hajából,
A paripám lenge nádból
S hajaha!
Répából volt a sarkantyúm taraja.

Jaj, de furcsát álmodtam!
Háborúban is voltam:
Két nagy szúnyog szállt fölöttem,
Mogyoróval lövöldöztem,
S ott maradt
Másfél szúnyog nem egész egy nap alatt.

Jaj, de furcsát álmodtam!
Lábam nélkül táncoltam,
Falu tornyát eltapostam,
Szénaboglyát szétrugdostam,
S belüle
Kilátszott egy kis egérnek a füle.

Jaj, de furcsát álmodtam!
Ijedtemben elbújtam.
Bújtam ebbe, bújtam abba,
Búzaszembe, kendermagba,
S haja hopp!
Kendermagba egy kis csirke bekapott.

FITYÓK

Hol volt, hol nem volt, Nekeresden túl volt, volt egyszer egy bolondos legény. Úgy hívták, hogy Fityók.

Ez a Fityók hátul hordta az eszét, mint juhász a botját. Darálni akarta az ecetet, kötözni a homokot. Vargához vitte élesíteni az ekeszarvát, szabóhoz patkolni a csizmát.

Mikor az apja megsokallta sok balgaságát, azt mondta neki:

- Kocsiút meg gyalogút, föl is út, meg le is út. Eredj, Fityók, szolgálatot keresni.

El is ment Fityók, talált gazdát is, kapott parancsot is. Ez volt a parancs:

- Eredj, Fityók, fát vágni az erdőre. Amit vágysz, holnap hazahozzuk négylovas szekérrel. Nesze ez az árpacipó, élj vele vígan.

Fityók mindent jóváhagyott, csak az árpacipót kevesellte.

- Ha kevés, tedd a patakba, megdagad benne - mondja neki a gazda, tréfálkozva.

Egy szó nem sok, Fityók annyit se szólt. Kiment az erdőbe, lenyesett két gallyat, beletette a patakba. Aztán megette az árpacipót, kifeküdt a napra, s így aludt estig. Akkor aztán hazament.

Másnap azt mondja neki a gazda:

- Itt ez a darab szalonna, kend meg vele a szekeret, megyünk az erdőre fáért, amit kivágtál.

Kapja magát Fityók, megkeni a szekeret, de mindenütt, nemcsak a kerekeit, hanem az oldalát is, a rúdját is.

- Ó, te esze fitty! - förmed rá a gazda. - Nem így kellett volna ezt csinálni! No, most már fogd be a négy lovat.

Be is fogta Fityók a négy lovat, de úgy, hogy kettőt előre a rúdhhoz, kettőt hátra a saroglyához. Hát ahogy hajtáná, nem megy a két ló, nem bírja egymást húzni.

- Ó, te oktondi! - kiált rá a gazda. - Ezt sem így kell csinálni!

Megmutatta, hogyan kell, aztán megindultak.

- Hanem azt megmondom, hogy az úton meg ne mukkanj, mert megkeserülöd - förmed rá a gazda Fityókra.

Szót is fogadott Fityók. Pedig látta, hogy kiesik a kerékszög, utána a kerék. De azért meg nem szólalt volna a világért sem. Csak amikor az erdőbe beértek, akkor mukkant meg:

- Gazduram, baj van!

- Mi baj, Fityók?

- Kiesett a kerékszög.

- Hej, mézes teringette, mért nem szóltál előbb!

- Meg a kerék is elveszett!

- Hej, jeges teringette, fogj hamar egy lovat, pattanj a hátára, szaladj a kerékért!

Kifogták a nyergest, rápattant Fityók, megy vissza a kerékért. Meg is találja, illegeti a ló hátára, de sehogy se akar megállni rajta. Kapja magát, kiveri belőle a küllőket, a kereket a ló nyakába akasztja, úgy lovagol vissza.

Persze, mire kiért a gazdához, mind véresre verte a kerék vasabroncsa a ló lábát. Lett ebből megint nagy perpatvar. Ahogy kimérgeskedti magát a gazda, fülön fogja Fityókot, s azt mondja neki:

- Hol az a fa, amit tegnap vágtál?

- Itt van a patakban - mutatja Fityók a két szál vesszőt. - Gondoltam, majd megdagad benne.

Erre aztán már a löcs után kapott a gazda.

- Gyere, Fityók, hadd járassam el veled a kutyakopogóst.

De erre Fityók is nyaka közé kapta a lábát, s úgy meglódult, hogy még most is szalad, ha meg nem állt.

Amelyiktek találkozik vele, fogadja föl cselédnek.

MOSOLYGÓ ALMA

Fél esztendeje, hogy szegény Adorján szücsöt magához vette a jó Isten.

- Szeressétek egymást, gyerekeim! Nincs a szeretetnél nagyobb kincs a világon.

Nem hagyott a jó ember gyermekeire egyebet ennél a jó tanácsnál. A szegény fiúk apjuk halála után kereset után láttak. Ki lakatosinas, ki asztalosinas lett, a legkisebbik pedig, Péterke, akit valamennyien legjobban szerettek, beszegődött kanásznak.

Anyjuk mosással kereste meg a betevő falatot. Amint egy este hazafelé ballagott, rámosolyog a kocsíút porából egy nagy piros pogácsaalma. Egész éjjel azon törte a fejét, melyik gyereknek adja azt a szép almát. Végre abban állapotodott meg, hogy nem adja az almát sem egyiknek, sem másinak, hanem adja Lajoskának, a fogadott gyereknek, aki a legárvább mindnyája között.

Lajoska pékinas volt, éppen útra készült a zsemlyéskosárral, amikor a szücsné ráköszöntötte a jó reggelt:

- Nézd, lelkem gyermekem, micsoda szép almát hoztam neked. Tudom, hogyha ezt a zsebedbe teszed, mindjárt könnyebb lesz a zsemlyéskosár.

Lajoska minden harmadik lépésnél megállt, forgatta, nézegette az almát, nem győzött benne gyönyörködni.

- Ha ezt az almát beviszem István bátyámnak a lakatosműhelybe, tudom, megörül neki.

István föltette az almát a polcra, le sem vette onnan estélig. Akkor aztán elvitte Laci öccsének, de az sem harapott volna bele az almába, akárhogy kínáltatta magát.

Letette maga mellé a szalmazsákra, s álmában is a markában szorongatta. Mikor aztán reggel a kútra szalasztották, lekerült vele Jóska bátyjához az asztalosműhelybe. Jóska nem tudott hová lenni örömeiben, ahogy az almát meglátta.

„Olyan szép ez, hogy vétek volna megenni” - gondolta Jóska, s eltette az almát a ládafiába. Csak Szilveszter délutánján vette elő, amikor meglátogatta Péterke, a kis kanász.

- Mikor ettél utoljára almát, Péterke?

- Olyan régen volt az, hogy már azt sem tudom, mikor volt.

- Megállj, keresek egyet ebben a ládában! - S ezzel elővette az ajándék almát.

Péterke két marokra fogta az almát, úgy szaladt vele haza.

- Édes szülém, nézze, mit hoztam én magának! - S odatette anyja ölébe a mosolygó almát.

Dehogy volt az már mosolygó alma, dehogy. Polcon, szuszékban, ládafiában összefonnyadt, megráncosodott alma volt.

Adorján szücsné mégis ráismert. S mikor újesztendőt köszönteni összegyülekeztek gyermekei, együtt ették meg a pogácsaalmat, hanem aztán úgy, hogy a magjából sem maradt.

SOHSEVOLT KIRÁLY BÁNATA

Seholsincs országnak Sohsevolt királya egyszer azt álmodta, hogy kilenc borbély kergeti árkon át, bokron át nagy ollócsattogással, s egyre azt kiabálják a fülébe:

- Megállj csak, hadd borotváljuk le azt a három szál bajuszodat!

De vitte is ám a Sohsevolt király a ritka szép bajuszt, úgy, hogy szinte elakadt bele a lélegzete. A verejték meg úgy szakadt róla, hogy száz feneketlen vödröt meg lehetett volna vele tölteni.

Nem ért az semmit, az egyik borbély azért csak megkapta már a palástja szélét, a második már verte a habot, a harmadik már fente a borotvát, mikor a Sohsevolt király olyan nagyot rúgott magán, hogy az aranyos ágyról egyszerre elszálltak ijedtükben a ráfestett angyalok.

- Ejnye, de jó, hogy fölébredtem - dörzsölgette Sohsevolt király a szemét, s ahogy körülnéz a szobában, látja ám, hogy éppen akkor repül föl a piros bársonypaplanról egy icike-picike legyecske.

- Hopp, te üldöztél engem kilenc borbély képében! - horkant föl mérgesen Sohsevolt király, s úgy odavágta a legyecskéhez a koronáját, hogy a korona menten kétfelé repedt. A legyecske meg fölszállt az elefántcsont gerendára, s onnan pislogott lefelé a három szál bajuszra.

- No, ezért meglakolsz! - illesztgette össze a király a koronáját, de hogy össze nem ragadt, kiadta megdrótoztatni, aztán maga elé parancsolta az udvarmestert:

- Hallod-e, nekem azt a legyecskét élve-halva megkerítsd, mert máskülönben a lábadhoz tétetem a fejedet!

Az udvarmester hozta a nagy létrát, fölkapaszkodott a gerendára, de akkorára a legyecske átröpült a gerendának a másik oldalára.

Hej, Sohsevolt király mérgében hatfelé sodorta a három szál bajuszát, de azért az udvarmester egy nap, egy éjszaka hasztalan kergette a legyecskét a nagy létrával. Mit volt mit tenni, utoljára azt mondta a királynak:

- Felséges királyom, életem-halálom kezedbe ajánlom: létrával nem lehet legyet fogni.

Sohsevolt király négyfelé rúgta mérgében a két papucsát, s maga elé parancsolta az udvari fővadászt:

- Fél koronám neked adom, ha azt a haszontalan legyet lelövöd!

Az udvari vadász elővette az íját, s egy nap, egy éjszaka lövöldözött a legyecskére. Olyan volt már a szoba a sok nyílvezzőtől, mint valami óriási sündisznó, amelyiknek befelé nőttek a tüskéi, de azért a legyecskének annyi baja se volt, mint egy leesett mákszem.

Utoljára az udvari vadász is odaállt a király elé, s azt vallotta szégyenszemre:

- Felséges királyom, életem-halálom kezedbe ajánlom: nyíllal nem lehet legyet fogni!

Sohsevolt király bújában tövig rágta a három szál bajuszát, s maga elé rendelte az udvari parittyamestert:

- Fél koronám, fél országom a tied, ha azt a hitvány legyet agyonparittyázod!

Az udvari főparittyás elővette a parittyáját, s egy nap, egy éjszaka hányma vele a kavicsot, úgy, hogy annyi volt már a kavics a szobában, mint az országúton. Jutott belőle még Sohsevolt király orrára is. Akkorára dagadt tőle, mint a magnak való uborka, de a legyecskének

kutyabaja sem esett. Olyan vígan pödörgette a bajuszát a feje búbján, mintha lakodalomba készülne. Utoljára az udvari parittyamester is hétrét görnyedt a király előtt:

- Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom: parittyával nem lehet legyet ütni.

Sohsevolt királynak megeredt a könnye bánatában, s olyan patak lett belőle, hogy az árvíz majd elöntötte Seholsincs országot. De még tán el is öntötte volna, ha a negyedik nap az udvari bolond be nem állít a király elé hívás nélkül is. Nem volt pedig annak a kezében se létra, se nyíl, se parittyá, csak egy csorba cserépbögre.

- Légyfogni jöttem, hékás! - szólt a királynak. Az meg úgy ugrott föl a trónusáról, mint a labda.

- Neked adom a fél fejem, ha megfogod a legyet.

- Kell is nekem olyanféle, ugyan mit csinálnék véle? - nevetett az udvari bolond, s azzal bele-nyúlt a bögrébe: úgy bekente édes mézzel a király fájós orrát, hogy az egyszerre szeretett volna szájja változni.

„Inkább a számba, édes fiam” - akarta is mondani Sohsevolt király, de abban a percben leröppent a legyecske a gerendáról, körülrongta háromszor a király fejét, s odaült a mézes orrának a leghegyébe. De bele is ragadt a mézbe úgy, hogy két udvari szakács mire lekapargatta a tortavágó késsel, annak nyélig elkopott a vasa.

- Így van ez, uram király - mondta az udvari bolond -, jobban meg lehet a legyet fogni egy csöpp mézzel, mint egy hordó ecettel!

Sohsevolt király ezt a bölcs mondást mindjárt felíratta a kéménybe korommal, az udvari bolondot pedig megtette udvari bölcsnek, hogy tanuljon tőle bölcsességet az egész királyi udvar. Ha az udvari bolond ilyen nagyra nem vitte volna, az én mesém is tovább tartott volna.

SZERETEM ÉN NAGYON

Szeretem én nagyon
A bárányszeretőket,
Csendes alkonyaton
El-elnézem őket,
Ahogy legelésznek
Mezején az égnek.

Mikor a nap hunytát
Siratja a harmat,
Terelgetik őket
Friss, fürge fuvalmak
Le a szemhatárba,
A kerek karámba.

Lassan ezüstgyapjuk
Violásra válik,
Néha egy-egy villám
Közibük cikázik,
Mintha ostor volna,
Sugarakból fonva.

Mire besötétül,
Elalusznak szépen,
Álmuk a hű pásztor
Virrasztja az égen:
Teli hold világa,
Aranyos subába.

A VILÁG VÁNDORA

Zuhog odakint a zápor. Az eresz alól nézem az esőt. Egy csöppecske a tenyerembe is hullott. Beszélgetek vele.

- Nini, csöppike! Nézd, mennyi testvéred van odakint! Kieresszelek-e közéjük?
- Ha hívnak, megyek, hiába marasztalsz. Ha nem hívnak, maradok, hiába küldesz.
- Összeszorítom a markomat. Akkor meg se bírsz mozdulni.
- Úgy eltűnök, hogy észre se veszed.
- Hogy csinálod azt, csöppecske?
- Szállok szárny nélkül, járok láb nélkül. Én vagyok a világ vándora.
- Hol jártál már, csöppikém?
- Patak elvitt a folyóba, folyó elvitt a tengerbe. Tengerből a nap fölkapott, szelek szárnya hordozgatott. Égen szálló felhő voltam, tenyeredbe onnan hulltam.
- Öreg is lehetsz te akkor, mint az országút.
- De megfiatalodom minden percben. Ma vízcsepp vagyok, holnap pára, holnapután harmat a patakparti nefelejcsen.
- Fáradt lehetsz, cseppescském. Tudod mit? Maradj itt nálunk.
- Nem lehet. Már hívnak, mennem kell.
- Hova mennél? Ki parancsol neked?
- A nap az én uram, parancsolóm. Akárhonnan fölszippanthat, ha akarom, ha nem.
- No, én megvédelmezlek, csöppikém. Belebújtatlak egy pohárkába. Leviszlek a méhesbe. Ott ugyan meg nem talál a nap.

Erre már nem felelt a csöppecske. Nézem a tenyeremet: hát már nincs ott. Fölszippantotta a hirtelen kisütő nap. A világ vándora már az égen van aranyaszélű felhőben.

A KÍVÁNCSI HÓPELYHEK

A nap éppen lement, mikor az erdő felett elkezdett esni a hó.

- No, anyó - mondta varjú apó a feleségének a nyárfahegyben -, azt hiszem, holnap fehér abrosznál esszük az egérpecsenyét.

Nemsokára a búzamezők fölött kezdtek táncolni a hópihéek.

- Gyertek, gyertek - csalogatták őket a szántóföldek -, jó ám a vetésnek a jó puha hó. Az tart meleget a búzaszemnek, hogy meg ne fagyjon a földben.

A falu már rég elcsendesedett, mire a hófelhők odaértek föléje.

- No, ezt a falut megtréfáljuk - mondták a hópehelyek. - Reggel maga se ismer magára, olyan fehérre meszeljük még a háztetőket is.

Voltak kíváncsi hópehelyek is. Messze az ég alján nagy világosság látszott. Ott a város lámpái világítottak, s ezek a kíváncsi hópehelyek a várost akarták látni.

- Majd meglátjátok, hogy megbecsülnek ott minket - mondták a falura, mezőre hulló testvéreiknek. - Még széssel is megkínálnak, talán hintóba is ültetnek.

Azzal a kíváncsi hópehelyek elszálltak a város fölé, s ott lehullottak a háztetőkre, az utcákra, a terekre. Alig várták a reggelt, hogy szétnézzenek a városban.

De mire kireggeledett, akkorra a hópehelyeknek beesteledett. Jöttek a hóhányó munkások, megkínálták a havat seprűvel és lapáttal. Aztán rakásra rakták, úgy hordták ki a városból.

Lekotorták a havat a tetőkről is, és elsárosodva vitték a többi után. Mire delet harangoztak, locspocs lett a városi hóból, így járták meg a kíváncsi hópehelyek! Az erdők, mezők hava pedig tavaszig megmaradt ragyogó fehérén.

SZELLŐCSKE, SZELECSKE, SZÉL

Gáborka kint hevert a vadszőlőlugasban. Szagos fodormentavirágokból volt a derékalja, puha gyepből a vánkosa. Szellőcske pedig ott ringatta magát fölötté az ágakon, s nagy dudorászva megcirógatta a lombokat. Nagyon szép nótákat dúdolgatott, bizonyosan mindnyájan hallottátok már tőle:

Álom, álom, édes álom,
Szállj le rája könnyű szárnyon,
Szempilláit fogd le lágyon,
Álom, álom, édes álom.

- Ki dalolgat itten? - kérdezte Gabika, mikor már nagyon sokáig hallgatta az altatgatót. - Ki cirógatja az arcomat?

Szellőcske nagyot kacagott.

- Lirum-lárum, pajtikám, nem ismertél, ugye, rám? Szellőcske az én nevem, vidám az én életem. Hipp-hopp, ide-oda lebegek, hűsíttem a meleget, enyhíttem a hideget, virágokat ringatok, pilléket csókolgatok, kergetőzöm a madárral, rétek, erdők illatával a levegőt frissítem. Aki engem nem szeretne, nincsen olyan senki sem.

- Ejnye, de csak jó is teneked, kedves Szellőcske! Egész nap futkározol, bújócskázol, hintázol, danolgatsz. De hát iskolába nem kell neked járnod?

- Nem ám, mert én még kicsike vagyok, de ha akkora leszek, mint a bátyám, akkor majd én is megpróbálkozom vele. Tudom, hogy örülnek majd a gyerekek, ha letörölgetem az arcukról a verejtéket, mikor nehéz lesz a számtani feladat.

- Hát bátyád is van, Szellőcske?

- Van bizony, az csak a mulatságos fickó.

- Ej, de szeretném megismerni!

- No, megállj, majd előhívom, hogy mulattasson. Nekem úgymint másfelé van dolgom. A szegény föld népét kell megnéznem, azokra nagyon ráfér egy kis hús fuvalom.

Szellőcske megrázkódott, egyszer-kétszer belefűjt az arany sípjába, hát, uram teremtmény, egyszerre táncolni kezdtek a falevelek, s fönt az égen szép lassan ballagni kezdtek a bárányszerű felhők. Megérkezett Szellőcske bátyja, ő táncoltatta a leveleket, ő terelgette a fellegnyájukat. Gabika örömmel kiáltott elébe:

- Nini, te híres, hiszen én téged ismerlek! Te vagy a Szelecske, te szoktad olyan magasra felvinni az én sárkányomat. Hát mi jóban fáradsz?

- Ss, sss, sss, sóhajtok, szélmalomokat hajtok; sss, sss, a vízen a hajót repítem; sss, sss, sss, segítek a búzátnak szelelni; sss, sss, sss, madárnak tengeren átkelni; sss, sss, sss, a harangszótnak szétvinni messzire; sss, sss, sss, az Istennek ő dicsőségére.

- Hát még mit tudsz, Szelecske?

- Borbélytányért táncoltatni, kalapot lekapogatni, homokhegyet rakosgatni - de jaj nekem, sietek, bátyámuram közeleg!

A kék szemű fodormenta virágok ijedten lapultak a földre, a vadszőlőágak jajgatva verődtek össze, recsegett-ropogott Gabika feje fölött az egész lugas. Olyan sűrűn hullott a homok, mint az apró szemű eső, s valami ijesztő bömbölés hallatszott a levegőben.

Böm-böm-böm, aki tud,
Jól teszi, hogyha fut
Sebesen elülem.
Aki nem tud, elviszem,
Hihihi, hahaha,
Senkinek sincs kegyelem.
Villámotort forgatok,
Mennydörög, ha pattogok,
Rázkódik a föld bele,
Hühühü, hehehe.

Ha dobog a lovam lába,
Por kavarog a nyomába,
S a fejemmel elérem
A felhőket az égen.
Hahó, hahó, hahó!
Ki robog, ki sivít, mi dörög?
Lábam alatt a mező dübörög.
Huj, huj, mi ropog?
Erdő csikorog.
Akire én ráfűjök,
Elszalad, meg nem áll,
Én vagyok a Szélkirály!
Jaj, jaj, jaj!
A Szélkirály.

Gabikának ijedtében elállt a szíve verése. Szeretett volna elszaladni, de meg se bírt mozdulni. Sikoltani akart, de egy hang nem jött ki a száján. Jaj, istenem, mindjárt elviszi a Szélkirály. Már érezte a hideg leheletét a homlokán, már a kezét is megfogta, hát mikor a szemét kinyitja, akkor látja, hogy apuka keltegeti, az fogja a kezét.

- Szaladjunk, öcskös, mert mindjárt elkap bennünket a Szélkirály. Hadd tegyelek a zsebembe, hogy meg ne találjon.

Alig értek be a tornácra, mindjárt kitört a nyári zivatar. Lángolt az ég, rengett a föld, sírtak a felhők, csikorogtak a fák, amerre a hatalmas Szélkirály vágatott.

De Gabika már nem félt tőle. Ott ült az ablaknál édesanyja ölében.

A FÜZFÁRÓL, AKI SZÉPET ÁLMODOTT

Mikor a Tisza-parti füzesben télire vetkőződtek a fák, a legfiatalabb fűzfa sehogy se akart nyugovóra térni. Mindig akaratosan csóválta meg a fejét, valahányszor a szellő lesodort róla egy levelet.

- Velem ne úgy bánj, mint a többi fűzfával! Én nem olyan fűzfa vagyok, mint a többi.

A többi fűzfák csúfolódva nevettek össze, s ahogy suttoztak, csak úgy omlott róluk a száraz levél.

- Ó, ó, szegény jámbor! Ismerjük a szülődet. Becsületes öreg fűzfa volt.

- Én nem akarok százesztendőskoromban szétporladni - felelt a fiatal fűzfa -, én nem akarok itt köztetek megvénülni. Én külön akarok lenni, mint a többi fűzfa.

- Csitt, csitt! - zúgták haragosan a szakállas öreg fűzek. - Jobb lesz, ha alszol, szegény kis ostoba. Nem hallod, hogy toporzékolnak már Tél király szélparipái?

„Mi közöm hozzájuk?” - akarta mondani a fűzfa, de ebben a percben keresztülrobogtak rajta a szélparipák, s lerázták róla az utolsó levelet is. Egyszerre meglepte az álom, s éppen úgy megdermedt, mint a többi fűzfa.

Arról se tudott semmit, hogy mikor a hó lehullott, favágók jártak a füzesben, s kivágtak egy-két veszni tért fát. Az egyik favágó a fácska tövébe is belevágta a fejszét, de a többiek azt mondták neki:

- Ne bánts, hadd vastagodjon még.

A fácska olyan mélyen aludt, hogy ebből se érzett semmit, az öreg fák azonban mindjárt észrevették a tövén a sebet, mikor fölébredtek a téli álomból, összesúgtak kilevelesedett ágaikkal:

- Nini, hát ezt mi lelte?

Biz azt nem tudták kitalálni az öreg fűzfák se, hiába van olyan nagy szakálluk. Alig várták, hogy kivallathassák a fácskát. Hanem az éppen nem sietett a fölébredéssel. Semmiben sem akart olyan lenni, mint a többi fűzfa.

Mikor nagy sokára kipattant a szeme, az volt első kérdése a többi fákhoz:

- Halljátok-e, fűzfák, ki mit álmodott a télen?

- Én azt álmodtam, tele vagyok ezüstös barkával - zizegte szelíden az egyik fa. - Méhek döngicséltek körülöttem, és gyűjtögették rólam a mézet.

- Én még szebbet álmodtam - susogta a másik. - Ágakat szedtek rólam az emberek, és földíszítették velem az oltárt. Aranyhajú angyalok nevettek rám az égből.

- Én a szegény emberek öröme voltam - mesélte a harmadik. - Hajlós vesszeimből kosarat fontak, s engem áldottak, mikor a munkájuk árán kenyeret vettek.

A negyedik fűzfa szinte kopasz volt már az öregségtől. De azért ő is álmodott.

- Vadkacsák raktak fészket az odvamban. Öröm volt hallgatni, hogy hálálkodtak a csipogó porontyok a jószágomért.

- Mit fecsegték összevissza? - hallgattatta el őket bosszúsan a fácska. - Hallgassátok meg az én álmomat! Maga a király jött el hozzám, annak kellett lenni, mert korona volt a fején. Ragyogó piros ruhába öltöztetett, úgy világítottam benne, mint a nap. Utoljára pedig fölrepültem az égbe, és onnan néztem le rátok!

Halk zizegés futott át a fűzek során. Ilyen furcsát még soha senki sem álmodott közülük.

- Hát ez a seb mitől van a lábodon? - kérdezte fejcsóválva az egyik görnyedt öreg fűz.

- Micsoda seb? Ez itt? Észre se vettem. Bizonyosan akkor botlottam meg, mikor itt akartalak hagyni benneteket. A királyom elé indultam, mikor ez a szeles tavasz erővel felébresztett. Pedig úgyse megy velem semmire. Én nem akarok a méheknek virágozni, a kosárkötőknek ágazni, a vadkacsáknak odvasodni. Én csak a királyt várom.

S csakugyan hiába nevetett rá a tavasz, a fiatal fűz nem hozott több levelet. Szellő cirógatta, napsugár csókolgatta, oda se nézett nekik. Úgy mereszkedett ott a kizöldült lejtőben, mint valami kiszáradt karó.

Jöttek a vidám gyerekek, és vitték a barkát az Isten házába. Jöttek a szegény emberek, és szedték a kosárnak való vesszőt. Jöttek az ég madarai, és kiköltötték pelyhes magzataikat a fák odvában. Áldották a fákat, és a fák boldogan bólogattak: úgy, úgy, segítesz bennünket! De a leveletlen fát nem látta meg senki, és nem áldotta meg senki.

Hanem egy este a parti halász kötött ki fiával a fűzesben. A halász öreg ember volt és haragudott, mert egész nap nem fogott egyebet egy hitvány keszegnél. De a gyerek, akinek szederindából font korona volt a fején, tapsolt és nevetett.

- Tudod mit, apám? - ugrott oda a leveletlen fácskához. - Nagy tűzön süssük meg ezt a kis halat. Ez a kiszáradt fűzfa már úgyis csak tűzre való, egyéb hasznát nem lehet venni.

S mire a csillagok feltűnedeztek, a nagyravágyó fácska már ragyogó piros tűzruhába öltözködött. Világított, mint a nap, de recsegett, sistergett fájdalomában.

- Micsoda láрма ez? - riadtak fel bosszúsan éjszakai álmukból a fűzek.

A szederindás király pedig álmosan verte szét a parazsat az evező nyelvél.

- Nem sokat ér ennek a tüze se.

- Nyers fának hideg a parazsa - mondta az öreg halász.

A kihűlt hamut fölkapta a szél, és sodorta, kavarta föl a magasba. Onnan aztán lassan, csöndes zizegéssel hulladozott le az alvó fűzek levelére.

A PÁRTFOGÓK

Nagyon megharagudtam a nyáron arra a vadalmazásra, amelyik az ablakom alatt ágaskodik. Nagy bolond ágával mind elfogta előlem a reggeli napot, a délit meg mind beeregette.

- No, öreg vadalmazás - ütöttem rá bosszúsan a derekára -, még egy nap az életed. Nekem útban vagy, haszna senkinek sincs belőled, holnap reggel fejszét fogok a tövedre.

Az öreg fa megrázkódott, levelei lassú reszketéssel zúgtak-zörögtek a fülembe.

- Nono, én is ott leszek akkor - mondta az öreg fa öreges nyugalommal. - Majd beszélünk még efelől egymással. Elküldöm hozzád a pártfogóimat.

Nem mondom, hogy szorul szóra ezt mondta az öreg fa, de az értelme ez lehetett, mert egy óra múlva már csakugyan előbújt a tövéből az első pártfogó.

- Mit a-karsz, mit a-karsz, mit a-karsz? - vartyogta mérgesen. Biz ez csak egy istenadta béka volt, a békáknak is csak a szegényebbjéből való. Folt hátán folt a szürke gúnyája, ijedt a szeme pislogása.

- Nini, hát te itt zsellérkedel? - léptem közelebb a szegény papucsoshoz. De annyi pirinyó békácska rezzent arra föl a fűből, hogy szinte elsikoltottam magam. Hanyatt-homlok ugráltak be a fa tövén levő lyukakba.

Megesett a szívem a papucsos familián, s föltettem magamban, hogy csak a derekán vágom el a fát. A tövének megkegyelmezek, hadd nevelje föl az öreg a kis békáit békességben.

Az ám, csak hogy délután a másik pártfogó is bemutatkozott. Egyszer csak látom, hogy az íróasztalomon a tollszár fölemelkedik, és úgy mozog, mintha valami láthatatlan kéz integetne vele:

- Gyere csak, gyere csak!

Csodálkozva futok oda: hát egy finom ezüstoffonál van ráhurkolva a tollszár végére. Mindjárt ráismertem, hogy ezt a pókocskát remekelte. No most már nézzük meg, hová visz.

A nyitott ablakon át a vadalmazáshoz vezetett ki. Ott volt a takácsműhely, ahol a fa dereka háromfelé ágazott. Csak hogy nem legyecskék voltak a hálóban: egy kis zacskó fityegett benne, tele aranykölessel. A zacskó akkora volt, mint egy borsószem, a kölesszemek aprók, mint a mákszem.

- Nini - mondom -, nyilván rossz idő jár a takácsiparra. A mester mezei munkára adta magát. Nézzük, no, milyen volt a termés.

Ahogy megérintettem a zacskóját, odaugrik ám haragosan a pókocskát, s nagy motollával eltakarja testével a zacskót. „Megeszlek, ha hozzányúlsz!” - bizonyosan azt akarta mondani a kaszázó lábával.

Én meg egyszerre rájöttem, hogy nem köles van abban a zacskóban, hanem póktojás. Itt akarja őket kikölni a pókocskát. Jó hely ez erre nagyon. A fa oldalán a sűrű mohában csak úgy hemzseg a millió apró bogárka. Valóságos vadon erdő ez, lehet benne vadászni.

No, mondom, megkegyelmezek a fa derekának is. Nem teszem földönfutóvá a takácsokat. Én úgyis csak a koronára haragszom.

A fa megrázta koronáját, s a levelek olyan vidáman verődtek össze, mintha csak kacagnának.

Napáldozatkor azt is megtudtam, mit kacagtak. A fa sűrű hegyében rigófészek volt; akkor szálltak haza. Aranyos dolmányuk átszillogott a zöld lombokon, ahogy a fahegyben ugráltak. A kicsinyeiket tanították fuvolázni.

Gonosz ember, aki a madarat bántani tudja. Jaj, dehogy tenném szerencsétlenné ezt a boldog muzsikás családot! Megfenyegettem a botommal a fát:

- Megmenekültél, öreg fa. Nem bántom a koronádat se. Aki annyi teremtésnek tanyát ad, azt én el nem pusztíthatom. Hanem azt az egy ágadat levágom, amelyik az ablak előtt hajlong.

Reggel aztán még egyszer szemügyre vettem a fát, és odakiáltottam Pankának:

- Hozd ki, lelkecském, a kis fűrész!

- Hát nem a fejszét, apu? - szaladt Panka a fűrészszel.

- Nem, szívecském, csak egy ágat vágok le a fáról.

Már rá is fogtam a fűrész az ágra, mikor Panka megszólalt:

- Ugye, apu, ha kivágod a fát, nem volna helyette másik, mert a fának nincs gyereke?

- Nincsen, lelkem, csak termése. Ha azt elültetik, abból lesz a kis fa.

A halálra szánt ágat megrázta a szél a fejem fölött. A sárguló almácskák halkán ütődtek össze a panaszosan csikorgó ágon.

- Nézd, nézd - tekintettem körül a fán -, ezen az egyetlen ágon van termés, a többin egy szem se.

S azzal elhajítottam a fűrész, és az ölembe kaptam Pankát.

Csak hadd nevelje meg a termését az a szegény öreg fa!

MI VAN A TALICSKÁN?

Nagyon öreg ember már nagyapó. Haja, bajusza, szemöldöke fehér, mint a hó, hanem a képe piros, a mozdulata fürge, a járása sebes. Ha kérdezik tőle, hogy ugyan mennyi idős már, akkor azt mondja rá:

- Két hetes.

Mikor aztán ezen nevetnek, akkor nagyapó is elmosolyodik.

- Ejnye, ejnye, hogy énnekem nem akarnak hinni. Pedig én sosem hazudtam életemben.

Arra fölteszi a pápaszemet, s fölírja krétával az asztalra ezt a számot: 77.

- Hát igaz-e, hogy ez két hetes, gyerekek?

Amire a Pista gyerek azt mondja, hogy mégis hetvenhétnek kell ezt olvasni. Ő úgy tanulta az iskolában.

- De már látom, hogy csakugyan tudós lesz belőled - kötődik tovább nagyapó -, hanem azt mégse tudnád megmondani, hogy hívják Dorozsmán a talicskát. Nem hívják azt, öcskös, sehogy se, hanem tolják.

Hát ilyen tréfás ember nagyapó, mikor ráér. Csakhogy nemigen ér rá. Világéletében mindig sokdolgú ember volt, most is az. Még nem száradt föl a harmat, mikor már ő tolja a talicskát kifelé a szőlőúton. Hej, nem lehetne azt elmondani, hányszor fordul meg egy esztendő alatt a szőlőben az az öreg talicska!

Azon szokta kihordani a szőlőbe a szerszámokat, a csöbröket, az eleséget, azon szokta hazahordani a nyári piros almát, a nagy szemű szilvát, a korán érő szagos szőlőt.

Vízzel főz, borral ránt a szegény ember, s talicskával kocsikázik, akinek lóra nem telik.

Ehol most is csikorog már a talicska a homokon, pedig még csak most ébredt föl a napocska is. Csakhogy most nincs a talicskán se a nyitókapa, se a csikos tarisznya. Csak egy nagy kosár van rajta, az is le van takarva vékony fehér lepedővel.

- Ugyan, mi van a talicskán, nagyapó? - kérdezi a veréb, ahogy ott ugrál az út mentén a fűzfabokrok közt.

- Kis madár - feleli nagyapó -, csakhogy nincs olyan fülemüle a világon, amelyik olyan szépen tudna énekelni, mint ez!

- De siet, nagyapó - mondják az emberek, akik szintén kifelé igyekeznek -, mindenkit beér, akit meglát.

- De még el is hagyok mindenkit.

- Pedig talicskát is tol, nagyapó.

- Inkább a talicska húz engem.

- Mit visz a talicskán, nagyapó?

- Kincset viszek, jó emberek, kincset. Nem is láttatok még ilyet.

- Mi van a talicskán, nagyapó? - csörög a szarka is, ahogy billegeti a farkát a mezsgyeszélén.

- Vendég, te csacska madár, olyan vendég, amilyen még sose járt a szőlőben. Gyere ki, nézd meg, ha szépet akarsz látni.

- Mi van a talicskán, nagyapó? - zümmög a méhecske a nagyapó feje körül.

- Piros rózsabimbó, fehér liliomszál.

A méhecskének se kellett több. Odarepült döngicsélve a kosár fölé: már csak megnézi azt a piros rózsabimbót, fehér liliomszálát.

- Hess, hess, méhecske - kiáltott nagyapó -, ez a virág nem a te számodra termett.

Ahogy beértek a nagy fásközbe, nagyapó letette a talicskát addig, míg rágyújtott a pipájára. Úgy füstölt a pipa, hogy a méhecske arra se mert többet repülni.

- No, most már úgy megyünk, mint a gőzös - mondta nagyapó -, sebesen és füstölve.

Csak egy szempillanatig tartott a pipáragyújtás, de azalatt a szellő föllebbentette egy kicsit a lepedő szélét, s a piros szárnyú pille bekukucskált alá. Nem mondta, hogy mit látott a kosárban, de valami nagyon szépet láthatott, mert táncolni kezdett örömeiben. Nem is maradt el a kosár mellől többet, míg ki nem értek a szőlőbe.

De mire kiértek, akkorára kint volt ám a veréb is. Ott csipogott a lugaskarón:

- Lássuk hát azt a szépen szóló madarat!

A méhecske is ott döngicsélt a fodormenták közt:

- Hát hol az a piros rózsabimbó, fehér liliomszál?

De még a szarka is ott csörgött az eperfa hegyiben:

- Gyere ki a kosárból, te híres vendég!

A lepedő elkezdett mozogni, s megszólalt alóla valaki:

- Vegyél ki, nagyapó!

A veréb odaröppent a kosár szélére.

- Még ilyen szép csicsergést csakugyan nem hallottam.

Nagyapó lekapta a kosárról a lepedőt, hát egy kislány volt alatta, fehér, mint a liliom, piros, mint a rózsa.

- Jaj, de csudaszép virágszál! - zümmögött a méhike.

Akkorára odaérkeztek az emberek is, akiket nagyapó elhagyott az úton. Benéztek ők is: mi volt a talicskán, s mosolyogva mondták egymásnak:

- Hiszen ez Panka, a nagyapó unokája. Legnagyobb kincse nagyapónak a kerek világon.

A DIDERGŐ KIRÁLY

Mese, mese, mátká, pillangós határba:
Volt egyszer egy király Nekeresd országba.
Nevenincs királynak nagy volt a bánata,
Csupa siralom volt éjjele, nappala.
Hideg lelte-rázta, fázott keze-lába.
Sűrű könnye pergett fehér szakállába:
„Akármit csinálok, reszketek és fázom,
Hiába takargat aranyos palástom!
Aki segít rajtam: koronám, kenyerem
Tőle nem sajnálom, véle megfelezem!”

Százegy kengyelfutó százket felé szaladt,
Tökszárdudát fújtak minden ablak alatt:
„Ki tud orvosságot a király bajáról,
Hol az a bölcs ember, aki jót tanácsol?”
Adott is ezer bölcs ezeregy tanácsot.
De együtt se ért az egy falat kalácsot.
Didergő királynak csak nem lett melege,
Majd megvette szegényt az Isten hidege.
Körmét fúvogatta, keserűn köhintett,
Bölcs doktorainak bosszúsan legyintett:
„Bölcssekkel az időt ne lopjuk, azt mondom,
Hívjátok elő az udvari bolondom!”

„Hallod-e, te bolond, szedd össze az eszed,
Adj nekem tanácsot, akárhonnan veszed.”
„Teli van énnám ésszel a szelence:
Hideg ellen legjobb a meleg kemence.
Gyújtass be csak, komám” - nevetett a bolond,
S nevetett köntösén a sok arany kolomp.

Kergeti a király ki a sok léhűtőt:
Hozzák fülönfogva az udvari fűtőt!
„Hamar cédrusfával a kandallót tele,
Urunk-királyunknak attól lesz melege!”
Nagy volt a kandalló, akár egy kaszárnya,
El is égett benne vagy száz cédrusmáglya.
Sergett is a király előtte, megette,
Utoljára mégis csak azt dideregte:
„Fűtsetek, mert megvesz az Isten hidege,
Már a szakállam is csak úgy reszket bele!”

Nyöszörög a fűtő: „Felséges királyom,
Életem-halálom kezedbe ajánlom,
Most dobtam bele az utolsó forgácsot,
Jó lenne hívatni az udvari, ácsot!”

Nekibúsult erre a didergő király,
Szigorú parancsal a kapuba kiáll:
„Vágjátok ki kertem minden ékességét,
A szőlő szőlőnek arany venyigéjét,
A mosolygó almát, a csengő barackot,
Hányjátok a tűzre minden kis harasztot!
Széles ez országban amíg erdőt láttok,
Kandallóm kihűlni addig ne hagyjátok.
Jaj, mert mindjárt megvesz az Isten hidege,
Csak úgy kékellik már az ajkam is bele!”

Csattognak a fejszék, sírnak erdők, berkek,
Recsegnek, ropognak a gyümölcsös kertek.
Sok lakójuk fejét bujdosásnak adta,
Fészkit ezer madár jajgatva siratta.
A rengeteg fákból egy szál se maradt ott,
Aranyos kandallón mind elparazsallott.
Didergő királynak de minden hiába,
Nyögve gubószik be farkasbőr bundába:
„Fűtsetek, mert megvesz az Isten hidege,
Csak egy fogam van már, az is vacog bele!”

Nekeresdországban van is nagy kopogás,
Ripegés-ropogás, siralom, zokogás.
Dolgozik a csákány, fűrész, balta, horog -
A király ajtaja egyszer csak csikorog.
Betipeg egy lányka, icike-picike,
Gyöngyharmat tündöklök lenvirágszemibe.
Az ajaka kláris, a foga rizskása,
Csacsog, mint az erdő zengő muzsikása:

„Ejnye, de rossz bácsi vagy te, király bácsi!”
Megfordul a király: „Ácsi, kislány, ácsi!
Azt se tudom, ki vagy, soha se láttalak,
Mért haragszol reám? Sohse bántottalak!” -
Kerekre nyitotta a csöppség a szemét:
„Minek szedtetted le a házunk tetejét?
Hó is hullongázik, eső is szemezik,
A mi padlásunkra az most mind beesik;
Elázik a bábum kimosott ruhája,
Vasárnap délután mit adok reája?”

Mint amikor nap süt a jeges ereszre,
A király jégszive harmatot ereszte.
Szemében buggyan ki szívének harmatja,
Szöghaját a lánynak végigsimogatja:
„Ne félj, a babádat ruhátlan nem hagyom,
Bíborköntösömet feldaraboltatom.
Bársonyrokolyája, selyem főkötője,
Lesz ezüstkötője, aranycipellője!”

Most már meg a kislány mondta azt, hogy „ácsi!
Mégiscsak jó bácsi vagy, te király bácsi!”
Örömeben ugrált, tapsikolt, nevetett -
S didergő királynak nyomban melege lett!
A tükörablakot sarokra nyitotta,
Városa lakóit összekurjantotta:
„Olyan meleg van itt, hogy sok egymagamnak,
Juttatok belőle, aki fázik, annak!”

Tódult is be nyomban a sok szegény ember,
A márvány-téglákon nyüzsgött, mint a tenger.
Ki is szorult tőlük király a konyhára,
Rájuk is parancsolt mindjárt a kuktákra:
„Asztalt terigetni, ökröt sütögetni,
Fussatok a hordót csapra ütögetni,
Ily kedves vendég még nem járt soha nálam,
Mint a saját népem - nagy Meseországban...”

.oOo.